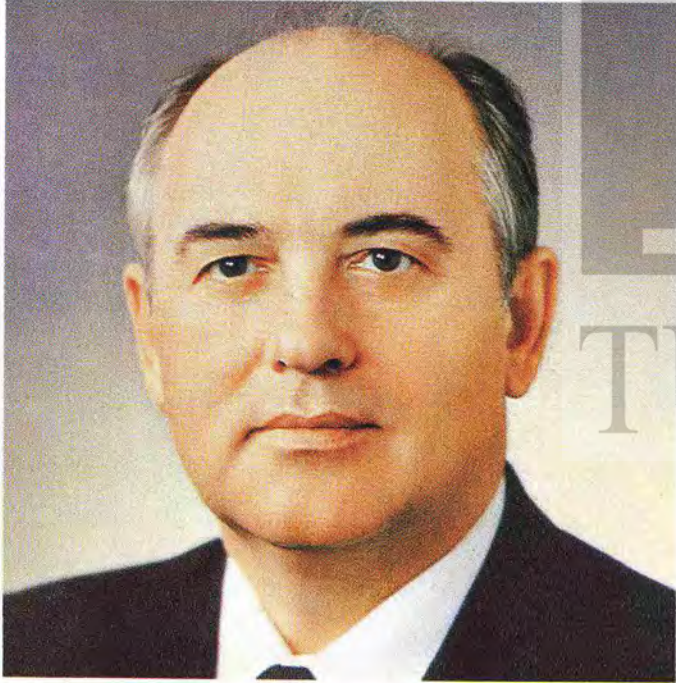

Mihail GORBAÇOV

XXVII

**SBKP 27. Kongresi'ne Sunulan
SBKP Merkez Komitesi
Politik Raporu**

Mihail GORBAÇOV

**SBKP 27. Kongresi'ne Sunulan
SBKP Merkez Komitesi
Politik Raporu**

25 Şubat 1986

TÜSTAV

TKP Yayınları

I. GÜNÜMÜZ DÜNYASI: TEMEL EĞİLİMLER VE ANA ÇELİŞKİLER	10
II. STRATEJİK DOĞRULTU: ÜLKEMİZİN SOSYAL-EKONOMİK GELİŞMESİNİN HIZLANDIRILMASI	31
A) Sosyal-ekonomik gelişmenin sonuçları ve bunun hızlandırılmasının zorunluluğu	32
B) Ekonomik politikanın temel doğrultuları	35
1. Ekonominin bilimsel-teknik ilerleme temelinde modernleştirilmesi	36
2. Gıda sorununun çözümü başta gelen görevdir	43
3. Ekonominin yönetilmesi yeni istemlerin gerektirdiği düzeyde olmalıdır.	46
4. Ekonomik büyüme rezervleri harekete geçirilmelidir	56
C) Sosyal politikanın ana doğrultuları	60
1. Halkın refahının sürekli artırılması, sosyal adaletin ısrarla pekiştirilmesi	62
2. Sosyal-sınıfsal ve ulusal ilişkilerin geliştirilmesi	69
III. TOPLUMUN DAHA DEMOKRATİKLEŞTİRİLMESİ VE HALKIN SOSYALİST ÖZYÖNETİMİNİN GELİŞTİRİLMESİ	74
IV. PARTİNİN DIŞ POLİTİKA STRATEJİSİNİN ANA AMAÇ VE YÖNLERİ	86
V. PARTİ	105
1. Yeni tarzda çalışmak, parti örgütlerinin rolünü ve sorumluluğunu yükseltmek	107
2. Parti üyeliğinin temizliği ve dürüstlüğü için, ilkesel bir kadro politikası için	112
3. İdeolojinin yaşamla bağını güçlendirmek ve kişinin manevi dünyasını zenginleştirmek	115
VI. PARTİ PROGRAMI'NIN YENİ BİÇİMİ VE TÜZÜK DEĞİŞİKLİKLERİ ÜZERİNE TARTIŞMANIN SONUÇLARI	126
MİHAİL GORBAÇOV YOLDAŞIN 27. KONGRE KAPANIŞ KONUŞMASI	135

Delege yoldaşlar!
Değerli konuklar!

SBKP 27. Kongresi, ülkemizin yaşamındaki, genel olarak günümüz dünyasının yaşamındaki bir dönüm noktasında toplandı. Biz çalışmalarımıza, partinin ve Sovyet halkının önündeki sorumluluğumuzu özlü bir biçimde kavramış olarak başlıyoruz. Görevimiz, yaşamakta olduğumuz zamanı kapsamlı, Leninci tarzda irdelemek, yüce hedefler ile gerçek olanakları, partinin planları ile her insanın umut ve özlemlerini organik biçimde birleştirebilecek, gerçekçi, her bakımdan ölçülüp biçilmiş bir eylem programı hazırlamaktır. 27. Kongre kararları yıllar, hatta onyıllar boyunca ilerlememizin, Sovyet sosyalist toplumunun niteliksel bakımdan yeni bir duruma yükseltilmesi yolunda ilerlememizin karakterini ve hızını belirleyecektir.

Kongre'de, SBKP Programı'nın yeniden kaleme alınan biçimi, Parti Tüzüğü'ndeki değişiklikler, ekonominin gelecek

beş yıllık dönemdeki ve perspektifteki gelişmesinin temel doğrultuları görülecek ve kabul edilecektir. Bu belgelerin partimiz, devletimiz ve halkımız için ne kadar büyük önem taşıdığını belirtmeye gerek olmasa gerek. Bu belgeler yalnızca geride bırakılan yolu değerlendirmekle, olgunlaşan görevleri ortaya koymakla kalmıyor, aynı zamanda geleceğe bakma olanağı da sağlıyor. Burada söz konusu olan, Sovyetler Birliği'nin 21. yüzyıla nasıl gireceği, sosyalizmin uluslararası arenadaki durumunun ve konumlarının ne olacağı, insanlığın gelecek günlerinin nasıl olacağıdır.

Bugün yürürlükte bulunan Parti Programı'nın kabul edilmesinden bu yana Sovyet toplumu gelişmesinde büyük ilerleme sağladı. Biz ülkeyi aslında yeni baştan kurduk, ekonomi, kültür ve sosyal alanda büyük ilerlemeler kaydettik, yeni toplumun kurucusu kuşaklar yetiştirdik. İnsanlığa uzaya giden yolu açtık. Askersel-stratejik dengeyi sağladık. Bu, emperyalizmin nükleer savaşı başlatmaya yönelik saldırgan planlarını ve olanaklarını önemli ölçüde sınırladı. Yurdumuzun, dünya sosyalizminin uluslararası arenadaki konumları önemli ölçüde güçlendi.

Ülkemizin katettiği yol, onun ekonomik, sosyal ve kültürel kazanımları, Marksizm-Leninizm öğretisinin yaşam gücünü, sosyalizmin bağrında yatan ve Sovyet toplumunun ilerlemesinde ifadesini bulan dev potansiyeli, inandırıcı biçimde ortaya koyuyor. Biz, yoğun çalışma ve savaşım yılları olan bu yıllarda elde ettiklerimizle haklı olarak gurur duyabiliriz!

SBKP yönetimi, erişilenlere gereken değeri verirken, politik ve pratik çalışmalarımızdaki eksiklikler, ekonomide ve sosyal-manevi alandaki olumsuz eğilimler ve bunların nedenleri üzerine partimiz ve halkımız önünde dürüst ve açık konuşmayı da görev biliyor. Yalnız objektif etmenlerin etkisiyle değil, aynı zamanda ve en başta subjektif nedenlerden dolayı parti ve devlet organlarının pratik eylemleri, yıllar boyu zamanın ve bizzat yaşamın gereksinimlerinin gerisinde kaldı. Ülkenin gelişmesindeki sorunlar, bunların çözümünden daha büyük bir hızla artıyordu. Yönetim biçim ve yöntemlerinde uyusukluk, durgunluk, çalışmalarda dinamizmin azalması, bürokratizmin güçlenmesi, bütün bunlar

davamıza büyük zarar verdi. Toplumun yaşamında durgunluk belirtileri başgösterdi.

Durum, değişiklikler yapılmasını gerektiriyordu, ama gerek merkezi organlarda gerekse yerel düzeyde özgün bir mantık üstün gelmeye başlamıştı: Hiçbirşeyi değiştirmeden, işler nasıl yoluna koyulabilir diye düşünülüyordu. Ama böyle bir şeyi yapmak olanaksızdır yoldaşlar. Denildiği gibi, bir an bile duraklarsan, kilometrelerce geri kalacaksın. Olgunlaşan sorunların çözümünden kaçınmamak gerekir. Böyle bir tutum, ülkemize, devletimize, partimize çok pahalıya maloluyor. Gelirin bunu yüksek sesle söyleyelim!

Toplumun sosyal-ekonomik gelişmesindeki olumsuz unsurları elden geldiğince en kısa sürede giderme, bu gelişmeye gerekli ölçüde dinamizm ve hız kazandırma, gelecekle ilgili kararlarımızın yerinde ve sorumlu, somut eylemlerimizin de amaca yönelik ve etkili olması için, geçmişten azami ölçüde ders çıkarma görevi, bütün ağırlığıyla karşımıza çıktı.

Dönüşüm gerektiren bir durum, yalnız iç işlerimizde oluşmadı. Bu durum *dışışleri* için de geçerlidir. Günümüz dünyasının gelişmesindeki değişiklikler öylesine derin ve önemli ki, yeni bir anlayış ve bu gelişmenin bütün etmenlerinin bütünsel bir çözümlemesi gerekiyor. Nükleer cepheleşmedeki durum, farklı sosyal sistemler, devletler ve bölgeler arasındaki ilişkilerde yeni yaklaşımları, yöntem ve biçimleri zorunlu kılıyor.

Emperyalizmin başlattığı silahlanma yarışı, 20. yüzyılın dünya politikasında şu soruyla sona ermekte olmasına yol açtı: İnsanlık nükleer tehlikeden kurtulabilecek mi, yoksa nükleer savaş olasılığının artmasına yolaçan çatışma politikası mı üstün gelecek? Sermaye dünyası hegemonyacılık ideolojisinden ve politikasından vazgeçmiş değildir, yöneticileri sosyal intikam umutlarını terketmemişlerdir ve güç üstünlüğü sağlama hayallerini sürdürüyorlar. Günümüzün gelişmelerine ilişkin gerçekçi değerlendirmeler, egemen sınıfın düşünce tarzındaki önyargılar ve kör fikirler yığını içinden güçlülükle kendine yolaçıyor. Ama tarihsel anın karmaşıklığı ve çetinliği, nükleer silahların yasaklanması, bu tür silahların ve öteki yığınsal kırım silahlarının tamamen ortadan

kaldırılması ve uluslararası ilişkilerin istikrara kavuşturulması görevini giderek daha ivedi duruma getiriyor.

Nisan (1985) Plenumunda *toplumumuzun sosyal-ekonomik gelişmesini hızlandırma doğrultusunun* belirlenmesi, partinin, ülke içinde ve dünya arenasında oluşmuş olan ilkesel bakımdan yeni durumu ve ana yurdumuzun yazgısı konusundaki sorumluluğunu derinlemesine kavramış olduğunun bir ifadesi, olgunlaşan dönüşümleri yaşama geçirme iradesinin ve kararlılığının bir göstergesi oldu.

Uzun vadeli, temel görevleri formüle ederken Merkez Komitesi, toplumsal gelişmenin gerçek bilimsel teorisi olan Marksizm-Leninizmi kararlılıkla kılavuz ediniyor. Bu teori emekçi insanların temel çıkarlarını, sosyal adalet ülkülerini dile getiriyor. Onun yaşam gücü, sürekli genç kalmasında, sürekli gelişebilme, yeni olguları ve olayları yaratıcılıkla genelleştirebilme yeteneğinde, devrimci savaşındaki ve sosyal dönüşümlerdeki deneyiminde yatıyor.

Kılavuz edindiğimiz bu teoriyi, her yerde ve yaşamın her durumunda geçerli donmuş şemalar ve reçeteler toplamına çevirmeye yönelik her girişim, Marksizm-Leninizm'in özüne, ruhuna kesinlikle aykırıdır. V.İ.Lenin 1917'de, Marks ve Engels'in, "en iyi durumda bile sadece tarihsel sürecin her özel zaman dilimindeki somut ekonomik ve politik duruma göre kaçınılmazlıkla değişikliğe uğrayan genel görevleri belirleyebilen formüllerin ezberlenmesi ve basitçe tekrarlanması"yla haklı olarak alay ettiklerini yazıyordu. İşte yoldaşlar, bunlar her birimizin üzerinde düşünmesi ve ideolojik donanımına katması gereken sözlerdir.

İçinde bulunduğumuz somut ekonomik ve politik durum, Sovyet toplumunun ve tüm dünyanın geçmekte olduğu tarihsel sürecin özel zaman dilimi, partiden, her komünistten yaratıcılık, yenilikçilik, alışılmış, ama artık gününü doldurmuş görüşlerin çerçevesini aşabilme yeteneği istiyor.

Kongreye sunulacak belgelerin halk arasında tartışılması sırasında, yaşamımızın ve parti politikasının bütün kilit ko-

nularında kapsamlı, açık ve yapıcı bir tartışma oldu. Kongreye, tüm partinin, tüm halkın bilgeliği ve deneyimi ile zenginleşerek geldik. Şimdi, ileriye doğru gelişmemize gereken hızı kazandırmak için neleri ve hangi sırayla yapmak, hangi kalıplarını harekete geçirmek gerektiği daha iyi görülüyor.

Şimdi birçok şey, aslında her şey, sosyalist düzenin üstünlük ve olanaklarını, ekonomik gücünü ve sosyal potansiyelini ne kadar etkili kullanabileceğimize, eskimiş toplumsal biçimleri, çalışma stil ve yöntemlerini ne ölçüde etkili yenileyebileceğimize, bunları değişen koşullara ne kadar uygun duruma getirebileceğimize bağlı olacaktır. Ülkemizin gücünü artırmayı, Sovyet halkının maddi ve manevi yaşamını niteliksel bakımdan yeni bir düzeye yükseltmeyi, toplumsal düzen olarak sosyalizm örneğinin dünya çapındaki gelişme üzerindeki yapıcı etkisini artırmayı yalnız böyle sağlayabiliriz.

Biz geleceğe güvenle bakıyoruz, çünkü görevlerimizi ve bunları yerine getirme yollarını iyi görüyoruz. Biz geleceğe güvenle bakıyoruz, çünkü halkın güçlü desteğine dayanıyoruz. Biz geleceğe güvenle bakıyoruz, çünkü sosyalist anayurdun çıkarları için, komünistlerin partisinin özveriyle hizmet ettiği yüce ülküler uğrunda eylem yürütüyoruz.

¹ V.İ.Lenin, *Toplu Yapılar*, C. 31, s. 132. Rusça, Taklit Üzerine Mektuplar, Birinci Mektup, "Durumun Değerlendirilmesi"nden.

I. GÜNÜMÜZ DÜNYASI: TEMEL EĞİLİMLER VE ANA ÇELİŞKİLER

Yoldaşlar! Parti Programı'nın yeniden kaleme alınan biçimiyle ilgili tasarıda, günümüz dünyasındaki gelişmelerin ana doğrultularının ve özelliklerinin çok yönlü çözümlemesi yapılıyor. Program, önüne geleceği, bütün somut olguların çeşitli ortaya çıkış biçimlerini önceden belirleme hedefi koymuyor. Böyle bir şey boş çaba olurdu. Ama şu gerçek de ortadadır: Doğru, bilimsel temellere dayalı bir politika ancak reel durumun belirleyici eğilimleri net bir biçimde kavrandığı zaman yürütülebilir. Günümüzdeki gelişmelerin diyalektiğini, objektif mantığını derinlemesine kavramak, zamanın hareketini yansıtan doğru sonuçlar çıkarabilmek kolay değildir, ama ivedi zorunluluktur.

Daha Ekim Devrimi'nden önce, yalnız kapitalist ekonomiyi gözönünde bulundurarak V.İ. Lenin, 70 Marks'ın bile bunun tüm dallarında çeşitli biçimlerde meydana gelecek tüm değişikliklerin toplamının üstesinden gelemeyeceğini belirtiyordu. Ama, diyordu Vladimir İliç ardından, Marksizm "bu değişikliklerin yasalarını açıklamış, bu değişikliklerin ve bun-

ların tarihsel gelişmesinin başlıca ve temel olanlarının objektif mantığını ortaya koymuştur..."²

Günümüz dünyası karmaşıktır, çeşitlidir, dinamik, bir-biriyle çatışan eğilimler taşımaktadır, çelişkilerle doludur. Günümüz dünyası, son derece karmaşık alternatifler, kaygılar ve umutlar dünyasıdır. Yeryüzündeki evimiz hiçbir zaman bugünkü kadar ağır politik ve fiziksel yük altında olmamıştır. İnsan doğadan hiçbir zaman bu kadar haraç almamış ve hiçbir zaman kendisinin yarattığı bir güç karşısında bu kadar zayıf duruma düşmemiştir.

Dünya çapındaki gelişme, Marksizm-Leninizm'in, toplum tarihinin bileşenlerinin rasgele bir toplamı, düzensiz bir "Brown hareketi" değil, yasal biçimde ilerleyen bir süreç olduğuna ilişkin temel saptamasını doğruluyor. Bu sürecin çelişkileri yalnız eski dünyayı, ilerlemeyi engelleyen her şeyi mahkum etmekle kalmıyor, aynı zamanda toplumsal ilerlemenin, sömürü ve sömürücü sınıflar var olduğu sürece kaçınılmazlıkla bir savaşım koşullarında gelişen bu ilerlemenin kaynağını ve itici gücünü oluşturuyor.

20. yüzyılın çehresini, Ekim Devrimi'nin başlattığı kurtuluş devrimleri belirliyor. Bilim ve tekniğin başarıları ne denli önemli, hızlı bilimsel-teknik ilerlemenin toplumsal yaşam üzerindeki etkisi ne denli büyük olursa olsun, insanı gerçekten özgür yapabilen, yalnızca onun sosyal ve manevi kölelikten kurtuluşudur. Ve bu yol üzerindeki zorluklar - objektif yada eski dünyanın çıkardığı yapay zorluklar - ne olursa olsun tarihin gidişi durdurulamaz.

Yüzyılımızdaki sosyal ilerlemeler, toplumsal gelişmenin koşullarını da değiştiriyor. Yeni ekonomik, politik ve bilimsel-teknik, iç ve dış etmenler devreye giriyor. Devletlerin ve halkların karşılıklı bağımlılığı artıyor. Bütün bunlar, söz konusu olan ister dış politika, ister toplumun ekonomik ve sosyal faaliyet yeteneği, manevi çehresi olsun, her devletten çok ciddi şeyler istiyor.

Zamanımızda ilerleme haklı olarak sosyalizm ile özdeş-

² V.İ. Lenin, *Toplu Yapılar*, C. 18, s. 345. Rusça, "Ampririkritizm ve Tarihsel Materyalizm"den.

leştiriliyor. *Dünya sosyalizmi* güçlü bir uluslararası formasyondur ve yüksek düzeyde gelişmiş ekonomiye, sağlam bir bilimsel temele ve güvenilir bir askersel-politik potansiyele dayanmaktadır. Bu, insanlığın üçte birinden çoğunu, insanın ve toplumun manevi ve ahlaksal zenginliklerinin her bakımından sere serpe gelişmesi yolundan yürüyen onlarca ülke ve halkı içine almaktadır. Ezenlerin ve ezilenlerin, sömürenlerin ve sömürülenlerin olmadığı, erkin halkın elinde olduğu, sosyalist adalet ilkelerine dayalı yeni yaşam tarzı ortaya çıkmıştır. Bu yaşam tarzının ayırdedici nitelikleri, kolektivizm ve yoldaşça yardımlaşma, özgürlük fikirlerinin zaferi, toplumun her üyesinin hak ve yükümlülüklerinin kopmaz birliği, kişiliğin onuru, gerçek hümanizmdir. Sosyalizm, tüm insanlığın önünde açılan reel bir olanaktır, geleceğe yönelik bir örnektir.

Sosyalizm, o zamanlar ekonomik ve sosyal gelişme düzeyi bakımından hiç de ön sıralarda yer almayan, ekonomi yapıları, tarihsel ve ulusal gelenekleri bakımından birbirinden çok farklı ülkelerde doğdu ve gelişti. Her biri yeni formasyona doğru kendi yolundan yürüyerek, Karl Marks'ın, bir ve aynı temelin somut ifade biçimlerindeki sonsuz çeşitliliğe ve kademeliliğe ilişkin öngörüsünü doğruladı.

Bu yollar, engelsiz ve kolay değildi. Geri kalmış ya da yıkıma uğratılmış ekonomiyi kalkındırmak, milyonlarca insana en azından okuma-yazmayı öğretmek, başını sokacak bir yer, yiyecek, parasız tıbbi yardım sağlamak son derece zor oldu. Toplumsal görevlerin yeni tür görevler olması, emperyalizmin sürekli askersel, ekonomik, politik ve psikolojik baskısı, savunma için çok büyük çabalar harcanması zorunluluğu, bütün bunların olayların gidişine, bunların karakterine, sosyal-ekonomik programların ve dönüşümlerin gerçekleştirilme hızlarına etki yapmaması olanaksızdı. Bu yolda politikada yanlışlar da yapıldı ve değişik türden subjektif sapmalar da oldu.

Ama yaşam böyledir ve her zaman çelişkilerin, kimi kez de oldukça beklenmedik çelişkilerin çeşitliliğinde ifadesini bulur. Ama şu çok daha önemlidir: Sosyalizm, toplumsal sorunlara, şimdiye kadar olduğundan temelden farklı, yani

kollektif bir temel üzerinde çözüm bulmanın olanaklı olduğunu gösterdi, ülkeleri daha yüksek gelişme düzeyine yükseltti, emekçi insanlara onurlu ve güvenli bir yaşam sağladı.

Sosyalizm, toplumsal ilişkileri sürekli yetkinleştiriyor, elde edilen başarıları kararlılıkla artırıyor, kendi örneğinin gücünü ve inandırıcılığını yükseltiyor, kendi bütün yaşam tarzında gerçek hümanizmi sergiliyor. Sosyalizm böylece, savaş ve militarizm, gericilik ve zorbalık ideoloji ve politikasının, insanlık düşmanlığının her biçiminin önüne giderek daha güçlü bir duvar örüyor, toplumsal ilerlemeye aktif katkıda bulunuyor. Sosyalizm, çok büyük bir moral ve maddi güç durumuna gelmiş, günümüz uygarlığının önünde açılan olanakları sergilemiştir.

Toplumsal ilerleme süreci *antisömürgeci* devrimlerle, ulusal kurtuluş hareketleriyle, birçok devletin yeniden doğuşu ve onlarca yeni devletin ortaya çıkışıyla sıkı bir bağ içindedir. Politik bağımsızlığını kazanan bu devletler, geri kalmışlığı, yoksulluğu, bazen de korkunç sefaleti, esaret altında geçen geçmişin ağır mirasını gidermek için çetin bir savaşım veriyorlar. Geçmişte emperyalist politikanın bütün haklardan yoksun bıraktığı bu devletler, bağımsız tarihsel yaratıcılık yoluna girdiler.

Toplumsal ilerleme, *uluslararası komünist ve işçi hareketinin* gelişmesinde, günümüzün yeni demokratik yığın hareketinin, bu arada nükleer silah karşıtı hareketin ve savaş karşıtı hareketin yükselmesinde ifadesini buluyor. Toplumsal ilerleme, emperyalizmin metropolü ABD de içinde, kapitalizm dünyasında politik güçlerin ayrışmasında da açıkça ifadesini buluyor. Burada ilerici eğilimler, muazzam propaganda makinesi insanların kafasından aşağı yanlış ve yalan haber selleri boca eden örgütlü gericiliğin sürekli baskısı altında, tekeldi totalitarizm sistemi içinden kendine yolaçmak zorunda kalıyor.

Marks, sömürü toplumunda ilerlemeyi, "özsuyu öldürülen insanların kafataslarından başka bir şeyden içmek istemeyen iğrenç putpereste"³ benzetiyor. Marks şöyle diyordu: "Günümüzde her şey karşıtı bağrında taşıyormuş gibi görünüyor. İnsan emeğini azaltma ve daha verimli yapma yeteneği gibi

harika bir güce sahip olan makinelerin, insanları ezdiğini ve yıpratıncaya kadar kemirdiğini görüyoruz. Zenginliğin yeni kaynakları tuhaf bir büyüyle, sefaletin kaynağına dönüşüyor. Bilimin zaferleri karakterin yitirilmesi pahasına satın alınıyor. İnsanlık doğayı kendi hizmetine soktuğu ölçüde, insan, başka kişilerin ya da kendi alçaklığının esiri oluyor. Bilimin aydın ışığı bile yalnız cehaletin koyu gölgesinde parlayabiliyor. Bütün buluşlarımız ve bütün ilerlememiz maddi güçleri manevi yaşamla donatmaya ve insan yaşamını maddi bir güç olarak aptallaştırmaya yöneliyor gibi görünüyor.”⁴

Marks'ın çözümlemesinin, tarihsel kapsamlılığı, isabetliliği ve derinliği şaşırtıcıdır. Bu çözümleme, 20. yüzyılın burjuva gerçeklerine uygulandığında, 19. yüzyıldakinden herhalde daha günceldir. Bir yandan, bilim ve teknolojinin hızla gelişmesi doğa güçlerine egemen olmak, insanlığın yaşamını iyileştirmek için görülmemiş olanaklar yaratıyor. Öte yandan ise, “aydınlanmış” 20. yüzyıl tarihe kanlı savaşlar, azgın militarizm ve faşizm, soykırım, milyonların sefaleti gibi emperyalizmin çarpık yaratıklarıyla geçti. Cehalet ve koyu gerici-lik sermaye dünyasında bilim ve kültürün büyük kazanımlarıyla birarada yaşıyor. Bu toplum, bizim de birarada yaşamak, işbirliği ve karşılıklı anlayış yolları aramak zorunda olduğumuz toplumdur. Tarih bunu böyle istedi.

İnsanlığın ilerlemesi *bilimsel-teknik devrimle* de doğrudan bağlıdır. Bilimsel-teknik devrim hiç göze çarpmadan, adım adım olgunlaştı ve ardından, yüzyılın son çeyreğinde insanın maddi ve manevi olanaklarının dev adımlarla artmasının başlangıcı oldu. Burada iki tür olanak söz konusudur. İnsanlığın üretici güçlerindeki niteliksel sıçrama ortadadır. Ama yıkım araçlarında, askersel alanda niteliksel sıçrama, tarihte ilk kez insana dünyadaki bütün canlı varlıkları fiziksel olarak yoketme “yeteneği” veren sıçrama da ortadadır.

Farklı toplumsal-politik sistemlerde bilimsel-teknik dev-

³ K.Marks ve F.Engels, *Yapılar*, C. 9, s. 230. Rusça, Britanya İmparatorluğunun Hindistan'da Elde Edeceği Sonuçlar'dan.

⁴ K.Marks ve F.Engels, *Yapılar*, C. 12, s. 4. Rusça, Karl Marks'ın 14 Nisan 1886'da “The People's Paper” yıldönümündeki konuşmasından.

rim, farklı yanlar ve sonuçlar sergiliyor. 1980'li yılların kapitalizmi, elektronik ve haberleşme, bilgisayar ve robotlar yüzyılının kapitalizmi yeni yeni milyonlarca insanı, bu arada genç ve öğrenim görmüş insanları sokağa atıyor. Zenginlik ve egemenlik az sayıda kişinin elinde birikip toplanıyor. Erkin politik kaldırıcılarını da adım adım ele geçirmeye çalışan militarizm, silahlanma yarışı sayesinde inanılmaz bir hızla güçleniyor. Militarizm, 20. yüzyılın en çirkin ve en tehlikeli canavarı haline geliyor, onun yüzünden, en ileri bilimsel-teknik düşünce yığınsal kırım silahlarına dönüşüyor.

Gelişmekte olan ülkelerin önüne bilimsel-teknik devrim, özel bir ivedilikle şu soruyu koyuyor: Bu ülkeler bilim ve teknolojinin kazanımlarından tam ölçüde yararlanabilecekler, böylece yenisömürgecilğe ve emperyalist sömürüye karşı savaşımında güç kazanabilecekler mi, yoksa dünyadaki gelişmenin kenarında kalmaya mı devam edecekler? Bilimsel-teknik devrim, dünyanın bu kesiminde ilerlemeyi engelleyen birçok sosyal-ekonomik sorunun çözümsüz kalmakta olduğunu açık ortaya koyuyor.

Sosyalizm, modern bilim ve teknoloji insanın hizmetine sokmak için gerekli herşeye sahiptir. Ama bilimsel-teknik devrimin sosyalist toplumun karşısına da sorunlar çıkarmadığını düşünmek yanlış olur. Deneyimin de gösterdiği gibi, bilimsel-teknik devrimin gelişmesi, toplumsal ilişkilerin yetkinleştirilmesiyle, düşünce tarzının değişmesiyle, yeni bir psikolojinin yerleşmesiyle, dinamizmin bir yaşam tarzı, yaşam normu olarak yerleşmesiyle bağlıdır. Bilimsel-teknik devrim yeretmiş yönetim şemalarının sürekli gözden geçirilmesini, yenilenmesini ısrarla dayatıyor. Başka bir deyişle, bilimsel-teknik devrim yalnız perspektifler açmakla kalmıyor, aynı zamanda, tüm iç ve uluslararası yaşamın örgütlenmesinden daha yüksek istemlerde bulunuyor. Kuşkusuz, bilimsel-teknik devrim toplumsal gelişme yasalarını, onun sosyal anlam ve içeriğini ortadan kaldıramaz, ama bu, dünyadaki bütün süreçler, çelişkiler üzerinde çok büyük etkide bulunuyor.

İki sosyal-ekonomik sistemin ortaya çıkan sorunları kavrama ve çözmeye hazır ve yetenekli olma bakımından birbirinden tamamen farklı olduklarını görmemek olanaksızdır.

Yaşamakta olduğumuz dünya, 21. yüzyılın eşiğinde işte böyledir. Dünyamız, umut dolu bir dünyadır, çünkü insanlar hiçbir zaman uygarlığı geliştirmek için bu kadar çok olanağa ve koşula sahip olmamıştır. Ama dünyamız aynı zamanda, belki de tarihin en kaygı verici zaman diliminden söz etmemize hak verecek kadar büyük tehlikelerle ve çelişkilerle dolu bir dünyadır.

Birinci grup çelişkiler, insanlığın yazgısı açısından en önemli olan çelişkiler, *iki sistemin, iki formasyonun devletleri arasındaki ilişkilerle* bağlıdır. Bu ilişkilerin uzun yılları kapsayan bir geçmişi vardır. Rusya'daki Büyük Ekim Devrimi'nden, dünyanın sosyal-sınıfsal açıdan bölünmesinden buyana olayların değerlendirilmesinde olduğu kadar, dünyanın sosyal perspektifi üzerine görüşlerde de ilkesel farklar ortaya çıktı.

Kapitalizm, sosyalizmin doğuşunu, tarihin "düzeltilmesi" gereken, hem de hukuka ve ahlaka aldırmadan, silahlı saldırıdan ekonomik ablukaya, yıkıcı eylemlerden, yaptırım ve "cezalandırmalardan" her çeşit işbirliğini reddetmeye kadar her yolla, ne pahasına olursa olsun düzeltilmesi gereken bir "yanlış" olarak karşıladı. Ama yeni düzenin yerleşmesini, onun tarihsel yaşam hakkını hiçbir şey engelleyemedi.

Kapitalist dünyada egemen sınıfların gerçekleri kavrayabilmelerindeki zorluklar, iki dünyayı birbirinden ayıran tüm çelişkileri güce başvurarak çözmeye yönelik ardı arkası kesilmeyen girişimler, kuşkusuz, raslantı değildir. Emperyalizmin iç yayları, onun sosyal-ekonomik özü, onu iki sistem arasındaki yarışmayı askersel çatışma diline çevirmeye itiyor. Emperyalizm toplumsal doğası gereği, sürekli olarak saldırgan, serüvenci politika doğuruyor.

Burada koscoca bir hareket nedenleri kompleksinden sözedilebilir: Silah fabrikatörlerinin ve etkili askersel-bürokratik grupların doymak bilmeyen iştahları, tekellerin hammadde kaynakları ve sürüm pazarlarına duyduğu bencil ilgi, burjuvazinin meydana gelen değişiklikler karşısında duyduğu korku ve kendi çetinleşen sorunlarını sosyalizm zararına çözme denemeleri.

Sonuncusu özellikle ABD emperyalizmi için tipiktir. 1945'

den sonra, tam da faşizmin ve militarizmin bozguna uğratılmasıyla savaşı bir dünyayı kurmak için reel bir olanağın ortaya çıktığının söylenebileceği, bu amaçla uluslararası işbirliğinin bir mekanizması olarak Birleşmiş Milletler Örgütü'nün kurulduğu bir sırada, nükleer ve başka silahlar alanında silahlanma yarışının başlatılmasının ardında, yalnızca, imparatorluk ideolojisi ve politikası, sosyalizmi, SSCB'ni en elverişsiz dış koşullarda tutma isteği yatıyordu. O zaman da emperyalizmin doğası üstün gelmişti.

ABD tekelsel burjuvazisinin sağ kanadı, uluslararası gerginliğin artırılmasını bugün de, askersel harcamaları, globalizm heveslerini, öteki ülkelerin içişlerine karışmayı, Amerikan emekçilerinin çıkarlarına ve haklarına saldırıları haklı gösterme aracı olarak görüyor. Öyle görülüyor ki, bağlaşıklar üzerinde baskı yapmak, onları olanaklı olduğu kadar uysal duruma getirmek, Washington'un dayatmalarına boyun eğdirmek için gerginliğin artmasından yararlanma hesapları da önemli rol oynuyor.

Global cepheleşme ve askersel çatışma politikasının geleceği yoktur. Geçmişe sığınmak, geleceğin meydan okumasına yanıt değil, daha çok umutsuzluk ifadesidir. Ama bu, durumu daha tehlikesiz kılmıyor. Washington'da bunun ne zaman ve ne ölçüde anlaşılabileceğini, onun eylemleri gösterecektir. Bize gelince, uluslararası durumda iyiye doğru köklü bir dönüş olması için biz elden geleni yapmaya hazırız. Bunun için sosyalizmin ilke ve ülkülerinden vazgeçmesi gerekmiyor. Sosyalizm her zaman farklı toplumsal sistemlere sahip devletlerin barış içinde yanyana yaşamasını savundu, savunuyor.

Tarihin tekerleğini zorla durdurmaya, geçmişi geri getirmeye çalışan emperyalizmden farklı olarak, sosyalizm hiçbir zaman kendi iradesiyle geleceğini uluslararası sorunların askersel yoldan çözümüne bağlamadı. Ekim Devrimi'nin zaferinden sonra ülkemizde yapılan ilk kapsamlı tartışma da bunu doğrulamıştır. Bilindiği gibi, bu tartışma sırasında, sözde sosyalizmi öteki ülkelere taşıyabilecek bir "devrimci savaş" teorisini savunan "sol komünistlerin" ve Troçkistlerin görüşleri kesinlikle reddedildi. V.İ.Lenin'in daha 1918'de belirttiği gibi, böyle bir tutum, "kendilerini doğuran sınıfsal çeliş-

kilerin sertleştiği ölçüde gelişen devrimlerin 'kamçılanması' her zaman reddetmiş olan Marksizm'e tamamen ters düşerdi."⁵ Biz bugün de şuna kesinlikle inanıyoruz: Devrimleri dışarıdan, hele askersel araçlarla kıskırtmak anlamsızdır ve buna izin verilemez.

Sermaye dünyasının yaşamakta olduğu sorunlar ve bunalımlar, onun kendi bağrında doğuyor ve bunlar eski toplumun uzlaşmaz çelişkilerinin yasal sonuçları olarak ortaya çıkıyor. Bu anlamda kapitalizm, gelişmesi boyunca kendi kendini reddediyor. Kapitalizmin gelişmesinin düşüş aşamasına özgü sorunların sertleşmesinin önüne geçebilme yeteneğinden yoksun olan emperyalist ülkelerdeki egemen çevreler, bizzat tarihin mahkum ettiği bir toplumu kurtarmaya kesinlikle elverişli olmayan araç ve yöntemlere başvuruyorlar.

Silahlanma yarışını ve kendi saldırganlıklarını haklı göstermek için, bugün de, Sovyet ya da komünist "tehdidi" yalanı gündemde tutuluyor. Ama savaş yoluyla hiçbir akılcı uluslararası ya da iç çözümün bulunamayacağı daha açık görülmüyor. Dünya gelişmesinin perspektiflerine ilişkin karşıt yaklaşımların çatışması ve savaşımı çok daha karmaşık bir nitelik alıyor. Dünyada nükleer silah stoklarının büyük boyutlar aldığı ve uzmanların artık insanlığın kaç kez yokedilebileceğini tartıştıkları bir durumda, savaş uçurumunun kenarında denge kurmaktan, korku üzerine kurulu dengecilikten pratik olarak uzaklaşmanın ve iki sistemin devletleri arasında normal, uygar ilişki biçimlerine geçmenin zamanı gelmiştir.

Öyle anlaşıyor ki, önümüzdeki yıllarda savaşımın temel odak noktalarından birini, barışı korumaya yetenekli bir politikanın reel içeriğine ilişkin sorunlar oluşturacaktır ve savaşım bu sorunların çevresinde kızışacaktır. Bu savaşım karmaşık ve çok yönlü olacaktır, çünkü karşımızda öyle bir toplum var ki, bu toplumun yönetici çevreleri dünya gerçeklerini ve onun perspektiflerini soğukkanlılıkla değerlendirmek, kendilerinin ve başkalarının deneyimlerinden ciddi dersler çıkarmak istemiyorlar. Bütün bunlar bu toplum düzeninin

iç "bağışıklık sistemleri"nin aşınmışlığının, sosyal bakımdan tamamen yıpranmışlığının belirtileridir. Bu da, egemen güçlerin politikalarında büyük değişiklikler olasılığını azaltıyor, bu politikanın mantıksızlık derecesini artırıyor.

Bu nedenledir ki, şimdiki ortamda sosyalist ülkelerle kapitalist ülkeler arasında, SSCB ile ABD arasında ilişkilerin geleceği konusunda öngörülerde bulunmak hiç de kolay değildir. Burada, dünya arenasındaki güçler oranı, barış potansiyelinin artması ve aktifleşmesi, bu gücün nükleer savaş tehlikesine etkili biçimde karşı koyma yeteneği belirleyici etmenler olacaktır. Pek çok şey, Batı'daki egemen çevrelerin, durumu değerlendirirken ne ölçüde gerçekçi olacaklarına bağlıdır. Ama, politikacıların bazen yalnızca gözlerinin değil, vicdanlarının da kör olması kötüdür. Nükleer savaşın kesinlikle kabul edilmez olduğu koşullarda, çatışma değil, iki sistemin barış içinde yanyana yaşama ilkesi devletlerarası ilişkilerin yasası olmalıdır.

İkinci grup çelişkiler, *kapitalist dünyanın kendi iç çelişkileridir*. Geçtiğimiz dönem *kapitalizmin genel bunalımının* derinleşmesinin pek çok örneğini verdi. Günümüz kapitalizmi, sömürücü doğası değişmemekle birlikte, 20. yüzyılın başlarındaki, hatta ortalarındaki kapitalizmden pek çok bakımdan farklıdır. Bilimsel-teknik devrimin etkisiyle ve bu zemin üzerinde dev boyutlarda büyüyen üretici güçler ile sosyal ilişkilerin özel mülkiyete dayalı karakteri arasındaki çelişki daha da keskinleşiyor. Artan işsizlik de tüm sosyal sorunlar kompleksinin keskinleşmesi de bunun kanıtları. Ekonomiye kamçılamamanın yaygın bir aracı olarak militarizmin her yerde ve düzeyde kendini göstermesi de, politik kurumların, manevi alanın bunalımının artması da öyle. Gericiliğin her alanında, iç ve dış politika, ekonomi ve kültür üzerinde, insan zekasının bulgularından yararlanılması üzerinde ağır baskı yaygınlaşıyor. Tutuculuğun geleneksel biçimleri artık yerini otoriter eğilimlere bırakıyor.

Kapitalizmin bunalımının antikomünizm ve antisovyetizm gibi tehlikeli bir belirtisine özellikle işaret etmek gerekiyor. Bu, sadece dış politika değildir. Emperyalizmin çağdaş sisteminde bu, iç politikanın önemli bir yönüdür, kapitalist ülke-

⁵ V.İ.Lenin, *Toplu Yapılar*, C. 35, s. 403. Rusça, "Tuhaflık ve Korkunç"tan.

lerde, dünyanın sosyalist olmayan kesiminde yaşayan ve yaşayan tüm ilerici güç ve akımlar üzerinde baskı aracıdır.

Genel bunalımın şimdiki aşamasının beraberinde kapitalizmin mutlak bir durgunluğunu getirmediği, ekonominin büyümesi, yeni bilimsel-teknik yönlerin açılması olanaklarını dışlamadığı doğrudur. Genel bunalımın bu aşaması, somut ekonomik, askersel, politik ve daha başka konumların elde tutulmasına, hatta belli kesimlerde sosyal intikama, önceleri yitirilmiş olanların geri alınmasına "izin veriyor". Ancak kapitalizm, emekçi yığınlarının çıkarlarını yansıtan amaç ve yönelimlere sahip olmadığı için, kendi tüm çelişki gruplarının şimdiye kadar olmadığı kadar içiçe geçmesi ve karşılıklı keskinleşmesiyle karşı karşıya kalıyor. Kapitalizm, gelişmesinin hiç bir yüzyılında tanımadığı kadar çok sosyal ve diğer açmazlarla yüz yüzedir.

Her şeyden önce *emek ile sermaye arasındaki* çelişkiler keskinleşiyor. 60'lı-70'li yıllarda, ekonomik konjonktürün elverişli olduğu koşullarda işçi sınıfı, emekçiler kendi durumlarını bir ölçüde iyileştirmeyi başardılar. Ancak, 70'li yılların ortalarından bu yana sıklaşan ekonomik bunalımlar ve üretimin teknolojik bakımdan yeniden yapılandırılması durumu değiştirdi, sermayenin karşı saldırıya geçmesine, emekçilerin kazanılmış sosyal haklarının önemli bir bölümünü geri almasına olanak sağladı. Emekçiler, yaşam düzeyinin pek çok göstergesi bakımından yıllar öncesi bir duruma geri itildi. İşsizlik bütün savaş sonrası dönemin rekor düzeyine ulaştı. Köylülerin ve çiftçilerin durumu gözle görülür bir biçimde kötüleşiyor. Bu işletmelerin bir bölümü iflas ediyor, bunların eski sahipleri ücretli emek ordusunun sıralarını dolduruyor. Bir bölümü de, büyük tarım tekellerine ve bankalara köleleştirici bir bağımlılık içine giriyor. Sosyal ayrışma daha da derinleşiyor, daha keskinleşiyor. ABD'de, örneğin, en varlıklı ailelerden sadece % 1'inin sahip olduğu zenginlikler, varlıklar piramidinin en alt katlarını oluşturan ailelerin yüzde 80'inin sahip olduğu toplam zenginlikten birbuçuk kat daha fazladır.

Emperyalizmin egemen çevreleri, böyle bir durumun sosyal patlama ve politik istikrarsızlık tehlikelerini de içinde taşı-

dığını anlıyor ve söylüyorlar. Ama bu, onların politikalarını hiç de daha ölçülü yapmıyor. Tersine, son yıllarda egemen sınıfın genellikle en katı, en gerici grupları üstünlük kazanıyor. Bu dönem, tekellerin emekçi haklarına karşı en yoğun ve en acımasızca saldırdığı bir dönemdir.

Bu saldırıda kapitalizmin cephaneliğinde birikmiş bütün araçlardan yararlanılıyor. Sendikalar üzerinde ağır bir baskı ve ekonomik şantaj uygulanıyor, işçi düşmanı yasalar çıkarılıyor. Solcular, tüm ilerici güçler koğuşuruluyor. İnsanların düşünce ve tutumlarının sürekli denetim altında tutulması, daha doğrusu sürekli izlenmesi gündemdedir. Bireyciliği, varolma savaşımında her zaman gücünün haklı olduğunu, ah-lâksızlığı ve demokratik olan her şeye kin beslemeyi amaçlı bir biçimde aşılama çabaları görülmedik boyutlar alıyor.

Emek ile sermaye arasındaki temel çelişkinin nasıl gelişeceğini, mevcut durumdan ne gibi sonuçların çıkarılacağını elbette gelecek, emekçilerin kendi hakları için, toplumsal ilerleme için savaşımın gidişi gösterecektir. Ama, kimi kapitalist ülkelerin politikalarında, bütün iç durumlarında giderek artan sağa kayışın uluslararası ilişkiler açısından yarattığı ciddi tehlikelere işaret etmeden geçemeyiz. Böyle bir dönüşün ne gibi sonuçlar doğurabileceğini önceden söylemek güçtür, ama bunların yaratacağı tehlike de küçümsenmemelidir.

Çağımızın son on yılları *emperyalistlerarası çelişkilerde* yeni alevlenmelere, bunların yeni biçim ve yönler almasına tanık oldu. Ne sınıfsal yakınlık, ne güçleri birleştirmeye ilgi duyma, ne de askersel, ekonomik ya da politik bütünleşme, ya da bilimsel-teknik devrim kapitalizmin bu grup çelişkilerini ortadan kaldırıyor. Bilimsel-teknik devrim, kuşkusuz, kapitalist üretimin uluslararasılaşması sürecini hızlandırdı ve kapitalist ülkelerin hem gelişme düzeylerinin eşitlenmesini hem de gelişmelerinin sıçramalı karakterini güçlendirdi. Bilimsel-teknik ilerleme temelinde daha da kızışan rekabet, bu alanda geride kalanları acımasızca ezip geçiyor. Kapitalist yeniden üretim koşullarının daha da karmaşılaşması, bunalım süreçlerinin çok daha çeşitlenmesi, uluslararası rekabetin sertleşmesi emperyalistlerarası rekabete olağanüstü sertlik ve inatlaşma kazandırıyor. Dünya pazarındaki ticari

ve ekonomik savaş “ulusal” devlet tekelci kapitalizminin gücüne, burjuva devletinin gitgide artan saldırgan, bencil ve çıkarıcı rolüne dayanılarak yürütülüyor.

Uluslarötesi tekelleşme hızla güçleniyor. Bu sermaye hem ayrı ayrı ülkeler ölçüsünde, hem de bir bütün olarak dünya ekonomisi boyutlarında bütün bir sektörü ya da üretim alanını tekeline alıyor. 80’li yılların başlarında tüm kapitalist dünyada sanayi üretiminin üçte biri, dış ticaretin yarıdan fazlası, yeni teknik ve teknoloji lisanslarının yaklaşık yüzde 80’i uluslarötesi tekellerin payına düşüyordu.

Uluslarötesi tekellerin çekirdeğini Amerikan tekelleri oluşturuyor. Bunların oluşturduğu yurtdışı işletmeler kompleksinin kullandığı ek işçi ve memur ordusu, sayı bakımından ABD’nin imalat sanayiinde çalışan toplam işçi sayısının hemen hemen yarısına eşittir. Bugün bu kompleks yılda yaklaşık 1,5 trilyon dolar tutarında mal üretiyor ve hizmet sağlıyor. Bu, ABD’nin gayri safi ulusal gelirinin yüzde 40’ına eşittir.

ABD’nin “ikinci ekonomisi”nin boyutları, Federal Almanya Cumhuriyeti, Fransa, İngiltere gibi Batı Avrupa’nın önde gelen devletlerinin ekonomilerini iki-üç kat aşmaktadır, sadece Japonya’nın gerisindedir. Bugün ABD’nin en büyük uluslarötesi tekelleri başlı başına birer imparatorluktur ve bunların ekonomik faaliyetlerinin boyutları birçok devletin gayri safi ulusal geliriyle karşılaştırılabilir düzeydedir.

Uluslarötesi tekeller ile toplumun politik örgütlenmesinin ulusal-devletsel biçimi arasında beliren yeni çelişkiler yumağı da hızla büyüyor. Uluslarötesi tekeller gelişmekte olan ülkelerin olduğu gibi, gelişmiş kapitalist ülkelerin de egemenliğini baltalıyor. Bunlar, kendileri için uygun gördükleri durumlarda, devlet tekelci düzenlemelerinden aktif yararlanıyorlar. Öte yandan, burjuva hükümetlerinin eylemlerinde kendi kârları açısından en küçük bir tehlike sezdiklerinde bile, bunlarla sert bir çatışmaya giriyorlar. Ama burada da, Amerikan uluslarötesi süper tekelleri, genellikle bu ülkenin egemen güçlerinin devlet hegemonyacılığı, imparatorluk hırslarının aktif taşıyıcıları rolünü oynuyorlar.

Çağdaş emperyalizmin üç ana merkezi, ABD, Batı Avrupa ve Japonya arasındaki ilişkiler de açık ve örtülü çelişkilerle doludur. ABD’nin, en yakın rakipleri üzerinde 60’lı yılların sonuna dek süren ekonomik, mali ve teknolojik üstünlüğü ciddi bir sınavdan geçti. Batı Avrupa ve Japonya kimi alanlarda şu ya da bu ölçüde Amerikalı patronu kenara sıkıştırmayı ve geriletmeyi başardı. Bunlar, Amerikan hegemonyasının geleneksel alanı olarak bilinen yeni teknik alanlarda da Birleşik Amerika’ya meydan okumaya başladılar. Washington, bağlaşıklarını sürekli birbirlerini iç çatışmalarla yıpratmamaya çağırıyor. Ama Amerikalılar bizzat kendileri, dolar ve faiz oranlarıyla Batı Avrupa ve Japonya’nın sırtından kendi ekonomilerini beslemeyi sürdürmeye çalışırken, çağdaş emperyalizmin bu üç merkezi bir çatı altında nasıl toplanabilir? Emperyalizmin bu üç merkezinin tutumları arasında şu ya da bu ölçüde sağlanan uzlaşmalar, çoğu kez Amerikan baskısının ya da açık dayatmalarının bir sonucu oluyor ve her şeyden önce ABD’nin çıkar ve amaçlarını gözetiyor. Bu da sonuçta, çelişkilerin giderilmesini değil, tersine bunların daha da keskinleşmesini getiriyor.

Öyle anlaşıyor ki, bu neden-sonuç ilişkisi üzerinde artık daha fazla düşünülmeye başlanıyor. Bir dizi Batı Avrupa ülkesinde hükümetler içinde, sosyal demokrat ve liberal partiler içinde, geniş kamuoyunda ilk kez şu olgu yüksek sesle tartışılmaya başlandı: Acaba ABD, kendi “liderlik” iddialarında çok fazla ileri gitmiyor mu? Birleşik Amerika’nın partnörleri, taktıkları yabancı gözlüğünün hiç bir zaman kendi gözlerinin yerini almadığına, bir değil, pek çok kez tanık olmuşlardır.

Güçler oranındaki değişikliğin bir sonucu olarak, emperyalist sistem içindeki merkezkaç eğilimler ile merkezci eğilimler arasında çatışma, kuşkusuz, ileride de sürecektir. Üç “güç merkezi” arasında oluşmuş bulunan ekonomik, askersel-politik ve başka ortak çıkarlar kompleksinin günümüz dünyasının reel koşullarında parçalanabileceğini beklemek güçtür. Ama, bu kompleks çerçevesinde Washington, kendi bağlaşığı olan rakiplerinin Amerikan dayatmalarına, üstelik kendi

çıkarlarına zarar veren bu dayatmalara artık sessizce boyun eğmelerini de bekleyemez. Şimdiki dönemde emperyalistler-arası çelişkilerin bir başka özelliği de, gelecek onyıllarda bunların başka bir biçim alması ve yeni kapitalist "güç merkezleri"nin belirmesi olasılığından ileri geliyor. Bu ise, kuşkusuz, çelişkiler yığınının daha da büyümesine, bunların daha da içiçe geçmesine ve keskinleşmesine yol açacaktır.

Emperyalizm ile gelişmekte olan ülkeler ve halklar arasında yeni, karmaşık ve hareketli bir çelişkiler kompleksi oluşmuştur. Eski sömürgelerin ve yarı-sömürgelerin kurtuluşu kapitalist sisteme ağır politik ve ideolojik darbe indirdi. Bu sistem, 19. yüzyılda oluştuğu ve 20. yüzyılın ortalarına dek sürdüğü biçimde bir sistem olmaktan çıkmıştır. İnsanlığın çoğunluğunu oluşturan bu halkların yaşamlarında sosyal-ekonomik dönüşüm süreci yavaş yavaş, zorlu, ama artık önüne geçilemez biçimde devam ediyor. Bu süreç pek çok temel değişiklikler yarattı, ama pek çok güçlüklerle de karşı karşıya geldi.

Kapitalizm, politik manevralara, çeşitli vaadlere ve rüşvete, askersel tehdit ve şantajlara ve sık sık kurtulmuş ülkelerin içişlerine doğrudan karışmalara başvurarak eski bağımlılık zincirinin pek çok halkasını elinde tutmayı becerebilmiştir. Bu temel üzerinde emperyalizm çok daha ince bir yenisömürgeci sömürü sistemi oluşturmayı ve yerleştirmeyi, kurtulmuş ülkelerin önemli bir bölümünü kendine sıkıca bağlamayı başarmıştır.

Bunun sonuçları yürekler acısıdır. İki milyarın üzerinde insanın yaşadığı gelişmekte olan ülkeler bugün, pratikte tam anlamıyla bir yoksulluk bölgesidir. 80'li yılların başlarında gelişmekte olan ülkelerde kişi başına düşen gelir düzeyi, kapitalist ülkelerdekinden 11 kere daha düşüktür. Son 30 yıl içinde bu uçurum sürekli derinleşmiştir. Ama sorun bu görece yoksullukla sınırlı değildir. Burada okuma-yazma bilmezlik ve kara cahillik, ürpertici boyutlardaki çocuk ölümleri, yüz milyonlarca insanın canına kıyan salgın hastalıklar da sözkonusudur.

Bu durum insanlık ve uygarlık için bir yüzkarasıdır. Bu-

nun baş suçlusu emperyalizmdir. Emperyalizm sadece, ardından yürekler acısı bir gerikalmışlığı bırakan, birkaç kıtayı birden talan eden sömürgeci tarihi açısından değil, aynı zamanda günümüzün pratiği açısından da suçludur. Sadece son 10 yıllık dönemde ABD tekellerinin gelişmekte olan ülkelerin sırtından elde ettikleri kâr toplamı, bunların bu ülkelere yaptıkları yatırım toplamından dört kat daha fazladır. Bunların Latin Amerika ve Karayipler bölgesi ülkelerinden sağladıkları kâr miktarı ise, aynı dönemde bölge ülkelerine yaptıkları yatırımların sekiz katından daha fazladır.

Emperyalist sistemin kendi varlığını, önemli ölçüde, gelişmekte olan ülkeleri talan etme, bunları acımasızca sömürme sayesinde sürdürdüğünü söylemek, hiç de abartma değildir. Bu talan ve sömürünün biçim ve yöntemleri değişiyor, ama özü eskisi gibi kalmaya devam ediyor. Örneğin ABD'de ulusal gelirin önemli bir bölümü işte bu kaynaklardan sağlanıyor. Gelişmekte olan ülkeler bütün emperyalist devletler tarafından sömürülüyor, ama Amerikan emperyalizmi bu konuda çok daha acımasızdır. Eşitsiz değişim, eşit haklılıktan yoksun ticaret, faiz oranlarıyla çevrilen dolaplar, uluslararası tekellerin soygunu hep aynı yönde işliyor. Bütün bunlar birilerinin yoksulluk ve sefaletini, ötekilerinin ise zenginliğini artırıyor, dünya kapitalist ekonomisinde kutuplaşmayı hızlandırıyor.

Gelişmekte olan ülkelerin bu acı durumu günümüzün en büyük global sorunlarından biridir. Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki pek çok çatışmanın gerçek kaynakları da başka şeylerde değil, asıl burada yatıyor. Emperyalist devletlerin yönetici çevreleri kendi yenisömürgecilik politikalarını, globalizm iddialarını haklı göstermek için "Moskova'nın parmağı" konusunda ne kadar ince yalanlara, uydurmalara başvururlarsa vursunlar, gerçek budur.

Borç sorununu ele alalım. Gelişmekte olan ülkelere her yıl transfer edilen kâr toplamıyla birleştirildiğinde biriken borçlar şu anlama geliyor: Bu ülkelerin gelişme perspektifleri daha da daralıyor, zaten olağanüstü ağır olan sosyal, ekonomik ve öteki sorunlar daha da çetinleşiyor.

Bugünkü koşullarda bu ülkelerin borçlarını geri ödemeleri

elbette olanaksızdır. Böylesi bir durum, eğer adil bir çözüm bulunmazsa, uluslararası ilişkilerde ciddi sosyal-ekonomik ve politik sorunlar ve sonuçlar yaratabilir. Emperyalizmin egemen çevrelerinin burada gizlenen tehlikeyi görmedikleri elbette söylenemez. Ama onların bütün kaygı ve çabaları bir tek şeyde, gelişmekte olan ülkeler halklarının sömürülmesi ve aşırı sömürülmesi temelinde kendilerinin daha da zenginleşmesini sağlayan şimdiki sistemi, ne pahasına olursa olsun koruma çabasında toplanıyor.

Şu da kuşku götürmez: Bu ülkelerin trilyonluk dış borçları ile ABD'nin son yıllarda bir trilyonu aşan askersel harcamaları arasında bir nedensellik bağlantısı vardır. Gelişmekte olan ülkelere her yıl yaklaşık 200 milyar doların koparılıp alınması ile ABD'nin askersel bütçesinin son yıllarda aynı miktarda olması her halde bir rastlantı değildir. Militarizmin, yeni sömürgeci aşırı sömürü sisteminin sürmesine ve daha da sertleştirilmesine doğrudan ilgi göstermesi de buradan ileri geliyor.

Şu da açıktır ki, kapitalizmin çelişkilerinin keskinleştiği ve onun egemenlik alanının daraldığı bir durumda, tekeli sermayeye sosyal manevra yapma, önde gelen burjuva devletlerindeki sosyal gerginlikleri yumuşatma, emekçilerin kimi kesimlerini satın alma olanağı sağlayan büyük bir kaynak olarak yenisömürgeciliğin önemi giderek artıyor. Bu, gerçekten de eşsiz bir kaynaktır, çünkü gelişmiş ülkelerde bir saatlik çalışma karşılığında ödenen ücret miktarı, çoğu zaman Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerindeki işçilerin günlük ücretlerinden birkaç kat daha fazladır.

Bütün bunlar sonsuza dek devam edemez. Elbette mucizeler beklememek gerekir, durum kendiliğinden düzelmeyecektir. ABD'nin statükoyu korumak, tekellerin ve askersel-sanayi kompleksinin çıkarlarını savunmak, kurtulmuş ülkelere yeni olumlu, ilerici dönüşümleri önlemek için askersel güce başvurma çabaları durumu daha da ağırlaştırabilir, yeni çatışma ocakları yaratabilir. Para torbaları barut fıçılarına dönüşebilir. Kapitalizm burada da, er ya da geç, ama mutlaka, güç kullanma tehdidi ve yüzüstü soygun politikası ile adil bir işbirliği olanağı arasında kesin bir seçim yap-

mak zorunda kalacaktır. Gelişmekte olan devletler halklarının çıkarları doğrultusunda köklü çözümler gereklidir.

Bir başka grup çelişkinin, uygarlığın gerçek varlık temel-lerine ilişkin global çelişkilerin çözümlemesi de ciddi sonuçlara götürüyor. Burada sözkonusu olan çevre, hava ve deniz kirliliğidir, doğal kaynakların tükenmesidir. Bu sorunların giderek ağırlaşması, sadece bilimsel-teknik devrimin ve insan faaliyetinin artan boyutlarının bir sonucu olarak doğa sistemlerinin aşırı ölçüde zorlanması yüzünden olmuyor. Daha Engels, doğadan yararlanmanın piyasa güçlerinin kör oyununa tabi kılınmasının yaratacağı vahim sonuçlara dikkat çekiyordu. Gezegenimiz kaynaklarının tüm insanlık yararına tutumlu kullanımını sağlayacak etkili uluslararası önlem ve sistemlerin bulunup uygulanması zorunluluğu çok daha yakıcı biçimde önümüze çıkıyor.

Tüm insanlığı ilgilendiren global sorunları çözmeye bir devletin ya da bir grup devletin gücü yetmez. Bu alanda, tüm dünya çapında işbirliği, ülkelerin ezici çoğunluğu arasında sıkı, yapıcı eylem birliği gerekiyor. Eşit haklılık, herkesin egemenliğine saygı, üstlenilen yükümlülükleri, uluslararası hukuk kurallarını dürüstçe yerine getirme temelinde bir işbirliği yapılması gerekiyor. Bu, şimdi yaşamakta olduğumuz dönemin kesin bir istemidir.

Kapitalizm halklara giderek yoksullaşan bir *kültür* dayatıyor, yüzyıllar boyunca oluşmuş manevi değerleri sulandırıyor. Oysa, insanı yücelten bilgidir. Ama insanlık belki varlığının hiçbir aşamasında bugün olduğu kadar sahteliğin ve aldatmacanın baskısına hedef olmamıştır. Burjuva propaganda tüm dünyada insanları, ustaca çarpıtılmış enformasyon yağmuruna tutuyor, egemen güçlerin işine gelen görüş ve duygular aşıyor, onların amaçlarına uygun medeni ve sosyal çerçeveler programlıyor. Halkı bilgilendirme ve eğitim sisteminin hangi bilgilerle, değerlerle ve ahlak kurallarıyla doldurulacağı, herşeyden önce politik bir sorundur.

Yaşamın kendisi kültürün korunması, onun burjuva yozlaşmasına, barbarlığa karşı savunulması sorununu gündeme getiriyor. Bu, tüm insanlığın önünde duran önemli bir görev-

dir. Emperyalizmin kültür alanında uyguladığı bugünkü politikanın yaratacağı uzun vadeli psikolojik ve ahlaksal sorunlar üzerinde şimdiden düşünmek gerekiyor. Şiddetin putlaştırılması, kazanç aracı yapılması, ırkçılığın yayılması, caniler dünyasının ve toplumun "tortu"larının kabalıklarının, hayvani içgüdülerinin ve davranışlarının propaganda edilmesi- nin baskısıyla kültürün yoksullaşması tüm insanlık tarafından reddedilmelidir, reddedilecektir.

Gördüğünüz gibi yoldaşlar, sorunlar çoktur, geniş boyutlu ve karmaşıktır. Ama bunların bir bütün olarak ele alınma ve kavranmasının, beliren ödevlerin boyutlarının ve derinliğinin çok gerisinde kaldığı da gözardı edilemez. Uluslararası yaşamın olgunlaşan sorunlarını başarıyla çözmenin kaçınılmaz koşulu ise, politik anlaşmalara varabilmek için harcanan zamanı en aza indirmek, yapıcı eylemlere hızla geçmek, işe sarılmaktır.

Biz, herşeyin bize bağlı olmadığını, pekçok şeyin Batıya, onun liderlerinin önemli tarihsel dönemeçlerde sağduyuyu yitirmeme yeteneklerine bağlı olduğunu çok iyi anlıyoruz. ABD Başkanı, görüşmeler sırasında bir ara, eğer gezegenimiz başka gezegenlerden bir istila tehlikesiyle karşı karşıya kalırsa, o zaman SSCB ile ABD'nin hızla ortak bir dil bulabileceklerini söyledi. Ama nükleer yıkım tehlikesi, bilinmeyen dünyalardan geleceklerin istilasına oranla çok daha reel bir tehlike değil midir? Ekolojik tehlike büyük bir tehlike değil midir? Gelişmekte olan ülke ve halkların sorunlarına akılcı ve adil bir yaklaşımın sağlanmasında her ülkenin ortak çıkarı yok mudur?

Nihayet, herhangi yeni bir bunalımın patlak vermesini beklemeden, daha bugünden temelli, pratik sonuçların alınması için insanlığın biriktirdiği bunca deneyim yeterli değil mi? Birleşik Amerika, Amerikan güvenliği için gezegenimizin sınırlı çerçevesini bile dar gören doktrinler ileri sürmekle uzun vadede ne elde edebilir?

Emperyalizm, tarihin eyerinden düşmemek için her çareye başvuruyor. Ama böyle bir politika dünyamıza çok pahalıya mal oluyor. Halklar bunu, hem doğrudan, hem dolaylı çok

pahalı ödemek zorunda kalıyorlar. Milyonlarca insanın yaşamıyla, ulusal kaynakların tükenmesi pahasına, silahlanma yarışına büyük mali kaynaklar ayırmakla ödüyorlar. Çok sayıdaki ve giderek ağırlaşan sorunların çözümsüz kalması pahasına ödüyorlar. Ve gelecekte belki de, en büyük değerle, uygarlığın toptan yokolmasıyla ödeyecekler.

ABD'nin egemen çevreleri görüyor ki, tarihin bu karmaşık döneminde gerçekçi yönelim yeteğini yitirmektedir. Saldırgan uluslararası tutum, politikanın ve düşüncenin artan ölçüde militaristleştirilmesi, başkalarının çıkarlarını hiçe sayma, kaçınılmazlıkla Amerikan emperyalizminin daha yalıtılmasına, kendisi ile insanlığın bütün öteki kesimi arasındaki uçurumun daha da genişlemesine yol açıyor. Bu ülkedeki barış düşmanları, nükleer silahın kullanıma hazır tutulmasıyla zaman ve mekanın alışılmış ölçülerinin uygarlık için artık hiçbir anlamı kalmadığını ve insanlığın bir raslantının tutsağı durumuna geldiğini bilmiyor görünüyorlar.

Sermayenin egemen merkezleri olup bitenleri akılcı, yapıcı değerlendirme yoluna koyulabilecekler mi? Bu sorunun en kolay yanıtı, belki evet, belki de hayır olabilir. Ama tarih bize böyle bir öngöründe bulunma hakkı vermiyor. Biz, insanlık varolmaya devam edecek mi, etmeyecek mi sorusuna yanıt olarak "hayır"ı kabul etmiyoruz. Biz şöyle diyoruz: Toplumsal ilerleme, uygarlık devam etmelidir, devam edecektir!

Biz bunu sadece, komünistlere özgül iyimserliğimize, insanların sağlıklı düşünce ve sağduyusuna olan derin inancımıza dayanarak söylemiyoruz. Biz gerçekçiyiz ve pekçok şeyin iki dünyayı ayırdığının, hem de derinlemesine ayırdığının tam bilincindeyiz. Ama şunu çok açık görüyoruz: Tüm insanlığın önünde duran en yakıcı sorunların çözüme kavuşturulması gerekliliği, onları da karşılıklı işbirliğine zorlayacak ve insanlığın kendini koruma isteğinin şimdiye kadar görülmedik yeni güçlerini uyandırıp ayağa kaldıracaktır. Günümüzün gerçeklerine uygun çözümlerin bulunmasını destekleyecek itki işte buradadır.

Tarihin ve toplumsal ilerlemenin gidişi *devletlerin ve halkların tüm gezegenimiz ölçüsünde yapıcı, yaratıcı işbirliğini*

gerektiriyor. Üstelik, sadece gerektirmekle kalmıyor, aynı zamanda bunun için gerekli olan politik, sosyal ve maddi koşulları da hazırlıyor.

Böyle bir işbirliği nükleer yıkımı önlemek için, uygarlığın yaşaması için zorunludur. Bu, keskinleşen öteki global sorunların da herkesin çıkarına uygun biçimde, ortaklaşa çözülmesi için gereklidir. Günümüzdeki gelişmenin gerçek di-yalektiği, iki sistem arasındaki yarışma ve karşılıklı savaşımın, dünya topluluğunu oluşturan devletlerin karşılıklı bağımlılığı yönündeki güçlenen eğilimle birleşmesinde ifadesini buluyor. İşte böyle, karşıtlıkların savaşımı içinde, güçlüklerle kimi zaman neredeyse el yordamıyla, *çelişkili, ama birçok konuda karşılıklı bağımlı, önemli ölçüde bütünsel bir dünya oluşmaktadır.*

Komünistler, sosyal ilerlemenin yollarını, her zaman, tüm karmaşıklığı ve çelişkileriyle görmüşler ve bütün bunları hesaba katmışlardır. Ama tüm bu süreçlerin merkezinde her zaman insan yeralıyor. Onun çıkarları ve kaygıları bulunuyor. Ve Komünist dünya görüşünün en önemli ayırdedici özelliği de aslında budur. İnsan yaşamı, onun her yönde gelişmesinin olanakları, diyordu V.İ.Lenin, en büyük zenginliktir, toplumsal gelişmenin çıkarları herşeyin üstündedir. SBKP, tüm pratik eylemlerinde buna yöneliyor.

Bize göre, günümüz koşullarında savaşımın ana yönlerini, tüm halklar için onurlu, gerçekten insancıl maddi ve manevi yaşam koşullarının yaratılması, gezegenimizin, üzerinde yaşanan bir gezegen olarak varlığını sürdürmesinin güvence altına alınması, onun zenginliklerine, herşeyden önce de en büyük zenginlik olan insana ve onun olanaklarına büyük bir dikkat ve özen gösterilmesi oluşturuyor. Biz kapitalizmi işte bu alanda yarışmaya çağırıyoruz. Kalıcı bir barış koşullarında yarışmayı öneriyoruz.

II. STRATEJİK DOĞRULTU: ÜLKEMİZİN SOSYAL-EKONOMİK GELİŞMESİNİN HIZLANDIRILMASI

Yoldaşlar! SBKP Merkez Komitesi, Nisan Plenumu'nda ülkenin sosyal-ekonomik gelişmesini hızlandırma stratejisini ortaya koyarak, aslında, tarihsel önemde bir karar aldı. Bu karar partinin ve tüm halkın geniş desteğini kazandı ve şimdi Kongre'de görüşmeye sunulmuş bulunuyor.

Biz hızlandırmadan ne anlıyoruz? Herşeyden önce ekonomik büyüme hızlarının artırılmasını anlıyoruz. Ama sadece bu değil. Bunun özünü, yeni tarihsel bir büyüme, yani bilimsel-teknik ilerleme temelinde üretimin her bakımdan entansifleştirilmesi, ekonomi yapısının yeniden kurulması, yönetme, örgütleme ve çalışmayı özendirmede etkili ve verimli biçimlere geçilmesi oluşturuyor.

Hızlandırma doğrultusu, sırf ekonomik alanda bir değişikliğe indirgenemez. Bu, aktif bir sosyal politikanın gerçekleştirilmesini ve sosyalist adalet ilkelerinin kararlılıkla uygulanmasını ve kökleştirilmesini öngörüyor. Hızlandırma stratejisi toplumsal ilişkilerin yetkinleştirilmesini, politik ve ideolojik

kurumların çalışma biçim ve yöntemlerinin yenilenmesini, sosyalist demokrasinin derinleştirilmesini, ağırlığın, durgunluğun ve tutuculuğun, toplumsal gelişmeyi frenleyen ne varsa hepsinin kararlılıkla aşılmasını amaçlıyor.

Bizim başarılı olabilmemizin başlıca güvencesi ise, yığınların canlı yaratıcılığı, sosyalist düzenin muazzam olanak ve üstünlüklerinden azami ölçüde yararlanılması olacaktır.

Tek sözle, yoldaşlar, ülkemizin sosyal-ekonomik gelişmesinin hızlandırılması tüm sorunlarımızın; şimdiki ve gelecekteki, ekonomik ve sosyal, politik ve ideolojik, iç ve dış sorunlarımızın çözümünün anahtarıdır. Sovyet toplumunda niteliksel yeni bir durum ancak bu yoldan sağlanabilir ve sağlanmalıdır.

A) Sosyal-ekonomik gelişmenin sonuçları ve bunun hızlandırılmasının zorunluluğu

Yoldaşlar, kongremizde ele alınan ve tartışılan Partimizin programatik görevleri, ülkenin gelişmesinin sonuçlarının değerlendirilmesine kapsamlı bir yaklaşımı gerektirmektedir. SBKP'nin Üçüncü Programının kabul edilmesinden bu yana geçen çeyrek yüzyılda Sovyetler Birliği büyük başarılar elde etti. Ekonomideki temel üretim fonları yedi kat arttı. Binlerce işletme kuruldu ve yeni sanayiler oluşturuldu. Ulusal gelir 4 kat, sanayi üretimi 5 kat ve tarım üretimi 1,7 kat arttı.

Savaş öncesinde ve savaştan sonraki ilk yıllarda ABD ekonomisinin düzeyine erişilebilmesi bize çok zor gibi geliyordu, oysa daha 1970'lerde bilimsel, teknik ve ekonomik potansiyel bakımından ABD'ye önemli ölçüde yaklaştık ve hatta bazı kilit malların üretiminde ABD'yi geçtik.

Bu başarılar, halkın muazzam çabalarının sonucudur. Bunlar, Sovyet insanların refah düzeyinin önemli ölçüde yükseltilmesine olanak verdi. Çeyrek yüzyıl içinde kişi başına gerçek gelirler 2,6 kat ve toplumsal tüketim fonları 5 kattan fazla arttı. 54 milyon konut inşa edildi, böylece ailelerin çoğunluğunun yaşam koşullarının iyileştirilmesi olanaklı

oldu. Genel orta öğrenime geçiş tamamlandı. Yüksek öğrenim kurumlarını bitirenlerin sayısı dört kat arttı. Bilim, tıp ve kültür alanlarındaki başarılarımız dünya çapında tanınmaktadır. Toplumsal ilişkilerdeki, uluslararası ilişkilerdeki derin değişimlerden ve demokrasinin daha da gelişmesinden söz etmezsek kazanımlarımızın tablosu tam olmayacaktır.

Aynı zamanda, 1970'lerde ekonomide güçlükler artmaya başladı, ekonomik büyümenin hızı önemli ölçüde yavaşladı. Bunun sonucu olarak SBKP Programındaki ekonomik gelişmeye ilişkin hedeflere ve hatta 9 ve 10. beş yıllık planların düşürülmüş hedeflerine bile varılamadı. Bu dönem için hazırlanmış sosyal programı da tam olarak uygulayamadık. Bilim, eğitim, sağlık ve günlük hizmetlerin maddi temelinin geliştirilmesinde geri kalındı.

Kuşkusuz işlerin bu duruma gelmesinde, bize bağlı olmayan etmenler de rol oynadı. Ama bunlar belirleyici değildi. Burada asıl önemli olan, değişen ekonomik durumun politik değerlendirmesini zamanında yapmadık, ekonominin entansif yöntemlerle geliştirilmesinin ve ekonomide bilimsel ve teknik ilerlemenin kazanımlarını aktif kullanmanın zorunlu ve acil bir gereksinim olduğunu anlayamadık. Bu konuda birçok çağrı yapıldı ve çok konuşuldu, ama pratikte bir ilerleme kaydedilmedi.

Ekonomi aldığı hızla ilerliyordu ve bu önemli ölçüde ekstansif gelişme temelindeydi. Ek işgücü ve maddesel kaynakları üretime çekmeye yöneliyordu. Bunun sonucu olarak emek üretkenliğinin artma hızı ve bazı öteki emek verimliliği göstergeleri önemli ölçüde düştü. Yeni tesisler kurarak sorunları çözme girişimleri ekonomide dengeli gelişme sorununu etkiledi. Muazzam kaynaklara sahip olan ekonomi, kaynak yetersizliğiyle karşı karşıya geldi. Toplumun gereksinimleri ile ulaşılan üretim düzeyi arasında ve efektif talep ile mal arzı arasında açık oluştu.

Son zamanlarda sarfedilen çabalara rağmen durum tamamen düzeltilebilmiş değildir. Sanayi ve tarım mallarının çoğu türlerinin üretiminde, SBKP 26. Kongresinde 11. beş yıllık dönem için saptanan hedeflerin gerisinde kalındı.

Makine, petrol, kömür elektroteknik, demir çelik ve kimya sanayilerinde, temel yatırımlar alanında önemli geri kalma söz konusudur. Halkın yaşam düzeyinin yükseltilmesiyle ve emek verimliliğinin ana göstergeleriyle ilgili hedeflere de varılamıştır.

Yoldaşlar, bütün bunlardan çok ciddi dersler çıkarmalıyız. Bunlardan birisi, hakikat dersi olarak tanımlanabilir. Geçmişin sorumluluk duygusuyla çözümlenmesi geleceğin yolunu açar, oysa utangaçca, nazik sorunların çevresinden dolanan yarı-hakikat gerçekçi politikanın saptanmasını engeller ve ilerlemeyi köstekler, Lenin şöyle diyor: "Bizim gücümüz, hakikatı söylememizdedir"⁶ İşte bu nedenle Merkez Komitesi, Parti programının yeni biçiminde 70'lerde ve 80'lerin başlarında ortaya çıkan olumsuz süreçlere değinmeyi zorunlu görmüştür. Biz bu yüzden bugün Kongrede bunlar üzerinde duruyoruz.

Diğer bir ders pratik çalışmaların amaca yönelik olması ve kararlılıkla yürütülmesiyle ilgilidir. Bizimki gibi muazzam bir ekonominin entansif gelişmeye geçişi basit bir sorun değildir ve büyük çaba, zaman ve son derece büyük sorumluluk duygusu gerektirir. Ama değişiklik yapmaya başlandığında yarımyamalak önlemlerle yetinilemez. Tutarlı ve enerjik hareket edilmelidir, en cesur adımları atmakta duraksanmamalıdır.

Bir ders daha, hem de buna başlıca ders denebilir. Her işte başarıyı, yığınların buna ne ölçüde aktif ve bilinçli katıldığı belirler. Emekçi halkın geniş kesimlerini, seçilen yolun doğru olduğuna ikna etmek, onların manevi ve maddi ilgilerini kazanmak ve kadroların psikolojilerini yeniden biçimlendirmek -bunlar büyümemizi hızlandırmanın en önemli koşullarıdır. Disiplin, örgütlülük düzeyi ne kadar sıkı, her birimizin işine ve onun sonuçlarına karşı sorumluluğu ne kadar yüksek olursa, ilerleme de o ölçüde hızlı olacaktır.

Bugün Partinin, tüm halkın başta gelen görevi, ekonominin gelişmesindeki olumsuz eğilimlere kararlılıkla son ver-

⁶ V.İ.Lenin, *Toplu Yapılar* C. 11, s. 328. Rusça, "Bizim Gücümüz Hakikatı Söylememizdedir" den.

mek, ekonomiye gerekli dinamizmi kazandırmak ve yığınların girişimi ve yaratıcılığı için, gerçek devrimci dönüşümler için olanak sağlamaktır.

Başka çıkar yol yoktur. Ekonomik büyüme hızlandırılmadıkça sosyal programlarımız iyi dilekler olarak kalacaktır. Bunlar ise, yoldaşlar, geciktirilmesi olanaksız programlardır. Sovyet insanları gıda sorununu kökten çözmek, iyi kaliteli mal ve hizmete olan gereksinimi karşılamak, sağlığı korumayı, konut ve yaşam koşullarını, çevre korumasını iyileştirmek için sarfettikleri ortak çabaların sonuçlarını kısa sürede hissetmelidir.

Sosyal-ekonomik gelişmenin hızlandırılması, dünya sosyalizminin güçlendirilmesine önemli katkıda bulunmamızı sağlayacak ve kardeş ülkelerle işbirliğimizin düzeyini yükseltecektir. Sosyal-ekonomik gelişmenin hızlandırılması gelişmekte olan ülkeler halklarıyla, kapitalist devletlerle ekonomik ilişkilerdeki olanaklarımızı önemli ölçüde genişletecektir. Başka bir deyişle, hızlandırma politikasının yaşama geçirilmesinin anavatanımızın geleceği üzerinde uzun vadeli sonuçları olacaktır.

B) Ekonomik politikanın temel doğrultuları

Yoldaşlar! SBKP Programı ve Temel Doğrultular üzerinde tasarlarda ekonomik ve sosyal gelişmemizin ana hedefleri tanımlanıyor. İçinde bulunduğumuz yüzyılın sonuna kadar üretim potansiyelinin iki katına çıkarılması ve niteliksel değişiklik sağlanmasıyla, ulusal gelirin yaklaşık iki kat artırılmasını öngörüyoruz. Emek üretkenliği 2,3-2,5 kat artacak, ulusal gelirdeki enerji yoğunluğu 1,4 kere, metal yoğunluğu ise yaklaşık 2 kere azalacaktır. Bu, üretimin entansifleştirilmesi, kalitenin ve verimliliğin yükseltilmesi yönünde kesin değişikliğin göstergesi olacaktır.

Daha sonra bu süreçlerin derinleştirilmesi temelinde, her yönde gelişmiş üretici güçlerle, olgun sosyalist üretim ilişkileriyle ve düzenli işleyen bir ekonomik mekanizmayla daha

yüksek örgütlülük ve verimlilik düzeyine sahip bir ekonomiye geçmeyi öngörüyoruz. Bu bizim stratejik çizgimizdir.

SBKP Merkez Komitesi Haziran (1985) Plenumunda vurgulandığı gibi, bu doğrultunun gerçekleştirilmesinin ana araçları bilimsel-teknik ilerleme ve toplumun üretici güçlerinin köklü dönüşümüdür. Eski maddi-teknik temel üzerinde köklü değişiklikler yapmak olanaksızdır. Biz çıkış yolunun ekonominin bilim ve tekniğin en son kazanımları temelinde, bilimsel-teknik ilerlemenin önde gelen yönlerine dayanarak, ekonomik mekanizmanın ve yönetim sisteminin yeniden yapılandırılmasıyla tamamen modernleştirilmesinde görüyoruz.

1. Ekonominin bilimsel-teknik ilerleme temelinde modernleştirilmesi

SBKP çok büyük bilimsel-teknik ve sosyal-ekonomik dönüşümlerin gerçekleştirilmesinde zengin deneyime sahiptir. Ancak bu dönüşümlerin çok önemli olmasına karşın, geçmişte yürütülen çalışmaların çapı ve karmaşıklığı, ekonominin modernleştirilmesi için önümüzdeki dönemde yapılması gerekenlerle karşılaştırılmaz.

Bunu yapabilmek için neler gerekli?

Herşeyden önce ekonomik yapıyla ilgili politikanın ve yatırım politikasının ve yapısının değiştirilmesi gerekiyor: Değişikliklerin özü, ağırlık merkezinin, nicel göstergelerden nitel olanlara ve verimliliğe, ara sonuçlardan nihai sonuçlara, üretim fonlarının genişletilmesinden bunların yenilenmesine, yakıt ve hammadde kaynaklarının artırılmasından varolanlardan daha iyi yararlanılmasına ve aynı zamanda bilimsel araştırmaların sonuçlarının yoğun olarak kullanıldığı dalların üretici ve sosyal alt yapılarının geliştirilmesinin hızlandırılmasına kaydırılmasında yatıyor.

Bu doğrultuda şimdiki beş yıllık dönemde büyük bir adım atmak gerekiyor. Üretimin modernleştirilmesi ve teknik donatımının yenilenmesi için 200 milyar rublenin üzerinde (bu son on yıl içinde ayrılandan daha fazladır) sermaye yatırımı yapılması öngörülmektedir. Bu miktarın oldukça bü-

yük olmasına karşın, planlama organları ve ekonomik organlar bu amaçlar için başka ek kaynaklar aramaya devam etmelidirler.

Stratejik alanlarda büyük çaplı kompleks programlar hazırlanmış ve bunların uygulanmasına başlanmıştır. Bilimsel-teknik ilerlemede kilit rol oynayan, kısa sürede ekonomik sonuç veren ve ivedi sosyal sorunların çözümünü güvence altına alan sanayi kolları daha dinamik ilerleyecektir. Büyük ölçekli mali, maddi, bilimsel ve insan gücü kaynakları bunların geliştirilmesi için yoğunlaştırılmaktadır.

Açıktır ki, modernleştirmenin etkili oluşu ve ekonomik büyümenin hızı büyük ölçüde makine yapımına bağlıdır. Temel bilimsel-teknik görüşler işte burada maddeleşiyor, ekonominin öteki dallarındaki ilerlemeyi belirleyen yeni üretim araçları ve makine sistemleri burada yapılıyor. Temelden yeni, kaynak tasarrufunu sağlayan teknolojiler uygulamaya geniş çapta geçişin, daha yüksek emek üretkenliğine ve daha iyi üretim kalitesine doğru ilerlemenin temelleri burada atılıyor.

Kongre delegelerinin bildiği gibi, SBKP Merkez Komitesi ve SSCB Bakanlar Kurulu geçenlerde makine yapımının daha da geliştirilmesiyle ilgili bir karar aldılar. Bu, özünde, sanayinin en önemli sektörünün ulusal çapta modernleştirilmesi programıdır. Bunun için tek yönetsel organ kurulmuştur. Makine yapımı kompleksinin önüne, makinelerin donatım ve araçların teknik-ekonomik düzeylerinin ve kalitelerinin 12. beş yıllık plan döneminin sonuna kadar hızla yükseltilmesi hedefi konmuştur. Bu sanayi dalının modernleştirilmesi için ayrılan sermaye yatırımları, önceki beş yıllık dönemdekenden 1,8 kat daha fazladır.

Bu programın uygulanmasından somut olarak ne bekliyoruz? Makine ve donatım üretimi yüzde 40 artacak ve kaliteleri iyileştirilecektir. Yeni kuşak makinelerin artan kullanımını ekonominin köklü bir biçimde yeniden donatılmasının ve verimliliğinin artmasının yolunu açacaktır. Yıllık toplam tasarruf, 12 milyon iş gücüne, 100 milyon tondan fazla yakıt ve milyarlarca rubleye eşit olacaktır. Hesaplar, örneğin "Don-1500" biçerdöverinin kullanımının tahıl hasat ma-

kinelerinin sayısını önemli ölçüde azaltacağını, 400 bin makine operatöründen tasarruf edileceğini ve milyonlarca tonluk tahıl kaybının önleneyeceğini göstermektedir.

Üretim alanında elektronığın geniş çapta kullanımı ve üretimin bütünsel otomatikleştirilmesi, teknik modernleşme hızını muazzam ölçüde etkileyecektir. Modern bilgisayarların geliştirilmesinde ve geniş çaplı üretilmesinde ve bunların parçalarının yapımında somut hedefler belirlenmiştir. Elektronik hesap ve otomatikleştirilmiş yönetim sistemlerinin geliştirilmesi sanayi temeline oturtuluyor. SSCB Bilimler Akademisi'ne bağlı olarak, bu alanda bilimsel araştırma çalışmalarını gerçekleştirecek olan kurum ve proje dairelerini birleştiren Enformatik ve Hesap Tekniği Şubesi kuruldu.

Yakıt ve enerji kaynakları kompleksinin kökten modernleştirilmesi görüşü Enerji Programının özünü oluşturuyor. Enerji Programında, enerji tasarrufu sağlayan teknolojileri kullanmaya, sıvı yakıtın yerini doğal gaz ve kömürün almasına ve daha iyi petrol arıtma yöntemlerine ağırlık veriliyor. Maden çıkarma sanayinde de açık kömür üretimi, kömür çıkarmında hidromonitörlerin kullanımı, yetkinleştirilmiş petrol çıkarma aygıtlarının geliştirilmesi ve daha sağlam, daha güvenilir kılınması, otomatikleşmiş sistemlerin her alanda kullanımı gibi ileri üretim yöntemleri kullanılacaktır. Şimdiki beş yıllık dönem boyunca, önceki beş yıllık döneme oranla 2,5 kat daha fazla nükleer enerji üretme kapasitesi kullanılmaya başlanacak ve modası geçmiş termik enerji sanralları büyük çapta yenilenecektir.

Metalurji ve kimya sanayilerinde de çok şey yapmak, bunların daha üretken araç ve gereçlerle donatılması gerekiyor. Yepyeni ve yetkinleştirilmiş ara mallar ve öteki ileri materyaller ekonominin elektronik, makine yapımı, inşaat ve öteki dallarında büyümeyi hızlandıracaktır.

Parti en başta ulaşım ve iletişim olmak üzere, üretimin alt yapısının teknik bakımdan yeniden donatılmasına büyük önem veriyor. Öncelik doğrudan nüfusun tüketim gereksinimlerini karşılamaya çalışan sanayi dallarına, hafif sanayinin ve öteki sanayilerin geliştirilmesine verilecektir. Bunlar için

ileri donatım yalnızca uzmanlaşmış sanayiler tarafından değil, aynı zamanda öteki sanayi kollarınca da üretilecektir.

Temel inşaatı köklü biçimde iyileştirmeden teknik modernleştirmeyi gerçekleştiremeyiz. Bu, tüm inşaat işleri kompleksinin yeni bir sanayi ve örgütsel düzeye yükseltilmesini, hem tesislerin modernleştirilmesinde, hem de yenilerinin inşasında yatırım devresinin en az iki kat azaltılmasını gerektiriyor. Muazzam potansiyelleri donduran ve ekonomide bilimsel-teknik ilerlemenin gecikmesine neden olan yavaş inşaat hızlarına artık katlanamayız.

Tüm bunlar, yoldaşlar, çapı ve önemi bakımından muazzam görevlerdir. Bunların nasıl yerine getirileceği, son çözümlemede, planlarımızın yerine getirilmesini ve büyüme oranlarını belirleyecektir. Her sektörün ve her işletmenin, üretimin sürekli modernleştirilmesi üzerine kesin programı olması gerekir. Buna uygun olarak planlama ve ekonomi organlarının saptanan hedeflere ulaşılmasındaki sorumluluğu artacaktır. Parti örgütlerinin çalışmaları bu hedefe ulaşmaya yönelmelidir.

Gösterişçiliğin ve temelli önlemler yerine geçici önlemler alınmasının önlenmesi özellikle önemlidir. Bakanlıklar ve öteki merkezi devlet kurumlarınca, modernizasyon adı altında yeni tesislerin kurulduğu, bunların günü geçmiş donanımlarla donatıldığı, üretimin daha yüksek teknik-ekonomik düzeylere yükselmesini güvenceye almayan, maliyeti yüksek projelerin yapıldığı kaygı verici ve oldukça sık raslanan durumlar vardır.

İşte böylesi yaklaşımın bir kanıtı. Dizel lokomotifler için motor üreten Bryansk makine işletmesi, şimdi 140 milyon rublelik yeniden donanım programının ortasında bulunuyor. Kapasitelerin modernleşmesi ne sonuçlar getirecek? Programın, ileri teknoloji kullanımını sağlamadığı ortaya çıkıyor, işçi sayısı şimdiden yaklaşık 1000 kadar arttı ve birim başına ürün miktarı düştü. İşin en kötü yanı ise, daha verimli bir modelin geliştirilmiş ve denenmiş olmasına karşın, yeni kapasitelerin eski model motorların yapımı için kullanılmasının öngörülmüş olmasıdır.

Ağır Makine Yapımı Sanayi Bakanlığı ve Demiryolları Bakanlığı yöneticilerinin tutumunun anlamı nedir? Öyle görülmüyor ki, bazı yoldaşlar karşı karşıya oldukları görevlerin öneminin büyüklüğünü kavrayamamışlar. Bu tür örnekler, Partinin modernleştirme ve bilimsel-teknik ilerlemeyi hızlandırma politikasını baltalama olarak en sert biçimde kınanmayı hak ediyor. Bu tür olgulara karşı son derece sert tutum alınmalıdır.

Modernleştirme gereği, bilimin önüne yeni görevler koymaktadır. SBKP, bilimsel araştırmaların maddi-teknik temelini giderek güçlendirme ve bilim adamları için verimli çalışma koşulları sağlama politikasını kararlılıkla izleyecektir. Ancak, bilim adamlarından makinelerin ve üretim yöntemlerinin geliştirilmesinde devrimci dönüşümler getirecek buluş ve icatlar beklemeyi de ülkemiz haketmiştir.

Son zamanlarda araştırma kurumlarının çalışmalarını daha verimli kılmak için önemli önlemler tasarlanmıştır. Bu önlemler bilim adamlarını özendirme ve bilim ile üretim arasındaki bağlarla ilgilidir. Bir süre önce, akademininkiler de içinde, önde gelen büyük enstitüleri, geliştirme örgütlerini ve pilot sanayi kuruluşlarını kapsayan, dallar arası bilimsel-teknik komplekslerin kurulması kararı alındı. Ekonomi dallarını araştırma enstitülerinin çalışmalarının verimliliğini yükseltmek ve bunların bilimsel-teknik ilerlemenin hızlandırılmasına katkılarını artırmak üzere de adımlar atılmaktadır. Ancak bu süreç izin verilmeyecek kadar ağır ilerliyor. Birçok enstitü hâlâ ilgili bakanlığın aygıtının bir uzantısı durumundadır; sık sık kurumun bencil çıkarılarının avukatlığı rolüne sınıyorlar, bürokrasi içinde boğuluyor, bir ilerleme göstermiyorlar. Haziran konferansında araştırmayı üretime daha yakınlaştırmak gerektiği ve dalların araştırma enstitülerini üretim birliklerine ya da araştırma ve üretim birliklerine katmak gerektiği üzerinde önemle duruldu. Kim buna karşı çıkıyor, bakanlıklar ve buralardaki parti komiteleri bu konuda nasıl tutum alıyor ve yaşamın istemlerine nasıl yanıt veriyorlar, bunları ortaya çıkarmamız gerekiyor.

Yüksek öğrenim kuruluşlarının bilimsel potansiyellerinden

de daha etkili yararlanılmalıdır. Bilim doktorlarının yaklaşık yarısı da içinde, ülkenin araştırma ve eğitim personelinin yüzde 35'inden fazlası buralardadır, ama araştırma projelerinin yaklaşık yüzde 10'u buralarda yürütülüyor. İlgili kurumlar, üniversiteler ile üretim arasında bağların güçlendirilmesi için öneriler hazırlayıp sunmalıdır. Öneriler gelecek kuşak araştırmacıların eğitimini de hesaba katmalıdır. Nasıl orman, fidanlar olmadan yaşamını sürdüremezse, gerçek bilim adamı da öğrenciler olmadan düşünülemez. Bu, bilimin geleceği sorunudur ve bu nedenle ülkemizin de geleceği sorunudur. Üniversite ve öteki yüksek okullarda ilk yıllardan başlayarak öğrenciler araştırma çalışmalarına ve araştırma sonuçlarının üretime uygulanmasına katılmaya çekilmelidirler. Gerçek bilim adamları ve yaratıcı uzmanlar ancak bu yolla yetiştirilebilir.

Genellikle yoldaşlar, bilimin ekonominin gereksinimleri doğrultusunda yönlendirilmesi daha enerjik gerçekleştirilmelidir. Ancak üretimin de bilime doğru yönlendirilmesi, bilim ve teknolojiadaki ilerlemeleri azami ölçüde kapsar duruma getirilmesi aynı ölçüde önemlidir. Yıllarca hatta bazan on yıllarca pratikte uygulanmayan bilimsel buluşların ve belli başlı icatların sayısı az değildir. Birkaç örnek vereceğim.

Sovyet bilim adamlarının 30 yıl kadar önce buldukları aşınmama efekti, makinelerin ve mekanizmaların sürtünen parçalarının ömürlerini birkaç kat uzatan ve emek miktarını büyük ölçüde azaltan tamamen yeni makine yağlarının geliştirilmesini getirdi. Milyonlarca ruble tasarruf yapılmasını sağlayacak olan bu buluş, SSCB Petrokimya Sanayi Bakanlığı'nın, öteki birkaç bakanlığın ve merkezi devlet kurumunun bazı üst düzey yöneticilerinin ağırlığı yüzünden bugüne kadar hala geniş çaplı kullanımdan uzaktır.

Makinelerin en zor koşullarda daha güvenilir ve hatasız çalışmasını sağlayan yeni bulunan sürtünmesiz bilyalı rulmanların 10 yıldır yaygın kullanılmamasından Otomotiv Sanayi Bakanlığı ve planlama organları sorumludur. Makine-Alet Sanayi Bakanlığı, emek üretkenliğini birkaç kat artırbilecek ve çalışma koşullarını iyileştirebilecek olan hidrolik tekniğin madencilikte ve başka yerlerde kullanılmasını sağ-

layacak özgün hidrolik motorların yapımını geçiktirdi.

Bu liste, ne yazık ki, daha uzatılabilir. Yeni buluşlara karşı bu tür bir tutum, çoğu zaman farklı bilim adamları gruplarının tutkularına, belli kurumların "ötekilerin" buluşlarına karşı bencil yaklaşımlarına ve üretim yöneticisinin bu buluşları kullanmada çıkar görmeyişine dayanmaktadır. Buluşların uygulama sınavlarının bazan yıllarca süren bir eziyet olduğu bir sır değildir.

Eğer kolektifleri, yeni ve ileri olan herşeyi aktif uygulayan ve iyi kaliteli ve istenen malların yapımının yollarını arayan araştırma kuruluşlarına ve sanayi işletmelerine öncelik sağlamayı güvence altına alacak kaldıraçları bulamazsak, bilimsel-teknik ilerlemeyi hızlandırma hedefimize ulaşamayız.

Bilim ve bilimin üretimle karşılıklı etkileşimi alanında ekonomik işleyişi iyileştirmede belli bir deneyim birikimi sağlamış bulunuyoruz. Bu deneyim ayrıntılı çözümlenmeli derhal uygulanmaya sokulmalı ve araştırma kolektiflerinin ve tek tek araştırmacıların maddi özendirilmesi, onların bilim-teknik sorunlarının çözümüne gerçek katkıları ile sıkıca bağlanmalıdır.

Ekonomik yönetimin tüm halkaları yeni yöntemlerin ve teknolojinin kullanımına karşı tutumlarını değiştirmelidirler. Kapsamlı bir bilimsel-teknik ilerleme planlamasına korkusuzca geçmesi gereken SSCB Devlet Planlama Komitesi ve aynı şekilde çalışmalarının yeniden örgütlenmesini çok yavaş sürdüren SSCB Devlet Bilim ve Teknik Komitesi için de bu geçerlidir. SSCB Bilimler Akademisi, bakanlıklar ve kurumlar temel araştırmaya ve buluşlarını üretime uygulamaya daha çok dikkat vermelidirler. Bu, her bilim adamının, mühendisin, tasarımcının ve işletme yöneticisinin kutsal bir görevidir.

Dış ekonomik ilişkiler alanındaki faaliyetimiz yeni görevlerle daha sıkı bağlanmalıdır. Karşılıklı yarara dayalı ekonomik ilişkilere geniş çaplı, ileri görüşlü bir yaklaşım olmalıdır. Ekonomik Yardımlaşma Konseyi üyesi ülkeler böylesi bir politika geliştirmişlerdir. Bu politika, bu ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde, esas olarak, ticari ilişkilerden, en başta makine yapımında olmak üzere, üretimde daha derinlemesine uzmanlaşma ve işbirliğine ve ortak kuruluşların, araştırma-üretim komplekslerinin kurulmasına geçilmesini öngörüyor.

Dış ticari ilişkilerin farklı alanlarından sorumlu olup, çalışmaları arasında eşgüdüm sağlamayan hükümet kurumlarının sayısı az değildir. Gelişmemizi hızlandırmada dış ekonomik ilişkilerimizden aktif yararlanma amacını ele alırken, dış ticaretin adım adım yeniden yapılandırılmasını, ihracat ve ithalatımızın daha verimli kılınmasını gözönünde bulunduruyoruz.

2. Gıda sorununun çözümü başta gelen görevdir

Yoldaşlar, en kısa zamanda yerine getirmek zorunda olduğumuz bir görev de ülkenin gıda maddeleri gereksinimini tam olarak karşılamaktır. Partinin şimdi uyguladığı tarım politikası, SBKP Merkez Komitesi'nin Nisan (1982) Plenumu'nun kararlarında ve SSCB Gıda Programı'nda kısa va açık biçimde belirtilen bu politika, bu görevi yerine getirmeye yöneliktir. Bu kararların ve Program'ın kabul edilmesinden sonra, tarımın ve onunla bağlı öteki dalların maddi-teknik temelini geliştirmek için önemli işler yapıldı. Kolhoz ve sovhozların*, sektörlerarası işletmelerin ve tarım ürünleri işleyen işletmelerin ekonomik yapıları güçlendi, tarım ve hayvancılık alanlarında emek üretkenliği arttı.

İlerleme var, ama tarımdaki gerilikler yavaş gideriliyor. Daha 12. beş yıllık plan döneminde gıda maddeleri sağlamada hissedilir bir iyileşme sağlamak için tarım sektöründe köklü değişiklik yapmak gerekiyor. Tarım üretimi artış hızının en az iki kat artırılması, kişi başına düşen et, süt, sebze ve meyva tüketiminin önemli ölçüde artırılması öngörülüyor.

Bunu sağlayabilir miyiz? Evet, sağlayabiliriz ve sağlamak zorundayız. Parti, bunu sağlamak için tarım-sanayi kompleksinin tüm kollarında verimliliği artırmaya yönelik ek önlemler belirledi. Bunlar köydeki sosyal-ekonomik durumun değişmesine ve daha hızlı entansifleştirme için, gerekli ürünlerin üretiminin güvence altına alınması için gerekli koşulların yaratılmasına yöneliktir. Burada ağırlık, ekonomiyi yönetme yöntemlerine, kolhoz ve sovhozların özerkliğini genişletmeye ve çalışmalarının sonuçlarıyla ilgili sorumluluğunu artırmaya

* Sovyetler Birliği'nde kolhoz, kolektif çiftlik ve sovhöz, devlet çiftliğidir. (Çevirenin notu)

veriliyor.

Bu doğrultu izlenerek, tarım-sanayi kompleksinin üretim potansiyelinden daha etkili yararlanılması, işgücünün ve araçların, verimliliği en çok artıracak en önemli alanlarda yoğunlaştırılması öngörüldüğü. Burada söz konusu olan, her şeyden önce, toprağın verimliliğini artırmak, tarımın belirli miktarda ürün alınmasını sağlayacak biçimde yönetilmesinin koşullarını yaratmaktır. Son yılların deneyiminin de gösterdiği gibi, başarının anahtarı, entansif teknolojilerin geniş olarak uygulanmasıdır. Bunlar çok iyi sonuçlar veriyor. Sadece geçen yıl bunların uygulanması tahılta 16 milyon ton ve başka ürünlerde ise önemli miktarlarda fazla ürün elde edilmesini sağladı.

Gıda fonunun tamamlanmasına yardımcı olacak bir başka kaynak da hayvan üretim çiftliklerinde ürünün ve tarlada hasatın kaldırılması, taşınması, depolanması ve işlenmesi sırasındaki zararların azaltılmasıdır. Bu alanda önemli ek olanaklar var, bunlar tüketim kaynaklarını yüzde 20 oranında, bazı ürünlerde ise yüzde 30 oranında artırılabilir. Öte yandan zararların giderilmesi için yapılacak harcamalar da, aynı miktarda fazla üretim için yapılacak harcamalardan 2-3 kat daha az olacaktır.

Şimdi SBKP Merkez Komitesi ve hükümet zararın azaltılması için geniş çaplı önlemler aldılar. Tarım araçları üreten makine yapımı dalı hızla geliştirilecek. Bu da kolhoz ve sovhozlara daha çabuk ve daha iyi toprak işleyecek tarım araçları verilmesine olanak sağlayacak. Biz gıda sanayi için araçlar üreten makine yapımı dalını ve ürünlerin işlenmesi ve depolanması alanının temelini güçlendirmek için ek harcamalar da yaptık.

Parti ve devlet ileride de tarım-sanayi kompleksinin maddi-teknik temelini sürekli geliştirecekler. Ama şu da çok açıktır ki, ilerlemenin başlıca itici gücü, bu işin candamarı, insandır. Tarımın bugün aktif çalışan, mesleğinde usta olan, yenilikçilik yeteneği olan kişilere her zamankinden daha çok gereksinimi var. Tüm başarılarımızın en sağlam güvencesi, köylü emekçilerin çalışma ve yaşam koşullarına sürekli özen göstermektir. Bizim planlarımız buna yöneliktir, bunu amaçlamaktadır ve önemli olan bunların mutlaka yerine getirilmesidir.

Tüm bunlar acil önlemlerdir. Ancak eylem programı sadece bunlardan oluşmuyor. Tarım sektöründe yeni yönetim ve işletmecilik yöntemlerine geçişin tamamlanması gerekiyor. Ta-

rımın ve onunla bağlı sanayi kollarının gerçek ve etkili bir bütünleşmesini sağlamayı amaçlayan merkezi ve yerel tarım-sanayi kompleksi yönetim organlarının kurulması, kuşkusuz, çok önemli bir adım oldu.

Böyle bir örgütsel yapının oluşturulması, etkili bir ekonomi mekanizmasıyla destekleniyor. Bu yönde öneriler hazırlanmıştır. Bunların ana amacı, ekonomiyi yönetme yöntemlerine geniş olanaklar açmaktır. Kolhoz ve sovhozların özerkliğini önemli ölçüde genişletmek, bunların alınan sonuçlara ilgisini ve bununla ilgili sorumluluklarını artırmaktır. Kısacası, burada söz konusu olan, Lenin'in gıda maddeleri vergisi görüşünden günümüz koşullarında uygun biçimde yaratıcı yararlanmaktır.

Kolhoz ve sovhozlar için, beş yıllık plan döneminin her bir yılında devlete satacakları ürünlerin miktarlarının belirlenmesi ve bunların değiştirilmemesi öngörüldüğü. Aynı zamanda kolhoz ve sovhozlara plan üstü elde ettikleri tüm ürünleri, patates, sebze ve meyva üretiminde planlamış ürünün bir bölümünü istedikleri gibi kullanma olanağı sağlanmaktadır. Onlar bu ürünleri plana ek olarak devlete de satabilirler, taze ya da işlenmiş biçimde, kooperatif ticareti yoluyla ya da kolhoz pazarında satabilirler, ek gelir sağlayan küçük kişisel çiftlik ve işletmeler de dahil, başka gereksinimler için kullanabilirler. Devlete plan üstü tahıl satımı, talebin artmasına ilgi gösteren ek maddi kaynakların sağlanması ve daha başka önlemlerle teşvik ediliyor.

Cumhuriyetler, il ve yöreler ileride de merkezi fonlara sabit miktarda ürün sağlamayı sürdürecekler, bu miktarın üzerinde ürettiklerini ise yerel gereksinimlerini karşılamak için kullanacaklardır.

Planlamada, plan üstü elde edilen ürüne ek ödeme yapılmasını öngören normlar temelinde daha yetkin yöntemlere geçilmesi öngörüldüğü. Ekonomik muhasebe (hozrazçot)* sisteminin rolü önemli ölçüde artırılıyor. Geçmiş yılların deneyimi şunu gösterdi: Masraflarını karşılama ilkesinin görmezlikten gelinmesi, buna önem verilmemesi, emeğin sonuçlarına maddi ilgi ve sorumluluk duyulmaması, kolhoz ve sovhozların mali-ekonomik durumunu kötüleştirdi, bu birimlerin

* Ekonomik muhasebe (hozrazçot) sistemi, her birimin kendi masraflarını kendisinin karşılayarak çalışması sistemidir. (Çevirenin notu)

borçlarının önemli ölçüde artmasına yol açtı. Gerçek ekonomik muhasebe, işletmelerin gelirlerinin sonuçlara bağlı olması, tarım-sanayi kompleksinin tüm halkaları için, özellikle kolhoz ve sovhozlar için bir norm olmalıdır. Ekip, grup ve aile düzeyinde taahhütlü ve akort sistemi çalışma geniş olarak yaygınlaştırılacak, belli bir süre için sözleşmeyle bunlara, top- rak da dahil üretim araçları sağlanacaktır.

Girişimcilik ve beceri göstermek için geniş olanaklar doğu- yor. Ama bu, Gıda Programı'nın ortaya koyduğu görevlerin yerine getirilmesiyle, kolhoz ve sovhozların, sektörlerarası işletme ve örgütlerin mali-ekonomik faaliyetlerinin sonuç- larıyla ilgili sorumluluğunun da artırılmasını öngörüyor. Tu- tumsuzluğun, ihmalciliğin, başkasının sırtından geçinme he- vesinin önüne aşılma setler çekilmeli, birçok kolhoz ve sovh- hoz için beceriksizliği, çoğu kez de daha iyi çalışmak isteme- mayı gizleme aracı haline gelen sözümona "objektif nedenler" i kanıt göstermeye son verilmelidir. Üretimin artırılması, gelir- lerin ve kazancın yükseltilmesi, çalışmanın özendirilmesi, genel olarak, kendi gücüne dayanılarak sağlanmalıdır. Banka- ların kredi verme uygulamasında, bunun kolhoz ve sovhoz- ların faaliyetinin geliştirilmesini desteklemesi amacıyla, kök- lü değişiklikler yapılmalıdır.

Gördüğümüz gibi yoldaşlar, kırsal alanda çalışmaları yürüt- me koşulları köklü biçimde değişiyor. Bu ise tarım-sanayi kompleksinin yönetim yöntemlerinde ve çalışma tarzında ciddi değişiklikler yapılmasını gerektiriyor. Kırsal alandaki üretim faaliyetine yersiz, yetkisiz müdahalelere son vermek gerekiyor. Biz haklı olarak SSCB Devlet Tarım-Sanayi Kom- plexi'nin, onun yerel düzeydeki organlarının, alınan önlem- lerden ülkenin önemli sonuçlar elde etmesi için her şeyi yapmalarını bekliyoruz.

3. Ekonominin yönetilmesi yeni istemlerin gerektirdiği düzeyde olmalıdır

Yoldaşlar, tüm ekonomi mekanizmasında köklü değişik- likler yapmadan, sosyalizmin olanaklarından daha tam yarar- lanma olanağı verecek bütünsel, etkili ve esnek bir yönetim sistemi oluşturmadan ekonomi alanındaki görevler yerine ge- tirilemez.

Ekonomiye yönetmeyi sürekli yetkinleştirmek gerekiyor. Bu, açık olarak görülüyor. Ama şimdi durum öyle ki, kısmi iyi- leştirmelerle yetinilemez, köklü reform yapmak gerekiyor. Bunun özü şudur: Tüm üretimi gerçekten toplumun gerek- sinimlerini, insanların gereksinimlerini karşılamaya bağlı kılmak, yönetimi üretimin verimliliğini artırmaya ve kaliteyi iyileştirmeye, bilimsel-teknik ilerlemeyi hızlandırmaya yö- neltmek, işçilerin emeğin sonuçlarına, ekonominin tüm hal- kalarında, her şeyden önce çalışma kolektiflerinde sosyalist girişkenliğe, becerikliliğe, tutumluluğa ilgisini artırmak.

SBKP Merkez Komitesi ve onun Politik Bürosu ekonomik mekanizmanın yeniden yapılandırılmasının ana yönlerini be- lirlediler. Biz önümüze şu görevleri koyuyoruz:

-Ekonominin merkezi yönetiminin etkililiğini artırmak, bunun, partinin ekonomik stratejisinin temel amaçlarının gerçekleşmesinde, ekonominin gelişme hızının ve gelişme oranlarının belirlenmesinde, onun dengeli gelişmesinin sağ- lanmasında rolünü artırmak. Aynı zamanda merkezin ekono- minin daha alt düzeydeki halkalarının operatif çalışmalarına müdahale etme pratiğine son verilmelidir;

-Birlik ve işletmelerin özerklik sınırları genişletilmeli, en iyi sonuçlar alınması için sorumlulukları artırılmalıdır. Bunu sağlamak için gerçekten ekonomik muhasebe sistemine, ken- di kendine yeterli olmaya, öz finansmana geçiş sağlanmalı ve kolektiflerin gelir düzeyi çalışma verimliliğine doğrudan bağlı kılınmalıdır;

-Ekonominin tüm düzeylerinde ekonomik yönetim yön- temlerine geçilmelidir, bunun için maddi-teknik donatım ye- niden yapılandırılmalı, fiyat saptama sistemi, finansman ve kredi sistemi yetkinleştirilmeli, maliyetleri azaltmayı özendi- ren önlemler alınmalıdır;

Ekonomiye yönetmede, üretimin yoğunlaşması, uzmanlaş- ması ve işbirliği eğilimleri gözönünde bulundurularak, çağdaş örgütsel yapılar oluşturulmalıdır. Burada sözkonusu olan, bir- biriyle bağlı dalların bir komplekste toplanması, dallar arası bilimsel-teknik merkezler, değişik biçimlerde ekonomik bir- likler, yerel-üretim birlikleri kurulmasıdır;

-Ekonomi dallarının yönetimi ile yerel yönetimler arasında en elverişli uyum sağlanmalı, cumhuriyetlerin ve bölgelerin ekonomik ve sosyal gelişmesi bir bütün olarak ele alınmalı,

ekonomi dalları arası bağlar en rasyonel hale getirilmelidir;

-Ekonominin yönetimi her yönde demokratikleştirilmeli, yönetimde çalışma kolektiflerinin rolü artırılmalı, aşağıdan denetim güçlendirilmeli, ekonomi organlarının çalışmalarında hesap verme ve açıklık genişletilmelidir.

Yoldaşlar, biz kuşkusuz, sosyalist ekonomi mekanizmasının ciddi modernleştirilmesi göreviyle karşı karşıyayız. Bu görevin yerine getirilmesine başlandı. Tarım-sanayi kompleksinin çalışmaları üzerine biraz önce konuştuk. Makine yapımı kompleksinin yönetimi iyileştiriliyor. Sanayi işletmeleri genellikle iki halkalı yönetim sistemine geçiyorlar. Artık denenmiş olan yeni yönetim yöntemleri, sanayi üretiminin yarısından fazlasını sağlayan işletme ve birliklerde bu yıldan başlanarak uygulamaya sokuldu. Bu yöntemler hizmetler, inşaat ve ulaşım alanlarında da uygulamaya sokuluyor. Emegün kolektif örgütlenmesi ve özendirilmesi biçimleri, ekip halinde çalışma sistemi daha geniş uygulanacak.

Ama biz henüz yolun başlangıcındayız. Son derece karmaşık ve büyük bir ekonomiye sahip olan ülkemiz koşullarında ekonomik mekanizmanın yeniden yapılandırılması için zamana ve enerjik çabalara gereksinim var. Güçlükler de olabilir, hata yapılmaması da garanti altına alınamaz. Ama şimdi başlıca sorun, birikmiş deneyimin temelinde ekonomik mekanizmayı yetkinleştirerek, zamanını doldurmuş ya da gereksiz olduğu ortaya çıkmış her şeyi ortadan kaldırarak, belirlenen bu yolda kararlı biçimde, adım adım ilerlemektir.

Başarı önemli ölçüde *merkezi ekonomi organlarının ve her şeyden önce SSCB Devlet Planlama Komitesi'nin çalışmalarının yeni baştan düzenlenmesine* bağlıdır. SSCB Devlet Planlama Komitesi, günlük ekonomik sorunlarla uğraşmaya son vererek, gerçekten ülkenin bilimsel-ekonomik kurmaylığı olmalıdır. Biz bu yönde çalışmalar yapmaya başladık. Dallararası komplekslerin yönetimi için yeni organlar kuruluyor, operatif yönetim işlevlerinin büyük bölümü doğrudan işletmelere, birliklere devrediliyor. Devlet Planlama Komitesi'nin, öteki ekonomi kuruluşlarının çalışmaları, planlamanın geleceğe yönelik sorunlarına, ekonominin gelişmesinin oranlı ve dengeli olmasını sağlamaya, yapısal politikanın uygulanmasına, ekonominin her biriminde en iyi sonuçlar alınması için ekonomik koşulların sağlanmasına ve özendirme önlemlerinin alınmasına yönelik olmalıdır. İstatistik işlerini de

ciddi biçimde iyileştirmek gerekiyor.

Son zamanlarda, *finans-kredi sisteminin ekonomiye etkisi* azaldı. Finans sistemi, ekonomide verimliliğin artırılmasına gerekli etkiyi yapmıyor. Geri kalan, planları doldurmayan işletme, bakanlık ve bölgelerin kayıplarının, kazançlı çalışanlar zararına kapatılması gibi kusurlu olan, gelirlerin yeniden dağılımı uygulaması geniş boyutlar aldı. Bu, ekonomik muhasebeyi sarsıyor, başkasının sırtından geçinme hevesi doğuruyor, merkezden yardım gösterilmesi yönünde ardı arkası gelmeyen istemlere yol açıyor. Kredi sistemi, gerçek işlevini yitirdi.

V.İ.Lenin şunu belirtiyor: "Eğer mali politikada başarı sağlayamazsak, her tür köklü reformumuz başarısızlığa mahkumdur".⁷ Bunu çıkış noktası yaparak, finans-kredi organlarının çalışmalarının içeriğini, örgütlenmesini ve yöntemlerini köklü biçimde iyileştirmek gerekiyor. Bunların en önemli görevi, işletmelerin çalışmalarında küçük düzenlemeler yapmak değil, ekonomik özendirmeyi, para dolaşımını, en iyi denetimsi olan ekonomik muhasebeyi güçlendirmektir. Her şey, nihai sonuca bağlı kılınmalıdır. Görülüyorki, devlet bütçesi için cirolardan ve gelirlerden alınan vergiler sistemini yetkinleştirmek gerekiyor. Bunların miktarı ve ödeme usulü, üretim maliyetlerinin azaltılmasına, malların kalitesinin yükseltilmesine, bunların sürümünün hızlandırılmasına aktif etkiye bulunmalıdır.

Fiyatlar, ekonomik ve sosyal politikanın bir aracı olmalıdır. Fiyat sistemi, etkili bir ekonomik muhasebe uygulama yararına ve nüfusun reel gelirlerinin artırılması görevlerine uygun biçimde, bütünsel ve planlı yeniden yapılandırılmalıdır. Fiyatlarda büyük esneklik sağlanmalıdır, bunlar yalnız yapılan harcamaları değil, malların tüketim niteliğiyle, ürünlerin iyi sonuç vermesiyle, üretilen mal ile toplumsal gereksinimler ve halkın talebi arasındaki denge düzeyiyle bağlı kılınmalıdır. Sözleşmeli ve limitli fiyatlardan daha geniş yararlanılması öngörülmüyor.

Maddi-teknik temin sistemini köklü biçimde iyileştirmek gerekiyor. Bu sistem, ekonominin düzenli, sürekli gelişmesine yardım edecek esnek bir ekonomik mekanizmaya dönüştürülmelidir. Devlet Planlama Komitesi'nin önemli bir görevi de

⁷ V.İ.Lenin, *Toplu Yapılar*, C. 36, s. 351. Rusça, "Sovyetlerin Mali Şubeleri Temsilcilerinin 1. Kongresi'ne Sunulan Rapor"dan.

üreticiler ile tüketiciler arasında anlaşmalarla doğrudan ve uzun vadeli bağlar kurulmasına, malların zamanında sağlanması disiplininin güçlenmesine yardım etmektir. Üretim araçlarının toptan satışını geliştirmek gerekiyor.

Son çözümlemede, yönetim ve planlamanın yetkinleştirilmesi, örgütsel yapıların modernleştirilmesi yönünde tüm yaptıklarımız, *ekonomi sisteminin ana halkası olan birlik ve işletmelerin daha verimli çalışmaları için koşullar yaratmaya* yöneliktir.

Çözümlemeler gösteriyor ki, eğer işletmelerin haklarını sınırlama çabalarından hâlâ vazgeçmeyen çeşitli bakanlıkların ve merkezi ekonomik kurumların çalışmalarının yeniden örgütlenmesi, yapılan deneylere uygun düzeyde olsaydı, öte yandan eğer verimliliği artırma yönündeki özendirme önlemleri her dala, her ekibe, her işçiye kadar ulaştırılsaydı, yapılan deneylerden çok daha iyi sonuç alınırdı. Buna özel bir dikkat ayırmak gerekiyor.

Ve son olarak, bakanlık ve kurumların, işletmeleri küçük hesaplara dayalı korumacı uygulamalarına son verilmelidir. Bakanlıklar, faaliyetlerinde dikkatlerini teknik politika ile, işkolunda iç oranlarla ilgili sorunlar, ekonominin gereksinimlerini kendi işkollarında yüksek kaliteli mallarla karşılama sorunları üzerinde yoğunlaştırmalıdır. İşletmelere ve örgütlere, yaptıkları plan üstü üretimi, kullanılmamış kaynakları ve gereçleri vb. kendi başlarına satma hakkı tanınmalıdır. Aynı hak halkla olan karşılıklı ilişkilerinde de tanınmalıdır. Ev ekonomisinde, konut, garaj yapımında, sebze-meyva bahçelerinde, küçük evler yapımında kullanılabilecek şeylerin yok edilmesi ya da çöplüğe atılması akıllı bir tutum mudur?

Ekonomik normların rolü çok büyüktür. Planları hazırlanan dönem koşulları-ürünlerin temin ve teslim edilmesiyle ilgili görevler, fiyatlar, kazançtan bütçe için yapılan kesintiler, ücret fonlarının ekonomik muhasebe özendirme fonlarının oluşturulmasının normları-önceden bilinirse, işletme kollektifleri, yaratıcı biçimde rezervleri ortaya çıkarmaktan korkmadan, üretimin daha hızlı artmasını, çalışma verimliliğinin önemli ölçüde yükselmesini sağlayacak planlar hazırlayabilirler. Buyapılırken işletmelere, üretimin genişletilmesi, teknik donatımının yenilenmesi için, Voljsk Otomobil Fabrikası'nın ve Sumsk Makine Fabrikası'nın yaptıkları gibi, kendilerinin kaynak sağlaması olanağı verilmelidir.

Temel tüketim malları üretimi ve hizmetler alanındaki iş-

letme ve örgütlerin özerkliğinin artırılmasının özel bir önemi vardır. Bunların görevi, tüketicilerin gereksinimlerini daha hızlı karşılamaktır. Biz hafif sanayide ekonomik mekanizmayı bu yönde yeniden örgütlüyoruz. Bu işkolundaki işletmeler için yukardan saptanan görevlerin çerçevesi son derece sınırlandırılıyor, bunların planları her şeyden önce ticaret kuruluşlarıyla (ki, bunlar da verdikleri siparişlerin halkın taleplerine uygun olup olmadığı yönünde hesap vermek zorundadırlar) yapacakları sözleşmeler temelinde oluşturulacaktır. Başka bir deyişle, belirleyici etmen, üretimin genel değeri değil, malların miktarı, çeşitliliği ve kalitesi, insanlar için gerekli olan bu nitelikler olacaktır. Bundan başka hafif sanayi malları üretimi ve satımı için dallararası üretim birlikleri ve sanayi-ticaret birlikleri kurulması, işletmelerin kendi ürünlerini kendilerinin satmasının genişletilmesi öngörülmüştür.

Şu sorunun çözümünün de zamanı gelmiştir: İşletmelerin ücret fonunun miktarı ürettikleri malların satışından sağlanan gelirlere doğrudan bağlı olmalıdır. Bu, gereksiz ve düşük kaliteli mal üretimine, depo için çalışmaya son vermeye yardım edecektir. Öteyandan böyle bir yaklaşım yalnız hafif sanayide değil, başka alanlarda da uygulanmalıdır. Kusurlu, işe yaramaz mallar üreten fabrikaların işçilerinin hem tam ücret, hem de ikramiye olarak ve daha başka yollarla sağlayarak, hiçbir kaygı duymadan yaşadıkları durum hoşgörülle karşılanamaz. Gerçekten de, biz kimsenin satın almadığı mal üretene emeğe neden ücret ödeyelim? Tüm bunlar, yoldaşlar, şu yada bu biçimde hepimize zarar veriyor. Bu akıldan çıkarılmamalıdır.

Büyük, orta ve küçük işletmelerin rasyonel biçimde birleştirilmesi sorununa enine boyuna düşünülerek yaklaşmak gerekiyor. Deneyim gösteriyor ki, büyük olmayan, teknik bakımdan iyi donatımlı işletmelerin birçok bakımdan üstünlüğü var. Bu işletmeler teknolojik yeniliklere, taleplerin değişmesine daha çabuk ve daha esnek biçimde yanıt veriyorlar, küçük seri üretimi ve tek tek üretimi daha hızlı başarıyorlar, serbest iş gücünden, özellikle küçük kasabalarda, daha iyi yararlanıyorlar.

Modernizasyonla ilgili bir başka önemli sorun da planlama ve yönetimde yerel yaklaşımın güçlendirilmesidir. Bu, ülkemiz gibi koşulları çeşitli, büyük, engin ve çok uluslu bir ülke için çok önemlidir. Parti konferanslarında, birlik cumhuriyetleri komünist partilerinin kongrelerinde, bölgelerin koşullarını ve gereksinimlerini gözönünde bulundurmayan (ki, sonuç olarak bu ekonomide oransızlık doğuruyor) bakanlıklar ve ku-

rumlar haklı olarak eleştirildi.

Bununla ilgili öneriler de getiriliyor. Öyle görülüyor ki, cumhuriyet organlarının ve yerel organların, tarım-sanayi komplekslerinde olduğu gibi, inşaatı, dallararası üretimi, sosyal ve üretim alt yapılarını, temel tüketim malları üreten birçok fabrikayı yönetmede haklarının genişletilmesi yönünde düşünülmelidir. SSCB Devlet Planlama Komitesi'nin ve bakanlıkların faaliyetinde bölgelerin koşul ve gereksinimlerini gözönünde bulundurmaya büyük önem verilmelidir. Büyük ekonomik bölgelerde ekonominin yönetilmesi sorununu iyice incelemek gerekiyor.

Yakın ve uzun vadeli planlarımız önemli ölçüde Sibirya'daki ve Uzak Doğu'daki doğal zenginliklerin işletilmesiyle bağlıdır. Bu iş çok önemlidir ve bu soruna, bölgelerin bütünsel, her yönde gelişmesini güvence altına alarak, devlet çıkarları açısından yaklaşmak gerekiyor. Bu bölgelerde insanların verimli çalışabilmesi ve dolu ve aktif bir yaşam sürdürülebilmesi için gerekli koşulların yaratılmasına özel önem verilmelidir. Bu, günümüzde temel sorundur ve önümüze koyduğumuz görevlerin yerine getirilmesi bu sorunun nasıl çözülmesine bağlıdır.

Kongremizde Rusya Federatif Cumhuriyeti'ndeki verimsiz topraklar bölgesinin sosyal-ekonomik gelişmesinin hızlandırılmasıyla ilgili görevlere de dikkat ayırmak gerekiyor. Bununla ilgili iki noktayı belirteceğim. SBKP Merkez Komitesi ve Sovyet hükümeti verimsiz topraklar bölgesinde tarımın geliştirilmesiyle ilgili özel kararlar aldılar. Bunlar zaman kaybetmeden ve tam uygulanmalıdır. Birincisi bu. İkincisi ise, yerel parti, devlet ve ekonomi organları, çalışma kollektifleri burada biriken potansiyeli ve bu bölgeler için ayrılan yatırımları daha etkili, daha verimli kullanmaya çok daha fazla dikkat ayırmalıdır.

Bölgesel yönetim ilkesini güçlendirmek için her cumhuriyette, her yörede, her ilde, her kentte ekonomiyi yönetme düzeyini yükseltmek gerekiyor. Çoğu kez aşağıdan, enine boyuna düşünülmemiş, ekonomiyi güçlendirmeye değil, daha çok başkasının sırtından geçinmeye heveslenen, hem de haris çıkarlarla, ekonomiyi büyük yatırımlar yapmaya ve az verimli projeler uygulamaya sürüklemek isteyen öneriler geliyor. Emek üretkenliğinin artırılmasına her yerde gereken önem verilmiyor. Örneğin, Kazakistan'da bir rublelik temel üretim fonunda ülke ulusal gelir ortalamasından üçte bir daha az gelir elde ediliyor. Türkmenistan'da 15 yıldır emek üretkenliği artmadı. Sosyal ihtiyaçlar için ayrılan harcamaların miktarının bölge ekonomisinin verimliliğiyle daha sıkı bağlanması

üzerinde düşünülmelidir.

Yoldaşlar, her ekonomi mekanizmasının yeniden yapılanılması, bilindiği gibi, bilincin yeniden yapılandırılmasıyla, yerleşmiş düşünce ve davranış kalıplarından vazgeçmeyle, yeni görevleri kavramayla başlar. Bu, her şeyden önce bizim ekonomi alanında çalışan kadrolarımız ve merkezi yönetim kademelerinde çalışanlar için geçerlidir. Bunların çoğu partinin girişimini iyi kavıyor ve aktif destekliyor, karmaşık görevleri yerine getirmek için yığıtçe çalışıyor, bunların çözümü için en iyi yolları arayıp buluyorlar. Böyle bir yaklaşıma tam destek vermek gerekiyor. Ne ki, bekleyenler var, Gogol'un yapıtlarındaki kahraman gibi gerçekleşmesi olanaksız çeşitli planlar kuranlar, aslında hiçbir şey yapmayanlar ve hiçbir şeyi değiştirmeyenler var. Bu tür davranışlara karşı hoşgörü beklenemez. Onlarla bizim yollarımız ayrılıyor. Hele her şeyin söneceği, eski biçimine döneceğini bekleyenlerle yollarımız iyice ayrılır. Yoldaşlar, böyle bir şey olmayacak.

Ekonominin, ekonomik mekanizmanın modernleştirilmesi çalışmalarında bilime dayanmak her zamankinden daha önemlidir. Yaşamın istemlerinden hareket ederek, kimi teorik görüş ve konseptlere yeni biçimde bakmak gerekiyor. Bu, üretici güçler ile üretim ilişkileri arasındaki karşılıklı ilişki, sosyalist mülkiyet ve bunun gerçekleşmesinin ekonomik biçimleri, meta-para ilişkileri, ekonomi kuruluşlarında merkezîyetçilik ile özerkliğin uyumlaştırılması ve daha başka büyük, karmaşık sorunlar için geçerlidir.

Pratik, sosyalizm koşullarında *üretim ilişkilerinin üretici güçlerin karakterine uygun olmasının* otomatikman gerçekleşeceğine ilişkin tasarıların asılsız olduğunu ortaya koydu. Yaşamda her şey daha karmaşık. Evet, sosyalist üretim ilişkileri üretici güçlerin gelişmesi için geniş olanaklar yaratıyor. Ne ki, bu hedefe ulaşmak için ilişkilerin sürekli yetkinleştirilmesi gerekiyor. Bu, eskiyen yönetim yöntemlerini zamanında görmek ve bunları yenileriyle değiştirmek anlamına gelmektedir.

Günümüzde egemen olan üretim ilişkileri biçimleri, ekonomi sistemi ve bunu yönetme yöntemleri, genellikle ekonominin ekstansif (yaygın) gelişmesi koşullarında oluştu.

Bunlar yavaş yavaş eskidi, özendirici rolünü yitirmeye başladı, bazıları ise bunu engeller duruma geldi. Biz şimdi ekonomi mekanizmasının doğrultusunu değiştirmeye, bunun maliyete yönelik karakterini gidermeye, kalitesini ve verimliliğini artırmaya çalışıyoruz. Bu, temel etmendir. Bu, aslında sosyalist üretim ilişkilerinin daha da geliştirilmesi anlamına gelecek ve üretici güçlerin gelişmesi için yeni olanaklar yaratacaktır.

Alışılmış tasarılar, hele önyargılar bizim bu yolda ilerlememizi engellememelidir. Eğer, örneğin, belli bağlayıcı plan göstergelerinin ekonomik normlarla değiştirilmesi gerekiyorsa ve bunun doğruluğu kanıtlandıysa, bu, ekonomiyi planlı yönetme ilkelerinden sapma anlamına değil, tersine yalnızca bunun yöntem ve biçimlerini değiştirmek anlamına geliyor. Aynı şeyi, birlik ve işletmelerin özerkliğinin, girişim ve sorumluluğunun artırılması, bunların sosyalist meta üreticileri olarak rollerinin artırılması zorunluluğu için de söyleyebiliriz.

Ne yazık ki, ekonomi mekanizmasında yapılan her değişikliğin, neredeyse sosyalizm ilkelerinden sapma olarak görülme istendiği bir tutum yaygınlık kazanmıştır. Bununla ilgili olarak şunu belirtmek istiyorum: Tüm sosyalist üretim ilişkileri sisteminin olduğu gibi, yönetimin yetkinleştirilmesinin de en iyi ölçütü, sosyal-ekonomik gelişmeyi hızlandırma, sosyalizmi gerçekten güçlendirme olmalıdır.

Toplumsal sistemimizin temeli olarak *sosyalist mülkiyet ilişkileriyle ilgili sorunlar* büyük güncellik kazanıyor. Sosyalist mülkiyet, zengin içeriğe sahiptir, ülkenin insanları, kolektifleri, ekonomi dalları, bölgeler arasında, kaynaklardan ve üretim sonuçlarından yararlanma yönünde çok yönlü ilişkiler sistemini tüm ekonomik çıkarlar yelpazesini kapsamına alır. Bu karmaşık ilişkiler kompleksinin belirli uyarlamalara, sürekli düzenlemelere gereksinimi vardır, üstelik bu hareket halindedir. Bu değişiklikleri teorik açıdan derinlemesine incelemeyi pratik çözümler de bulunamaz. Dolayısıyla sosyalist mülkiyete karşı, onun gerçek sahibi olma duygusunun oluşturulması için gerekli önlemleri zamanında hazırlayıp almalıyız.

Biz, emekçilerin ülke zenginliklerinden daha iyi yararlanmasına ve bu zenginliğin dağıtılmasına ilgilerini artırmalıyız. Bu görev nasıl yerine getirilebilir? Sosyalist mülkiyetin

sahibi olma duygusunun yaratılmasının sadece sözle olacağını düşünmek saflık olur. Mülkiyete karşı tutum her şeyden önce insanın içinde bulunduğu gerçek koşullar tarafından, onun üretimin örgütlenmesine, dağılıma ve emeğinin sonuçlarından yararlanmaya etkide bulunma olanakları tarafından biçimlendirilir. Böylece görülüyor ki, sorun, ekonomide sosyalist özyönetimi daha geliştirmede toplanıyor.

Toplumsal mülkiyetten yararlanmada çalışma kolektiflerinin rolü esaslı biçimde artırılmalıdır. Birlik ve işletmelerin zarara uğramadan çalışmaları yönünde tam sorumluluk taşımalarını öngören, devletin ise bunların yükümlülüklerinden sorumlu olmadığını ortaya koyan ilke, mutlaka yaşama geçirilmelidir. Ekonomik muhasebenin özü işte budur. Kendi işletmesinin, kooperatifinin, atölye ya da hayvan yetiştirme çiftliğinin gerçek sahibi olmadan ülkenin efendisi de olunmaz. Çalışma kolektifi her şeyden sorumlu olmalıdır, toplumsal zenginliğin artırılmasına özen gösterilmelidir. Toplumsal zenginliğin artması ya da bunun azalması, kolektifin her üyesinin gelirinin düzeyini etkilemelidir.

Ve kuşkusuz, toplumsal zenginlikten her tür yolsuz kazanç sağlama denemelerinin önüne güvenilir set çekilmelidir. Çünkü hâlâ işletmede eline geçeni alıp götürmeyi suç saymayan kişilere, görevini kötüye kullanmaktan çekinmeyenlere, çeşitli rüşvetçilere ve kendi çıkarından başka hiçbir şey düşünmeyen gözüdoymazlara rastlanıyor. Bunların tümüne karşı yasaların ve kamuoyunun mahkum etme gücüne başvurulmalıdır.

Sosyalist üretim ilişkilerinin düzenlenmesinde tüm halkın çıkarlarına, işkolunun ve bölgenin çıkarları karşısında mutlaka öncelik tanınması gibi yakıcı bir soruna gerekli dikkat ayrılmalıdır. Bakanlık ve kurumlar, bölgesel organlar, üretim araçlarının sahibi değildir, sadece kamu malının daha iyi kullanılması için toplum önünde sorumluluk taşıyan devlet kurumlarıdır. Biz, kurumun çıkarlarının ya da yerel çıkarların ön plana çıkarılmasıyla, sosyalist mülkiyetin üstünlüklerinden yararlanmanın engellenmesine izin veremeyiz.

Biz kooperatif mülkiyet sorununda da tam açıklıktan yanayız. Kooperatif mülkiyet sosyalist üretimde, insanların gereksinimlerinin daha iyi karşılanmasında büyük olanaklara sahiptir. Birçok kolhoz, diğer kooperatif örgütler, verimli faaliyet gösteriyorlar. Gereksinim duyulan her yerde kooperatif işletme ve örgütlerin kurulması ve geliştirilmesi her yönde desteklenmelidir. Bunlar, üretim ve ürünlerin işlenmesi alan-

larında, konut yapımında, sebze ve meyva bahçeleri yapımı, kamu hizmetleri ve ticaret alanlarında yaygınlaştırılmalıdır.

Meta-para ilişkileriyle ilgili önyargıları aşma, ekonomiyi planlı yönetme pratiğinde bunların etkisini küçümsemeye son verme zamanı gelmiştir. Bunların insanların ilgisini, üretimin verimliliğini artırmada oynadığı büyük rolü reddetmek, ekonomik muhasebeyi zayıflatıyor, daha başka olumsuz gelişmelere yol açıyor. Ve tersine, meta-para ilişkilerinin sosyalist temel üzerinde iyi işlemesi, ekonomi yöneticiliği için öyle bir ortam, öyle koşullar yaratabilir ki, bunun sonuçları doğrudan kolektifin çalışmalarının kalitesine, yöneticilerin beceri ve girişkenliğine bağlı olabilir.

Böylece yoldaşlar, mevcut durumu tekrar tekrar değerlendirmek ve eskimiş, zamanını doldurmuş her şeyi kesinlikle değiştirmek zorundayız. Parti aktifinin, tüm kadroların bugörevi derinlemesine kavraması, geniş halk yığınlarının bunun bilincine varması, başarının zorunlu koşuludur, yeni ekonomik mekanizmanın, yönetim sisteminin oluşturulması gibi son derece önemli bir alanda çıkış noktasıdır.

4. Ekonomik büyüme rezervleri harekete geçirilmelidir

Yoldaşlar, Parti, ekonomide değişiklikler yapılmasını öngören bir strateji hazırladı ve bunu gerçekleştirmeye başladı. Kuşkusuz, bu değişiklikler, ekonomik büyümenin hızlanmasına olanak sağlayacaktır. Ama bu, uzun bir dönem gerektirecek, biz ise büyüme hızlarının yükselmesine hemen, daha bugünden ulaşmak zorundayız. 12. Beşyıllık Plan'ın kendine özgülüğü, ekonominin yeni bilimsel-teknik temelde yeniden donatımının, ilerleme hızlarının artırılmasıyla birlikte gerçekleştirilmesinde ifadesini buluyor.

Tüm rezervlerimizin azami ölçüde seferber edilmesi zorunluluğu buradan kaynaklanıyor. Ve büyük harcamalar gerektirmeyen, ama hızlı, gözle görülür sonuçlar verenlerle başlamak çok daha akıllıca bir iştir. Burada söz konusu olan örgütsel-ekonomik ve sosyal-psikolojik faktörlerdir, oluşan üretim gücünün daha iyi kullanılması, emeğin daha etkili özendirilmesi, örgütlülük ve disiplinin güçlendirilmesi, ihmallerin, tutumsuzluğun ortadan kaldırılmasıdır. Rezervleri-

miz vardır, daha büyük ilgi ve özen gösterildiğinde bunlar büyük sonuçlar verecektir.

Varolan üretim kapasitelerine bir bakın, Ülkedeki temel üretim fonları 1,5 trilyon rubleyi aştı, ancak bunlar her yerde gereken biçimde kullanılmıyor. Bu, makine yapımı, ağır sanayi, enerji ve tarım gibi birçok ekonomi dalı için geçerlidir. Özellikle üretim fonunun en aktif bölümü olan makineler, donatım, tezgahlar çoğu zaman çalışmıyor ya da tam kapasiteyle çalışmıyor. Bu, kaygı vericidir. Örneğin, makine yapımında maden kesme tezgahları bir vardiyadan fazla kullanılmıyor. Üretim kapasitelerinin tam kullanılmaması yüzünden ülke her yıl milyarlarca rublelik sanayi üretiminden yoksun kalıyor. Planlama ve ekonomi organlarının, işletmelerdeki kolektiflerin varolan üretim güçlerinin tasarlanan düzeyde çalışmasını sağlamak için gerekli her şeyi yapmaları gerekiyor. Bu, yalnız ağır sanayi alanında, üretim artış hızlarının iki kat artmasını sağlayacaktır.

Bizi, işbirliğindeki mal teslimindeki zayıf disiplin de engelliyor. Bunun bir yerde dikkate alınmaması bir dalga gibi tüm ekonomiyi kapsıyor, ekonominin verimliliğini azaltıyor. Üretimde düzensizlik de önemli zararlara neden oluyor. Birçok işletmenin, ayın başında, çalışacağı yerde daha çok durduğu bir sır değildir. Ayın sonuna doğru hücum başlıyor, bunun sonucu olarak da üretimin kalitesi düşüyor. Bu eski hastalığa son vermek gerekiyor. İşbirliğindeki mal teslimine kesin uyulması, hem çalışma kolektiflerinin hem de tüm yönetim birimlerinin görevidir. Eğer biz planlamada ve mal ve kaynak sağlamada düzen sağlamazsak, gerekli kaynakları yaratmazsak, disiplinsizliğe ve iskarta mal üretimine karşı maddi sorumluluğu her düzeyde yükseltmezsek, planladığımız hedeflere ulaşamayız.

İşgücü kaynaklarının kullanılması alanında da çok büyük rezervler var. Kimi ekonomi yöneticileri, işgücü yetersizliğinden yakınıyor. Kanıma göre bu yakınmalar çoğu durumda yersizdir. Eğer daha derinlemesine bakarsak, işgücü yetersizliği olmadığını göreceğiz. Ancak emek üretkenliği düşük, emeğin örgütlenmesi gereken düzeyde değil, özendirilmesi de

etkili değildir. Buna gereksiz işyerlerinin açılmasına izin veren plan ve ekonomi organlarının yersiz kararlarını da eklemek gerek. Bizim, kimi işletmelerimizde, proje büroları ve araştırma enstitülerinde, dış ülkelerdeki benzeri örgütlere oranla aynı iş için daha fazla eleman bulunduğu iyi biliniyor.

İşletmelerde emeğin örgütlenmesinin özendirilmesinin iyileştirilmesi, disiplinin yükseltilmesi, daha titiz çalışma üzerine ciddi bir biçimde eğilmeye başlandığı zaman, daha önceleri akla bile gelmeyen rezervler ortaya çıkıyor. İşyerleri değerlendirmesi ve Şcyokin yönteminin uygulanması, bunun açık kanıtıdır. Yeni ücret sistemine ve birkaç işlevi birden yerine getirme sistemine geçen Belorusya demiryolu işçileri, kısa bir süre içinde diğer sanayi dalları için yaklaşık 12 bin işçiyi serbest bırakmış oldular.

Ve kuşkusuz, üretimin makineleştirilmesine ve otomatizasyonuna daha büyük dikkat ayırmak gerekiyor. Bu sorunu çözerken mutlaka herhangi bir yerde ve zamanda şu ya da bu makine ve aracın yapılacağını ve üretileceğini bekleme gerek. Kendi gücümüzle çok şeyler yapabiliriz. Örneğin, Zaporojiya bölgesinde böyle bir işe girildi ve üç yıl içinde sanayide kol emeği ile çalışanların sayısı % 9, inşaatta ise % 15 oranında azaltıldı. Kanımıza göre, diğer bölgelerde, kenar bölgelerde ve cumhuriyetlerde de olanaklar az değildir. Önemli olan mal üretimindeki zararların azaltılması için kol emeği ile çalışmak zorunda kalan insanları düşünerek bununla ısrarla ve ilgiyle uğraşmaktır.

Genellikle, yoldaşlar, ekonomide büyük rezervlere sahibiz. Bunlardan birçoğunun gerçek anlamda kullanımına henüz geçilmiş değildir. Çeşitli düzeylerdeki yöneticilerin önemli bir bölümünün psikolojileri, kaynak bolluğu koşullarında oluşmuştur. Böylesi bir bolluk durumu, birçoklarını şımarttı, savurganlığa yol açtı. Ama durum çoktan değişti. Önceleri gibi işgücü akını yok, biz şimdi bir ton petrol, maden ve kömür üretimi ve teslimi için çok daha fazla harcama yapmaya başladık. Bu olgulara gözlerimizi kapayamayız, bunları hesaba katmak gerekiyor. Ve ihmalciliğine, savurganlığa karşı kayıtsız kalmayarak, her şeyde ve her yerde, üretimde ve

günlük yaşamda tasarruf etmeliyiz. Daha bu yıl emek üretkenliğini artırarak, onun kaynak ve enerji yoğunluğunu azaltarak ulusal gelirin tümünden artışını güvence altına almamız gerekiyor.

Bu, kolay bir sorun değildir. Ama bunu çözmemiz tamamen olanaklıdır. Üstelik ülkede kaynaklara karşı tutumlu davranma konusunda deneyim birikimi vardır. Ancak bu yavaş yaygınlaştırılıyor. Parti, komsomol, sendika örgütleri tutumlu davranma sorununu sürekli dikkat merkezinde tutmalı, tasarruf yapanları ve hammaddeleri, enerji ve yakıt kaynaklarını akıllıca kullananları desteklemelidirler. Fazla kaynak harcanmasının yararsız bir durum yarattığı, tasarrufun önemli ölçüde ödüllendirildiği kesin bir düzen sağlanmalıdır.

Üretimin kalitesi sorununu özel olarak vurgulamak gerekiyor. Bunun, bizim en yakın ve en büyük rezervimiz olduğunu söylemek yetersizdir. Bugün yüksek kalite olmadan, bilimsel-teknik ilerlemeyi hızlandırmak olanaksızdır. Biz proje eksiklikleri, teknolojik gerilik, düşük kaliteli mal kullanılması, kötü ambalaj yüzünden büyük maddi ve manevi harcamalar yapmak zorunda kalıyoruz. Makine ve araçların hassaslığı ve güvenilirliği ve halkın mal ve hizmetlere gereksinimlerinin karşılanması gereken düzeyde olmuyor. Geçen yıl milyonlarca metre kumaş, deri ayakkabı, daha birçok temel tüketim malı işletmelere geri verildi ya da düşük kaliteli sayıldı. Zarar büyüktür, hammadde kaybına yolaçmış, yüzbinlerce işçinin emeğinin değeri düşmüştür. Bozuk ve düşük kaliteli mal üretimine olanak vermeyen köklü önlemlerin alınması gerekiyor. Bunun için maddi ve yönetsel etkilenmenin tüm gücünün uygulanması, yasalardan yararlanılması gerekiyor. Görülüyor ki, üretimin kalitesiyle ilgili özel bir yasanın kabul edilmesi zorunludur.

SBKP MK, bundan bir süre önce parti komitelerine, Sovyet ve ekonomi organlarına, sendika ve komsomol örgütlerine, tüm emekçilere üretimin kalitesinin köklü biçimde iyileşmesi yönünde çabaları yoğunlaştırma çağrısında bulundu. Bu görev, her komünistin, her Sovyet insanının, emeğine saygı duyan herkesin, işletmenin, sanayi kolunun onu-

runa, ülkenin onuruna kayıtsız kalmayan herkesin davası olmalıdır.

Bizi çok iş bekliyor, sorumlu ve gergin çalışma gerekiyor. Beşyılığın birinci yılı, verimli emeğin, her yönetici ve çalışma kollektifinin çalışmasının sınanıldığı bir yıldır. Biz bu sınavı başarıyla vermek, ekonominin tüm rezervlerini üretme çekmek, ileride de gerçekleştirilecek değişikliklerin temelini güçlendirmek zorundayız.

Sovyet insanının çalışkanlığı ve yeteneği, öne konan hedeflere ulaşmanın belirleyici koşuludur. Sorun, bu yüce gücün ustaca örgütlenmesi ve tam yönetilmesidir. Ve burada sosyalist yarışmanın rolünü küçümseyemeyiz. Bunun, çalışmaların kalitesinin yükseltilmesine, tasarrufa ve tutumluluğa, her kollektifte, her işyerinde saptanan amaçlara ulaşılmasına yönetilmesi gerekiyor. Coşku ve artan ustalık bizim güvenilir dayanaklarımızdır ve inanıyoruz ki öyle de kalacaklardır.

C) Sosyal politikanın ana doğrultuları

Yoldaşlar! Sosyal politika, insana özen gösterme sorunları, her zaman partimizin dikkat merkezinde yer almıştır.

Sosyal alan, sınıf ve sosyal grupların, ulus ve halkların çıkarlarını, toplum ve kişi ilişkilerini, çalışma ve yaşama koşullarını, sağlık, tatil, boş zamanlarını değerlendirmeyi kapsıyor. *Emekçilerin yaşamsal çıkarlarını ilgilendiren ekonomik eylemlerin sonuçları işte bu alanda gerçekleşiyor, sosyalizmin yüce amaçları işte bu alanda ifadesini buluyor. Sosyalist düzenin insancıl doğası, onun kapitalizmden niteliksel farklılığı, işte burada en geniş ve açık kendini gösteriyor.*

Sosyalizm, sosyal adaletsizliğin temel kaynağı olan insanın insan tarafından sömürülmesini, üretim araçları karşısındaki eşitsizliği ortadan kaldırdı. Sosyal adalet, sosyalist toplum ilişkilerinin her yanını kapsıyor. Bu, tüm yurttaşların yasalar önünde eşitliğinde, somut halk erkinde, ulusların gerçek hak eşitliğinde, kişiliğe saygı gösterilmesinde, onun her yönde gelişmesi için koşullar yaratılmasında ifadesini buluyor. İş

garantisi, herkese açık eğitim, kültür, sağlık hizmetleri ve konut sağlama, yaşlılara, anne ve çocuklara kaygı, işte tüm bunlar geniş sosyal garantilerdir. Sosyal adalet ilkesinin yaşamda ciddi uygulanması, halkın birliğinin, toplumun politik istikrarının, gelişmede dinamizmin önemli koşuludur.

Ancak yaşam, denildiği gibi, bir yerde durmuyor ve biz sosyal alanın giderek gelişmesine yeni biçimde bakmak, onun yükselmekte olan önemini tam değerlendirmek zorundayız. Partinin hazırladığı sosyal-ekonomik gelişmeyi hızlandırma temel doğrultusu, partimizin toplumun tüm üyelerinin tam refahını, özgür ve her yönde gelişmesini sağlama doğrultusundaki programatik amacı bize bu görevi yüklüyor.

Geçmişin dersleri de, bizden, sosyal sorunlara karşı artan bir dikkat göstermemizi gerektiriyor. Parti Merkez Komitesi'nin kanısına göre, merkez ve yerel organlar ülkede sosyal-kültürel alandaki maddi temelin olgunlaşan sorunlarını küçümsemişlerdir. Bu pratikte, bunun gelişmesine yalnızca artık kaynakların ayrılması ilkesinin oluşmasına yolaçmıştır. Belli bir teknokratik yaklaşım eğilimi, üretimin sosyal yönüne, yaşama ve tatil sorunlarına dikkatleri zayıflattı. Bu da emekçilerin çalışmanın sonuçlarına ilgisinin, disiplinin zayıflamasına ve öteki olumsuz durumlara yol açtı.

Biz maddi ve manevi yaşamın iyileştirilmesinin hangi yol ve araçlarla yapılacağı ve bunun ne gibi sosyal sonuçlara götüreceği sorununa hiç de ilgisiz değiliz. Eğer özel mülkiyet hevesi, başkasının sırtından geçinme hevesi doğarsa ve eşitleme eğilimleri kendini göstermeye başlarsa, bu, çalışmalarımızın yol ve yöntemlerinin seçiminde birşeylerin düzeltilmesi gerektiği anlamına gelir. Kongre öncesi belgelerin tartışılması sırasında komünistler ve partisizler, emek ve tüketim üzerindeki denetimin zayıflamasını, sosyalist adaletin çiğnenmesi olgularını, emek dışı gelirlere karşı savaşımın hızlandırılması zorunluluğunu endişeyle belirttiler. Bu sorunların ciddiliği ve önemi görmezlikten gelinemez.

Tek sözle, gelişmenin ulaştığı düzey ve yeni görevlerin boyutları, toplum yaşamının tüm yönlerini kapsayan uzun vadeli, derinlemesine düşünülmüş, bütünsel, güçlü bir sosyal

politika gereksinimini öne koyuyor. Planlama ve yönetim organlarının, merkezi ve yerel ekonomik örgütlerin sosyal alanın gereksinimlerine kararlılıkla eğilmeleri gerekiyor.

Sosyal politikanın görevleri, Parti Programı ve Temel Doğrultular tasarılarında ayrıntılı ele alınıyor. İzin verirsiniz, bunların gerçekleşmesinin kimi sorunları üzerinde duracağım.

1. Halkın refahının sürekli artırılması, sosyal adaletin ısrarla pekiştirilmesi

Ülkenin sosyal-ekonomik gelişmesinin perspektif planlarında, *halkın refah düzeyinin niteliksel yeni bir aşamaya yükseltilmesi* öngörülüyor. Önümüzdeki onbeş yıl içinde yaşam koşullarının iyileştirilmesine yönelik olan kaynakların iki kat artırılması öngörülüyor. Kişi başına düşen reel gelirler 1,6-1,8 kat yükselecek. 12. beşyılıktaki gelirlerin artışı milyonlarca insanı kapsayacaktır. Konut ve sosyal-kültürel kuruculuğun genişletilmesine büyük harcamalar ayrılmıştır. Planlar böyledir. Ama en önemlisini söylemek gerekirse, bu planlar, yalnızca her kişinin hangi işyerinde, hangi görevde olursa olsun her Sovyet insanının hızlı ve verimli çalışması koşullarında gerçekleşebilir. Ne ekersek onu biçeceğiz, buna göre de yaşayacağız.

Sosyalist dönüşümler, hem çalışmanın işlevini, hem de işçi ve köylü yığınların çalışmaya karşı tutumunu kökten değiştirdi. Bu, özellikle sosyalist yarışmanın yığinsal gelişmesinde açık görülüyor. Zengin deneyimlere dayanan parti, bu gelenekleri gelecekte de geliştirmeye, birincil toplumsal görev olarak çalışmaya karşı bilinçli, yaratıcı bir tutum oluşturmayı öngörüyor.

Parti örgütlerinin hesap verme ve yeni yönetimler için seçim toplantı ve konferanslarında komünistler, haklı olarak yalnız manevi özendirme sisteminin yetkinleştirilmesini değil, aynı zamanda maddi özendirmenin de kesinlikle iyileştirilmesi, bu önemli davada gerekli düzenin sağlanması sorununu da gündeme getirdiler. Haklı olarak, işçinin emeğinin

katkısıyla hiçbir ilişkisi olmayan şeylere, yani işleri yoluna koyma denilen çalışmaya, hak edilmeyen ücretlerin, primlerin ödenmesine, "güvenceli" ücretler uygulanmasına son verilmesi gerektiği belirtildi. Bu konuyla ilgili olarak şunu kesinlikle söylemek gerek: Eğer iyi çalışan bir işçinin emeği ile ihmalci bir işçinin emeği aynı biçimde ödeniyorsa, bu, ilkelerimizin kabaca çiğnenmesi demektir. Ve her şeyden önce bu, yeni toplum düzeninde sosyal adaletin özünü yansıtan sosyalizmin "herkesten yeteneklerine göre, herkese emeğine göre" temel ilkesinin en kaba biçimde çarpıtılması demektir.

Devletin ücretler alanındaki politikasının da, ücretin, emeğin niteliği ve niceliği ile kesin bağlı olmasını güvence altına alması gerekiyor. Bunu dikkate alarak, üretim alanındaki işçi ve büro emekçilerinin ücretleri ve primleri, 12. beşyılıktaki öngörüldüğü gibi, ilk kez genel olarak işletmelerin muhasebesi ve kendi elde ettikleri sonuçlar çerçevesinde gerçekleşecektir. Böyle bir uygulama, teknik ilerlemenin hızlanmasına, üretimin verimliliğinin yükselmesine aktif yardım edecektir.

Üretim dışı alanlarda ise ücretler ve primler merkezi kaynaklar hesabına artacaktır. Geçen yıl doktorların ve sağlık alanında çalışan öteki emekçilerin maaşları aşamalı olarak artırılmaya başlandı. 1987'de eğitim alanında çalışanların maaş ve primlerinin artırılmasının tamamlanması ve kültür alanında çalışanların maaşlarının yükseltilmesine geçilmesi öngörülüyor. Doğu Sibiry ve Uzak Doğu'nun birçok bölgesinde çalışan işçi ve büro emekçilerine sağlanan ek ücretlerin genişletilmesi yönünde önlemler alınıyor.

Emekçilerin birçok önerisinde, toplumsal tüketim fonlarının adalet ilkesinin gerçekleşmesindeki rolü sorunu ortaya konuyor. Tüketilen maddi ürün ve hizmetlerin yaklaşık üçte biri artık bu fonlardan sağlanıyor. Bizce bunlar hiç de hayırsızlık fonları değildir. Bunlar, toplum üyelerinin eğitim ve kültürden eşit yararlanmasının sağlanmasında, çocukların eğitimi için koşulların iyileştirilmesinde, şu ya da bu nedenden dolayı bir kerelik ya da sürekli yardıma gereksinimi

olanların yaşamlarının kolaylaştırılmasında önemli bir rol oynuyorlar. Bununla birlikte, bunlar, kalifiye, iyi kaliteli emeğin özendirilmesi ve ödüllendirilmesinin aracıdır. Parti, toplumsal fonların giderek artırılması ve daha etkili kullanılması çizgisini ileride de sürdürecektir. Bunların miktarı 12. beşyılıktaki % 20-30 oranında artacaktır.

Emek dışı gelir sağlamaya karşı savaşım, sosyalist devletin önemli görevlerinden biridir. Bugün biz denetimin zayıflaması sonucu ve daha birçok nedenden mülk sahibi olma yöneliminin, toplumsal çıkarlara saygısız yaklaşımların açık belirdiği insan gruplarının oluştuğunu kabul etmek zorundayız.

Emekçiler, haklı olarak bu tür olayların kökünün kazınması sorununu ortaya koyuyorlar. Merkez Komitesi bu istemleri tamamen destekliyor. En yakın zamanda haylazlara, boş gezenlere, sosyalist mülkiyeti çarçur edenlere, rüşvetçilere, sosyalist düzenin çalışma tarzına aykırı yollara koyulanlara karşı ek önlemler alınması gerektiği görülüyor. Mirasın artan oranlı vergilendirilmesi de içinde, vergi politikasının etkinleştirilmesi önerileri üzerinde de düşünmek gerekiyor.

Ama emek dışı gelirlere son verilirken, dürüst biçimde ek gelirler elde edenlere gölge düşürülmesine izin verilmemelidir. Dahası, devlet, halkın istemlerinin karşılanmasına ve değişik hizmet alanlarının geliştirilmesine yardım edecektir. Düzenlenmiş bireysel çalışma faaliyetinin sağlanmasına ilişkin öneriler dikkatle ele alınmalıdır. Elbette böylesi çalışma türleri sosyalist ekonomiye tamamıyla uygun olmalı, ya kooperatif ya da sosyalist işletmelerle yapılan sözleşmelere dayanmalıdır. Toplum ve halk bundan yalnızca yarar sağlayacaktır.

Eğer, pazarı çeşitli mal ve hizmetlerle doyuramazsak, tüm dağılım ilişkilerinin etkinleştirme çabaları daha az etkili olacak, halkın refahını artırma görevi de yerine getirilmeyecektir. Temel tüketim malları üretimini artırma ve hizmetler alanını genişletme kompleks programı buna yöneliktir.

Şimdiki beşyılık dönemde, tüketim malları üretiminin ve perakende satışın artış hızlarının daha yüksek düzeyde olma-

sı, ticaretin ve toplumsal ikmalin örgütlenmesinin önemli ölçüde iyileştirilmesi gerekiyor. Ağır sanayi dallarına, tüm işletmeleri sanayi malları üretimine çekme, hafif ve gıda sanayi için yüksek kaliteli mal ve donatım üretilmesini sağlama görevi verilmiştir.

Modern bir hizmetler alanının oldukça hızlı oluşturulması gerekiyor. Bu, merkez örgütlerin, ama büyük ölçüde de birlik cumhuriyetleri bakanlar kurullarının, tüm yerel erk organlarının görevidir. Hizmetlere olan talep ile bunların arzı arasındaki orantısızlığın mutlaka ortadan kaldırılması için kesin önlemler alınması gerekiyor. Bu öncelikle gereksinimlerin özellikle hızla arttığı, ev işlerinin kolaylaştırılması, evlerin konforlu döşenmesi ve tamiriyle, turizm ve otomobil servisiyle bağlı hizmetler için geçerlidir. Emekçilerin de önerilerini gözönünde bulundurarak kolektif meyva ve sebze bahçeleri ağını geniş olarak geliştirmeye başladık. İşler yoluna girdi. Ancak her yapay engeli ortadan kaldırarak bunu sürdürmemiz gerekiyor.

Konut sorununun sosyal önemi ve güncelliği, bizim bu konudaki ciddi tutumumuzu belirliyor. 2000 yılına kadar her aileye konut ya da ev sağlanması sorunu, başlı başına büyük bir görevdir, ama başarabileceğimiz bir iştir. Bu beş yılıktaki ve özellikle de daha sonraki beş yıllıklarda yeni konut yapımının ve eski konutların tamir edilmesi işlerinin boyutları genişletilecektir. Kooperatif ve bireysel konut kuruculuğunun her bakımdan desteklenmesi gerekiyor. Burada konut yapımının genişletilmesi için büyük rezervler bulunuyor. Genç aileler için ve bunlar tarafından konut komplekslerinin kurulmasını destekleyenler, doğru hareket ediyorlar. Gençlerin ilgisi ve enerjisi, bu alanda da çok şeyler yapabilir.

Konutların dağıtımı pratiğinin ciddi biçimde iyileştirilmesi zorunluluğu üstüne çok konuşuluyor. Bu sorunların geniş demokratik temelde çözülmesi, sürekli kamuoyunun denetimi altında olması gerekiyor. Kira sisteminde, konutların kapsadığı toplam alanın büyüklüğü ve kalitesiyle sıkıca bağlı, haklı değişiklikler yapılması önerileri de dikkate değerdir. Konut yapımındaki kalite düşüklüğü çok eleştirilere neden

oluyor. Bununla ilgili olarak, konut yapımında kalitenin önemli ölçüye yükseltilmesini, aynı zamanda kent ve köylerimizin planlanmasını, bayındırılmasını ve mimarisinin iyileştirilmesini destekleyecek yeni önlemlerin hazırlanması gerekiyor.

Yoldaşlar, *emeğin içinde derin değişiklikler yapılmadan*, sosyal alanda niteliksel değişiklikler yapmak olanaksızdır. Burada baş rolü, ekonominin teknik bakımdan yeniden donatılması-makineleştirme, otomatizasyon, bilgisayarlar, robotlar kullanımı- oynamalıdır. Bunun açık bir sosyal yönelime sahip olması gerektiğini özellikle vurgulamak isterim. Daha bu beş yıllıkta kol emeğinin payının kesin olarak azaltılması, 2000 yılına doğru ise üretim alanındaki payının % 15-20'ye kadar düşürülmesi, milyonlarca insanın kol emeği işlerinden kurtarılması öngörülüyor. Bilimsel-teknik devrim koşullarında emeğin yeniden düzenlenmesi, insanların eğitim ve mesleki hazırlıklarının önüne yüksek istemler koyuyor. Şöyle ki, bütünsel bir *sürekli eğitim sistemini oluşturma* görevi gündemdedir.

Merkez Komitesi, son yıllarda, bu doğrultuda önemli adımlar attı. *Genel eğitim ve meslek okulları reformuna* başlandı. Belirtmek gerekir ki, öngörülen reform önlemlerinin hız ve derinliğinden, henüz hoşnut değiliz. Bu alanda, çağdaş üretimin bilimsel temellerinin, onun entansifleşmesinin önde gelen doğrultularının daha derinlemesine öğrenilmesi gerekiyor. Ve en ertelenmez olanı da, öğrencilerin bilgisayar tekniği ile çalışmayı öğrenmelerinin sağlanmasıdır. Genel olarak eğitimin üretici çalışmayla bağlanması biçimindeki Leninci ilkenin tam gerçekleştirilmesi, eğitimin verimliliğinin yükseltilmesinin kararlı biçimde sağlanması, gençlerin kendi başlarına yaşamaya ve çalışmaya hazırlanmasının kökten iyileştirilmesi, yeni toplumun bilinçli kurucularının eğitilmesi gerekiyor.

Parti, *yüksek okulların ve meslek okullarının yeniden yapılandırılması* görevini öne koydu. Son yıllarda okul bitiren uzmanların sayısı arttı, ama hazırlıklarının niteliği gereken düzeyde artmadı. Yüksek okulların maddi temelini ciddi biçimde güçlendirmek gerekiyor. Mühendis-teknik kadroların

yerleştirilmesi pratiğinin önemli ölçüde iyileştirilmesine büyük gereksinim vardır.

Şimdi varolan durumu değiştirmeye yönelik öneriler hazırlanmıştır. Toplumun çıkarları, mühendislik faaliyetinin saygınlığının yükseltilmesini gerektiriyor. Yüksek ve meslek okullarının yapısının gözden geçirilmesi, köklü teorik bilgiye ve pratiğe yatkın olan uzmanların çağdaş düzeyde hazırlanmaları sorunu önümüzde duruyor. Anlaşılan, yüksek okullar ve meslek okullarıyla, ekonomi dalları arasındaki karşılıklı ilişkilerin yeni biçimde kurulması, kadroların eğitim ve yenden eğitim düzeylerinin yükseltilmesine karşılıklı ilginin artırılması, bunların üretimde kullanılmasının kökten iyileştirilmesi gerekiyor.

Her insan ve her toplum için sağlıktan daha değerli bir şey yoktur. *İnsanların sağlığının korunması ve pekiştirilmesi*, birincil önemde bir davadır. Sağlık sorunlarını geniş bir sosyal bağlam içinde ele almalıyız. Bu, herşeyden önce çalışma ve yaşama koşullarıyla, refah düzeyiyle belirleniyor. Ve kuşkusuz, bütün halkın sağlığının korunmasının muazzam önemi vardır. Nüfusun yüksek kaliteli tıbbi yardıma ve koruyucu önlemlere olan gereksinimlerinin her yerde olanaklı en büyük hızla karşılanması gerekiyor. Tüm bunlar, sağlığı korumanın maddi-teknik temeliyle ilgili sorunları, olgunlaşan birçok bilimsel, örgütsel ve kadro sorunlarını yeni bir biçimde ortaya koyuyor. Kuşkusuz, bu alanda büyük harcamalara gereksinim vardır ve biz bunları sağlamak zorundayız.

Sağlığın eczaneden satın alınamayacağı çok eski ve doğru bir saptamadır. İnsanın yaşam tarzında en önemli olan, onun serbest zamanını ne kadar rasyonel ve yararlı kullanacağıdır. Bunun için gerekli olanaklar vardır, ancak sorunun örgütsel yanı aksıyor. Çok şey toplumsal girişimcilğe, nüfusun kendi girişimlerine bağlıdır. Ancak kent ve köylerde, çalışma kolektiflerinde çoğu zaman yukarıdan direktif bekleniyor ve yardıma bel bağlanıyor. Çünkü, bir kere elimizde varolanı, spor saraylarını, kulüpleri, stadları, parkları ve daha birçok şeyi kötü kullanıyoruz. Sovyetler, sendikalar ve komsomol bu sorunları neden gereği gibi ele almasınlar?

Neden yerleşim yerlerinde basit spor sahaları ve salonları kurmak için daha aktif bir hareket yaygınlaştırılmasın? Ve sonuncusu, neden kooperatif temelde spor, turizm vb. kulüpler örgütlenmiyor?

Ülkede, sarhoşluğa ve alkollü içki düşkünlüğüne karşı savaş açıldı. Toplumun ve insanın sağlığı adına biz, kesin önlemler aldık, yüzyıllar boyunca oluşan ve aşılana geleneklere karşı savaşım başlattık. Sonuçları abartmadan diyebiliriz ki, sarhoşluk üretimden dışlanmış ve kamuya açık yerlerde azalmıştır. Ailelerde durum iyileşmiş, üretim sırasındaki kazaların yol açtığı sakatlıklar azalmış, düzen güçlenmiştir. Ama yerleşmiş alışkanlıklara son vermek için ileride de büyük, ısrarlı, değişik biçimlerde bir çalışma yürütmek gerekiyor. Burada en küçük bir hoşgörüyü yer yoktur.

Çevrenin korunması ve doğal kaynakların rasyonel kullanımını yakıcı bir görev olarak önümüzde duruyor. Sosyalizm, üretimin planlı örgütlenmesi ve insancıl dünya görüşüyle toplum ile çevre arasındaki karşılıklı ilişkilerde uyum sağlayabilir. Artık bizde, bu doğrultuda belirlenen önlemler sistemi gerçekleştiriliyor, bu alanda büyük harcamalar ayrılıyor. Ve pratik sonuçlar da var.

Buna karşın, birçok bölgede çevrenin durumu kaygı yaratıyor. Ve toplum, yazarlarımız toprağa, onun zenginliklerine, göllerine ve nehirlerine, bitkisel ve hayvansal dünyaya karşı dikkatli ve titiz davranılması, özen gösterilmesi sorununu doğru biçimde ortaya koyuyorlar.

Çevre korunması çalışmalarında bilimsel-teknik kazanımlar son derece yavaş kullanılıyor. Yeni işletmelerin kurulmasının ve varolanların yeniden düzenlenmesinin öngörülmediği projelerde, hâlâ aşılmış çözümler yer alıyor, artıksız ve az artıklı teknolojik süreçler yetersiz uygulanıyor. Yeraltı zenginliklerinin işlenmesi sırasında hammadde yığınının büyük bölümü artık olarak dışa atılarak çevre kirletiliyor. Burada ekonomik, hukuksal ve eğitsel daha kesin önlemlerin alınması gerekiyor. Biz, bugün yaşamakta olanlar, gelecek kuşakların ve tarihin önünde doğanın durumundan sorumluyuz.

2. Sosyal-sınıfsal ve ulusal ilişkilerin geliştirilmesi

Yoldaşlar, Marksist-Leninist bir parti için *sınıflar ve sosyal gruplar arasındaki ilişkilerle* ilgili sorunların incelenmesi çok büyük öneme sahiptir. Komünist partisi, politikasında sınıfların ve grupların gerek ortak gerekse özgül nitelikteki çıkarlarını dikkate alarak, toplumun sağlam birliğini ve en önemli, karmaşık görevlerin başarıyla yerine getirilmesini güvence altına alıyor.

Sovyet toplumunda işçi sınıfı öncü konumdadır. Sosyalist üretim sistemindeki yeri, politik deneyimi, yüksek bilinç ve örgütlülük düzeyi çalışma yaşamında ve politik aktifliği nedeniyle işçi sınıfı toplumumuzda birliği sağlıyor, sosyalizmin geliştirilmesinde, komünist kuruculukta öncü rol oynuyor. İşçi sınıfı, köylülük ve aydınlar arasındaki bağlaşıklığın pekiştirilmesine sürekli özen göstermek, Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin izlediği politikanın köşe taşı olmaktır. Önümüze koyduğumuz ekonomik ve sosyal görevlerin hızla çözülmesi için bu bizim güç toplamamıza olanak sağlıyor.

Ne ki, sosyalist toplumun birliği toplumsal yaşamda herşeyin aynı düzeye getirilmesi demek değildir. Sosyalizm halkın çeşitli çıkarlarını, gereksinimlerini ve yeteneklerini geliştiriyor ve bunları dile getiren toplumsal örgütlerin girişimlerini aktif destekliyor. Dahası, sosyalizm bu çeşitliliği halkın yaratıcı çalışma ve inisiyatifinin daha da gelişmesi, akıl ve yeteneklerin yarışması için gerekli önkoşul sayar. Sosyalizmin buna gereksinimi vardır ve bunsuz sosyalist yaşam tarzı ve ileriye yürüyüş düşünülemez.

Genel olarak sorun şudur: Biz eğer üretim ve ekonomi alanında, bilim ve sanat alanında yarışmayı yeni, çok daha yüksek bir düzeye yükseltmezsek, ülkenin sosyal-ekonomik ilerlemesini hızlandırma görevini yerine getiremeyiz. Sosyalist yaşam tarzını geliştirmek demek, kolektifliğin pekişmesi, toplumun kaynaşması ve kişinin aktivitesini artırmak için en geniş olanaklar yaratmak demektir.

Ailenin pekiştirilmesine ilişkin sorunlar halkın dikkatini çekiyor. Yeni, sosyalist aile tipi yaratmadaki kazanımlarımız tartışılmaz. Sosyalizm kadını ekonomik ve sosyal baskıdan kurtardı, onlara erkeklerle eşit olarak çalışma, eğitim görme ve toplumsal yaşama katılma olanakları yarattı. Sosyalist aile erkek ile kadının tam hak eşitliğine ve aile karşısında eşit sorumluluklarına dayanmaktadır.

Ancak yeni tip ailenin biçimlendirilmesi kolay bir iş değildir. Bu çok karmaşık bir süreçtir, kendi iç sorunları vardır. Özellikle geçen birkaç yılda düşmüş olmasına karşın boşanma oranı hâlâ yüksektir. Hâlâ bir hayli ailede geçimsizlik var. Tüm bunlar en başta çocukların yetişmesi üzerinde ve aynı zamanda erkek ve kadının morali üzerinde, çalışma ve toplumsal faaliyetlerin üzerinde olumsuz etki yapıyor. Toplum elbette böylesi olgulara karşı tarafsız kalamaz. Sağlam aile, toplumun ana dayanaklarından biridir.

Genç ailelere özel bir dikkat ayırmak gerekiyor. Gençler aile yaşamı konusunda iyi yetiştirilmelidir. Genç evlilere maddi yardım sistemi üzerinde, en başta da onların konut ve günlük sorunlarının çözümü konularında çok daha iyi düşünmek gerekiyor. Ailenin pekiştirilmesi için, yurttaşların sorunluluğunu artırmayı da dikkate alarak ilgili yasanın geliştirilmesi için yapılan önerileri incelemek kuşkusuz iyi olacaktır. Ancak sorun sadece bundan oluşmuyor. Devlet organlarının ve yığın örgütlerinin pratik çalışmaları, ailenin ve temellerinin güçlenmesine her bakımdan yardım edecek biçimde düzenlenmelidir. Bu, ortak kutlamalar, kültür ve spor faaliyetleri ve ailece dinlenme için koşulların yaratılması demektir. Kuşaklar boyu aynı işte çalışmayı başaran aileleri onurlandırmak, iyi aile geleneklerini desteklemek ve gençleri yetiştirmede eski kuşakların deneyimlerinden yararlanmak gerekiyor. Burada yığınsal iletişim araçlarının, televizyon, basın, film ve tiyatronun büyük ve yararlı bir katkısı olabilir.

Kadınların, analık görevleri ile üretime ve toplumsal yaşama aktif katılımı başarıyla birleştirebilmelerine olanak verecek *yaşama ve çalışma koşullarının* yaratılması pek çok

aile sorununun çözümü için önkoşuldur. 12. beş yıllık dönemde kadınların günlük ve haftalık çalışma sürelerini daha da kısaltmayı ya da evde çalışmalarını planlıyoruz. Bebekleri 18 aylık oluncaya kadar annelere ücretli izin verilecek. Hastalık çocuklarına bakmak için annelere verilen ücretli izin günlerinin sayısı artırılacak. 12 yaşına kadar çocuğu olan düşük gelirli aileler çocuk yardımı alacak. Gelecek birkaç yılda halkın okul öncesi çocuk kurumları gereksinimlerini tümüyle karşılamayı amaçlıyoruz.

Uygun örgütsel biçimler üzerinde de düşünülmelidir. Çalışma kollektiflerinde ya da yerleşim bölgelerinde kadın konseyleri yeniden kurulamaz mı, ve bunlar Sovyet Kadın Komitesi'nin başkanlığında tek bir sistemde birleştirilemez mi? Yaşamımızda ortaya çıkan çok çeşitli sosyal sorunların çözümüne kadın konseyleri önemli katkıda bulunabilir.

Yaşlı kuşaklara, savaş ve çalışma emektarlarına özen göstermeye de büyük önem verilmelidir. Parti ve Sovyet hükümeti toplumsal zenginliklerin artmasıyla birlikte emeklilerin de refah düzeyinin yükselmesi için elinden geleni yapacaklardır. 12. beş yıllık dönemde fabrika ve büro işçilerine ödenen asgari yaşlılık, sakatlık ödemelerinin ve aile başının ölümü durumunda yapılan ödemelerin artırılması ve kolhozca köylüler için daha önce belirlenmiş olan emeklilik ödemelerinin yükseltilmesi planlanıyor. Ama insan sadece eklemekle yaşayamaz diye bir deyiş vardır. Merkez Komitesi'ne ulaşan bilgilere göre, emektarlardan birçoğu emekli olduktan sonra kendini bir bakıma "herşeyin dışında" bırakılmış gibi hissediyor. Öyle görülüyor ki, hükümet ve hükümet dışı örgütler merkezi ve yerel olarak emektarların üretime ve sosyal-politik yaşama daha aktif katılımına yardımcı olacak ek önlemler almalıydılar. Çünkü burada 50 milyondan fazla Sovyet insanı söz konusudur.

Savaş emektarlarının ve emektar işçilerin ülke çapında bir yığın örgütünün kurulması bu yönde yeni bir adım olabilir. Bu örgüt, son derece deneyimli insanların toplumsal ve politik işlere ve en başta genç kuşağın eğitimine katılmaları için çok şeyler yapabilir. Emeklilerin gerek kooperatif

ve gerekse bireysel, aile temelinde hizmetlere ya da ticarete geniş tüketim mallarının üretimine ya da tarım ürünlerinin üretimine katılmaları çok faydalı olabilir. Yeni örgüt emekliler için günlük gereksinimlerinin karşılanmasına ve sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesine ve serbest zamanlarının daha iyi değerlendirilmesine büyük yardımda bulunabilir. Görüldüğü gibi, bu örgütün yapacağı çok iş vardır.

Yoldaşlar, çokuluslu Sovyet devleti için *ulusal ilişkilerin geliştirilmesinin* çok büyük önemi vardır. Ülkemizde ulusal sorunun çözümünün temelleri Büyük Sosyalist Ekim Devrimi tarafından atıldı. Lenin'in öğretisine ve sosyalizmin kazanımlarına dayanarak, Komünist Partisi bu alanda çok büyük dönüştürücü çalışmalar yaptı. Bu çalışmaların sonuçları sosyalizmin dünya uygarlığını zenginleştiren çok önemli bir kazanımıdır. Ulusal baskı ve eşitsizliğin tüm biçim ve çeşitleri tamamen yokedildi. Uluslar arasında sarsılmaz dostluk, ulusal kültüre ve tüm halkların onuruna saygı on milyonlarca insanın bilincinde yer etti. Sovyet halkı ekonomik çıkarların, ideoloji ve politik amaçların birbiriyle kaynaştığı niteliksel olarak yeni bir sosyal ve enternasyonal bir topluluktur.

Ancak kazanımlarımız ulusal süreçlerde hiçbir sorun olmadığı izlenimini yaratmamalıdır. Her gelişmeye özgü ve kaçınılmaz olan çelişkiler bu alanda da vardır. Önemli olan bunların ortaya çıkışını, özelliklerini, sınırlarını görmek, yaşamın getirdiği sorunlara tam, doğru ve zamanında yanıtlar arayıp bulmaktır. Bu önemlidir, çünkü ulusal yalıtılmaya, bölgeciliğe ve asalak düşünceye doğru bir eğilim hâlâ vardır ve bazen kendini çok acı biçimde hissettirmektedir.

Uzun vadeli ulusal politikanın ana hatlarını belirlerken, cumhuriyetlerin Sovyetler Birliği ekonomisinin gelişmesine katkılarının kendi ekonomik ve manevi potansiyelleriyle uyumlu olmasını sağlamak özellikle önemlidir. Üretimde işbirliği yapmak, cumhuriyetlerarası işbirliği ve karşılıklı yardım çokuluslu devletimizin ve tek tek her cumhuriyetin çıkarıdır. Ortak çıkarlar için varolan potansiyellerin sonuna kadar kullanılmasını sağlamak ve bölgeciliğin tüm belirtilerini ısrarla yenmek parti örgütlerinin ve Sovyetlerin görevidir.

Biz çokuluslu Sovyet sosyalist kültürünün kazanımlarıyla haklı olarak gurur duyuyoruz. Ulusal biçim ve renk zenginliğinden kaynaklanan sosyalist kültür dünya kültüründe eşsiz bir olgu olarak gelişiyor. Ancak her ulusal kültürde değerli alan herşeye gösterilen sağlıklı ilgi, ulusal kültürlerin birbirini etkilemesi ve yakınlaşması yönündeki objektif süreçten yalıtılma girişimleriyle yozlaşmamalıdır.

Bu kimi edebiyat ve sanat yapıtlarında, bilimsel çalışmalarda ulusal orijinlik adı altında, ideolojimizle, sosyalist yaşam tarzımızla ve bilimsel dünya görüşümüzle çelişen gerici, milliyetçi ve dinsel kalıntıların süslenip öne sürülmesi girişimlerinde dikkate alınmalıdır.

Partimizin Lenin tarafından başlatılan geleneği, ulusal politikayla ulusun ve halkın çıkarlarıyla insanların ulusal duygularıyla ilgili herşeye özel bir dikkat ve halkın titizlik göstermesi aynı zamanda ulusal darkafalık kibirlilik, milliyetçilik, şövenizm belirtilerine karşı bunlar kendilerini nasıl tanıtırlarsa tanıtınsınlar, ilkesel savaşımlar verilmesini gerektirmektedir. Biz komünistler, şaşmadan Lenin'in bilgece direktiflerini izlemeliyiz, bunları yeni koşullara yaratıcılıkla uygulamalı ve SSCB'nin tüm halkları arasında yoldaşça dostluğun daha da pekişmesi için ulusal ilişkiler konusunda son derece dikkatli ve ilkel olmalıyız.

Partinin çizdiği sosyal politika çok yanlı, ama tamamen gerçekleştirilebilir bir politikadır. Ancak bu politikanın başarısı büyük ölçüde kadroların sosyal politikayla ilgili sorunları kavramasına planlarımızın yerine getirilmesinde kararlı ve girişimci olmalarına bağlıdır. Halkın gereksinim ve çıkarlarının gözetilmesi partinin hükümetin, ekonomik örgütlerin ve sendikaların, her yöneticinin sürekli dikkat merkezini oluşturmalıdır. Eğer biz sosyal alana kararlılıkla yönelmeyi başararsak, yaşamımızda bugün karşılaştığımız ve yarında karşılaşacağımız pek çok sorun eskiden olduğundan çok daha çabuk ve etkili çözülecektir.

III. TOPLUMUN DAHA DEMOKRATİKLEŞTİRİLMESİ VE HALKIN SOSYALİST ÖZYÖNETİMİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Yoldaşlar, Lenin, demokrasiyi emekçilerin canlı yaratıcılığını yeni düzenin geliştirilmesinin temel gücü olarak görüyordu. Halka herkesten daha çok güven duyan Lenin, cahil insanın politikanın dışında durduğunu belirterek, yığınların politik aktiflik ve kültür düzeyini yükseltmeye özen gösterirdi. O zamandan bu yana yaklaşık 70 yıl geçti. Sovyet halkının genel eğitim ve kültür düzeyi muazzam ölçüde yükseldi sosyal-ekonomik deneyimi zenginleşti. Demek ki, her yurttaşın devlet ve toplumu yönetme işlerine katılma olanağı ve gereksinimi büyük ölçüde artmıştır.

Demokrasi sağlıklı ve temiz bir havadır ve sosyalist toplum bu hava içinde serpilip gelişebilir. Bu nedenle, sosyalizmin organizması muazzam potansiyelinin ülkemizde tam olarak kullanılmadığını söylerken, *sosyalist demokrasinin onun tüm yanları ve ortaya çıkış biçimleri* daha da geliştirilmezse, toplumun gelişmesini hızlandırmanın düşünülmemeyeceğini, bunun olanaksız olduğunu söylemek istiyoruz.

Tüm bunları dikkate alarak, Parti, Merkez Komitesi sos-

yalist düzenin demokratik niteliğini güçlendirmek için önlemler almaktadır. Bunlar arasında Sovyetleri, sendikaları, Komsomol'u çalışma kolektiflerini ve halk denetim organlarını güçlendirme ve açıklığı artırma yönünde adımlar vardır. Ancak tüm yapılan ve yapılmakta olanlar dünün ölçütlerine göre değil, yeni görevlerimizin boyutları ve karmaşıklığı açısından değerlendirilmelidir. Parti programımızda vurgulandığı gibi bu görevler *halkın sosyalist özyönetiminin* sürekli ve kararlı geliştirilmesini gerektirmektedir.

Sosyalist toplumda, özellikle bugünkü koşullarda hükümet dar bir profesyoneller çevresinin ayrıcalığı olamaz. Yalnız teoriden değil, aynı zamanda onlarca yıllık deneylerimizden biliyoruz ki, sosyalist toplum, ancak halk kendi işlerini gerçekten kendisi yönetirse, ancak milyonlarca insan politik yaşama katılırsa başarıyla gelişebilir. İşte Lenin'in anladığı anlamda emekçilerin özyönetimi budur Sovyet erkinin özünü bu oluşturuyor. Özyönetimin temelleri devletin dışından değil, devletin içinde gelişir, giderek devlet ve toplum yaşamının her yanına işler, demokratik merkezîyetçiliğin içeriğini zenginleştirir ve onun sosyalist karakterini güçlendirir.

Parti sosyalist özyönetimin gelişmesinin öncü gücü ve ana güvencesidir. Toplumda öncü yönetici rolünü oynayan Parti'nin kendisi de özyönetimli sosyal politik örgütlenmenin en yüksek biçimidir. SBKP, parti-içi demokrasiyi geliştirerek ve politik sistemin her düzeydeki komünistlerin faaliyetlerini artırarak, halkın sosyalist özyönetimini ilerletme, yığınların ve her kişinin devlet işlerine daha geniş katılımı sürecine doğru yön veriyor.

Emekçilerin devrimci yaratıcılığının ürünü olan *Halk Temsilcileri Sovyetleri* zamanın sınavından geçti ve erkin halka geçmesini güvence altına almada, yığınları birleştirme ve harekete geçirmede geçerliliğini ve büyük potansiyellerini gösterdi. Sosyalist gelişmenin mantığı, Sovyet temsili organlarının bu potansiyellerinden olabildiğince daha çok yararlanılması gerektiğini ortaya koyuyor.

SSCB Yüksek Sovyeti'nin ve Birlik Cumhuriyetleri ve Özerk Cumhuriyetlerin Yüksek Sovyetlerinin çalışmalarının

yıldan yıla daha iyi daha etkili olmasını alkışlamak gerekir. Bunların görevi yasalara olumlu değişiklikler getirmek, yasaların işleyişini gözetmek ve her devlet ve yürütme organının, her yöneticinin yaptığı çalışmaların gerçek sonuçlarını denetlemektir. Yüksek Sovyetler, toplantılarında sendikaların, Komsomol'un ve öteki yığın örgütlerinin getirdiği önerileri, yönetim organlarının raporlarını, ekonominin değişik dallarındaki durumu ve değişik bölgelerdeki gelişmeyi tartışmaya daha çok ağırlık vermelidirler. Kongre delegelerinin dikkatini özellikle yerel Sovyetlerin çalışmalarına çekmek istiyorum. Bugün ülkenin sosyal-ekonomik gelişmesini hızlandırmak için yığınları hareketlendirmede yerel Sovyetler en etkili araçlardan biri olabilir ve olmalıdır. Seçmenlerden yetki alan yerel erk organları kendi sınırları içinde yaşamın tüm yanlarından sorumludurlar. Kimileri "sorun beni ilgilendirmez" diye konuşabilir, ama böyle bir yaklaşım Sovyetler için kesinlikle kabul edilemez. Konut konusu, eğitim, sağlığı koruma, tüketim malları, ticaret ve hizmetler, kamu ulaşımı ve doğanın korunması konularının tümü Sovyetlerin temel ilgi konularıdır. Emekçilerden bu konularda hala sık sık şikayetler işitiyorsak, demek ki, bunlar verimli ve insiyatifli bir çalışma yürütmüyorlar ve denetimi gevşek tutuyorlar. Ancak Sovyetlere haklı istemlerimizi getirirken, onların kimi yerel sorunları çözmede şimdilik sınırlı oldukları gerçeğine de gözlerimizi kapamamak gerekir, böylesi konular fazla merkezileştirilmiştir, ama bu sorunlar, her zaman merkezden açıkça görülemez ve bunların yerel olarak çözümü çok daha iyidir.

İşte bu nedenle, yerel yönetim organlarının özerkliğini ve aktifliğini artırma üzerinde kararlılıkla duruyoruz. SBKP Merkez Komitesi, SSCB Yüksek Sovyet Prezidyumu ve SSCB Bakanlar Kurulu bu konuda öneriler hazırlıyorlar. Amaçları, insanların günlük gereksinim ve isteklerini karşılamayla ilgili konularda, ayrılan fonların, yerel potansiyellerin ve kaynakların kullanımı, halkın hizmetindeki tüm örgütlerin çalışmalarının uyumlulaştırılması ve denetimi konularında her Sovyeti tam anlamıyla sorumlu bir yönetici haline getirmek-

tir. Bu bağlamda, Sovyetler ile onların sınırları içindeki merkezi olarak yönetilen işletmeler arasındaki ilişkiyi iyice incelemeliyiz ve bunların çalışmalarının sonuçları üzerine yerel organların ilgisini artırmalıyız.

Sovyet dönem toplantıları çok daha verimli yürütülmeli, sürekli komisyonların analitik ve yönlendirici çalışmaları daha iyi olmalı, halk temsilcilerinden bilgi isteme uygulaması daha da genişletilmelidir. Komisyonların ve temsilcilerin öneri ve uyarıları üzerinde özenle düşünülmeli ve bunlar yürütme organlarınca dikkate alınmalıdır.

Sovyetlerin çalışmalarının daha da iyileştirilmesini planlarken bu planların temsilcilerin girişimleriyle desteklenmedikçe istenen sonuca ulaşamayacağını aklımızdan çıkarmalıyız. Parti, halk temsilcilerinin devlet işlerini yüksek bir düzeyde yürütebilecek en değerli insanlar arasından seçilmesine ve Sovyetlerin bileşiminin sistematik olarak yenilenmesine dikkat edecektir. Seçim sistemimizde gerekli düzeltmeleri yapmanın zamanı gelmiştir. Burada çözüm bekleyen çok sayıda sorun birikmiştir.

Parti, halk temsilcilerinin saygınlığını ve aynı zamanda onların seçmenlere karşı sorumluluklarını artırmayı her zaman bir görev saymaktadır. Halk temsilcisi ünvanı, sadece büro çalışması anlamına gelmez, onurlu bir ayrıcalık da değildir, Sovyet içinde ve halk arasında yapılacak çok sıkı çalışma demektir. Temsilcilerin statülerini belirleyen yasaya kesin uyulması her temsilcinin kendi yetkilerini gerçekten kullanabilmesine olanak veren gerekli koşullara sahip olması için elden gelen yapılmalıdır.

Halkın özyönetiminin geliştirilmesi *yönetimde*, Sovyetlerin yürütme organlarının ve aygıtlarının çalışmalarında ve tüm öteki *devlet* organlarında *demokratik ilkelerin daha da güçlendirilmesini* gerektirmektedir. Buralarda çalışanların çoğu yeteneklidir ve yaptıklarını yürekten yapıyorlar. Ancak şu unutulmamalıdır ki, yöneticileri çok zeki insanlar olsa bile, emekçilerin ilgi duyarak desteklemesine ve yönetime katılmasına dayanmayan bir aygıt hiçbir zaman istenilen başarıyı sağlayamaz. Günümüz, bu aygıtlarda çalışanlardan gide-

rek daha büyük istemlerde bulunuyor. Ve burada oldukça çok sayıda eksiklik var. Sık sık kurumun çıkarlarına öncelik tanımakla bölgecilikle, sorumsuzluklarla, bürokrasiyle, formalitelerle, halka karşı kayıtsızlıkla karşılaşılıyor. Bunun temel nedenlerinden biri bu aygıtın çalışmalarının emekçiler tarafından, Sovyetlerin kendileri ve yığın örgütleri tarafından yeterince denetlenmemesidir.

Tüm bunları dikkate alan Parti, her yuttasın gerçekten yönetsel kararların alınmasına aktif etkiye bulunabilecek kararların yerine getirilmesini denetleyebilecek ve aygıtın çalışmaları hakkında gerekli bilgileri alabilecek duruma gelmesi için tüm araçları harekete geçirmeyi bir görev olarak belirledi. Tüm yönetim organlarının çalışma kolektiflerine düzenli raporlar vermesi sistemi ve halkın katıldığı genel toplantılar bu amaca ulaşılmasına hizmet etmelidir. Halk denetim komiteleri, gruplar ve ekipler, gönüllü sendika denetçileri ve yığınsal iletişim araçları bu alanda pek çok şey yapabilirler.

Seçilmiş organların kendileri de kendi aygıtları konusunda daha titiz ve kesin davranmalıdırlar. Uzun yıllar yönetimde kalarların yeniliğe ilgi duygusunu yitirdikleri, kendi koydukları kurallarla kendilerini halktan yalıtıladıkları ve bazen de seçilmiş organların çalışmalarını köstekledikleri görmezlikten gelinemez. Kuşkusuz, Sovyetlerin ve genel olarak tüm toplumsal organların her seçimden sonra kendi aygıtlarındaki sorumlu yöneticilerin çalışmalarını değerlendirmelerine ve onaylamalarına, gerekli personel değişikliği yapmalarına olanak tanıyacak bir düzen oluşturma zamanı gelmiştir.

Günümüzde yığın örgütlerinin ülke yönetimine çok daha aktif katılmaları gerekmektedir. Bu açıdan yığın örgütlerimizin çalışmaları ele alındığında bunların çoğunun yeterli inisiyatifte sahip olmadığı görülüyor. Bunlardan bazıları herşeyden önce kendi düzenli personelleriyle bürokratik biçimde çalışıyor ve yığınlara çok az dayanıyorlar. Başka bir deyişle, yığın örgütlerinin halka bağlı, yaratıcı, egemen karakteri tam anlamıyla geçerli olmuyor.

Ülkemizde *sendikalar* en geniş yığın örgütleridir. Genellik-

le fabrika ve büro işçilerinin, kolhozcuların gereksinimlerini karşılamada, yarışmayı geliştirmede, disiplin sağlama ve emek üretkenliğini artırma alanında birçok çalışmaları var. Ama birçok durumda hâlâ sendika komitelerinin emekçilerin haklı çıkarlarını savunmada, emeği koruma ve çalışma güvenliğini garanti altına alma, sağlık, spor, bina ve tesislerin inşaa ve işletilmesinde, kültürel olanakların sağlanmasında militanlık ve kararlılıktan yoksun oldukları gözüküyor. Açık-tır ki, böyle bir pasifik, üretimi insandan daha çok düşünen işyeri yöneticilerinin işine gelmektedir. Ancak sendikalar her zaman sosyal politikaya, emekçilerin çıkarlarını geliştirmeye öncelik tanımalıdırlar. Daha uygun bir deyişle, sendikaların çalışmalarının ana amacı budur. Sovyetler Birliği Sendikaları Merkez Konseyi'nin ve öteki sendikal organların geniş hakları var, denetimlerinde hiç de az olmayan devlet ve kendi fonları var. Bu fonlardan kararlı ve geniş yararlanmak sendikaların yapmakla yükümlü oldukları görevleri başkalarının yapmasını beklemek gerektiriyor.

Yoldaşlar, geleceğimiz, büyük ölçüde bugün nasıl bir gençlik yetiştirmekte olduğumuza bağlıdır. Bu, tüm partinin, tüm halkın görevidir. Bu, *Leninci Komsomol*'un en önemli ve en temel görevidir. Ülkemizdeki gençler çalışkandır, gelişmelere, özveriye hazırdır ve sosyalizme bağlıdır. Eski kuşağın görevi, kendilerinin yerini alacak olanların daha akıllı, daha yetenekli ve daha iyi eğitilmiş olması için, yönetebilecek ve Büyük Sosyalist Ekim Devrimi'nin bize miras bıraktığı adalet ve özgürlük ülkülerini geleceğe taşıyabilecek değerde olmaları için ellerinden geleni yapmaktır.

Lenin'in dediği gibi, komünizm sadece kitaplardan öğrenilemez, insanlara sorumlu görevler yüklenmeden sorumlu-luk duygusu yaratılamaz. 1980'lerin gençleri geniş görüşlü, iyi eğitim görmüş ve enerjiktir. Eyleme hazır olduklarını ve toplumun yaşamının her alanında kendi yeteneklerini göstermek için olanak aradıklarını belirtmeliyim. Genç Komünistler Birliği de onların her alandaki çabalarını, ekonomi, bilim, teknik alanlarında, bilgi ve kültür sahibi olmada, politik yaşamda ve anavatanın savunmasında çabalarını des-

tekleme için herşeyi yapmalıdır. Bu çaba hiçbir yerde olmadığı kadar araştırıcı nitelikte, ilginç ve gençlere yakın olmalı, gençlerin üretimde, eğitimde ve günlük yaşamındaki ve serbest zamanlarını değerlendirme gereksinimleriyle sıkı sıkıya bağlanmalıdır.

Parti, devlet ve ekonomik organlar Komsomol ile birlikte yönetim, üretim, bilim ve kültürde gençlerin en değerli temsilcilerini yönetici görevlere getirmek için sürekli çalışmalıdır. Biz şöyle diyoruz: Ülkemizde tüm yollar gençlere açıktır. Bu doğrudur. Ancak bu sözlerin parlaklığını kaybetmemesi için kararlı çaba harcanmalı ve gençler için yol gerçekten geniş olmalıdır.

SBKP Merkez Komitesi halkın sosyalist özyönetim sistemi içinde sendikaların, Komsomol'un, sanatçılar birliklerinin ve gönüllü birliklerinin rolünü artırıcı adımlar atılmasının yararlı olduğu inancındadır. Özellikle devlet organlarında sadece sendikaların gençlik ve kadın örgütlerinin katılımı ya da ön onayıyla çözülebilecek sorunların alanını genişletmeyi ve bu örgütlere bazı durumlarda yönetsel kararların uygulanmasını askıya alma hakkı tanınması planlanıyor.

Parti programımız, *dolaysız demokrasinin* tüm biçimlerinin, devleti ilgilendiren ve öteki kararların hazırlanması, onaylanması ve uygulanmasına halk yığınlarının doğrudan katılım biçimlerinin en etkili biçimde uygulanmasını amaçlıyor. Burada, yaşamın tüm alanlarında ve en başta ekonomide işlevi olan *çalışma kolektifleri* çok büyük rol oynamaktadır. İşletmelere daha geniş yetki tanınması, ekonomik muhasebenin uygulanması ve sosyalist işletmecilik ruhunun geliştirilmesi, ancak çalışan insanın kendisinin daha büyük bir aktiflik göstermesiyle gerçekten etkili olabilir. Hâlâ kendi işletmesinin programlarını bilmeyen işçilerin var olması, işçilerin önerilerinin hesaba katılmaması ve bunlara dikkat verilmemesi gibi olgular hoşgörüyü karşılanamaz. Bu örnekler kimi yerlerde durumu hâlâ atalet gücünün belirlediğini ve bunun fabrika ve büro işçilerinin yönetime katılmasını ve onların üretimin hakiki efendileri olma ruhunda eğitilmelerini engellediğini gösteriyor.

İki yıl önce onaylanan Çalışma Kolektifleri Yasası, bu kolektiflerin insiyatifini tartışmasız biçimde artırdı. Ancak bu yasanın beklediğimiz sonuçları verdiğini henüz söyleyemeyiz. Minsk Otomobil Fabrikasında ve öteki yerlerdeki uygulamanın SBKP Merkez Komitesi tarafından incelenmesi bunu kanıtladı. Vardığımız sonuç basit: Bu yasanın demokratik ilke ve normlarını günlük uygulamada işler kılacak köklü bir mekanizmanın geliştirilmesi gerekmektedir. Çalışma kolektiflerinin kararlarının son sözü söylediği konuların alanını adım adım genişletmeli, fabrika ve büro işçilerinin genel toplantılarının rolünü ve kararlarının uygulanmasında sorumluluklarını artırmalıyız. Yalnız ekiplerde değil, işletme düzeyinde de işletme yönetiminin, parti sendika ve gençlik örgütlerinin temsilcilerinden, ekip konseyi üyelerinden, işçi ve uzmanlardan oluşacak bir çalışma kolektifi konseyinin oluşturulması ve bunun genel toplantılar arası dönemde işlev görmesi yönünde bir görüş ortaya çıktı.

Bugün ekonomik muhasebe ilkesini uygulayan öncü ekipler kendi yöneticilerini kendileri seçen ilk özyönetim birimleri oluyorlar. Yaşam, bu uygulamanın doğruluğunu gösteriyor. Demokratik ekonomik yönetim ilkelerini genişletirken seçim ilkesini tüm ekip yöneticilerine ve giderek öteki kategorilerdeki yönetsel personele-ustabaşı, vardiya, bölüm ve atelye şeflerine ve sovhöz bölüm yöneticilerine yaymanın yararlı olduğu kanıtlanmıştır. Uzun yılların deneyimi ekonomiyi yönetirken merkezîyetçiliği ve demokrasiyi bu yönde birleştirmenin bir kişinin yönetimi ile seçimi birleştirmenin modern biçimlerini bulmamız gerektiğini gösteriyor.

Kolhozları ve öteki kooperatif örgütlerini yönlendiren demokratik ilkelere şaşmaksızın uyulması, onların kendi tüzüklerinin gözetilmesi, sürekli dikkat vermemiz gereken bir konudur. Son zamanlarda her nasılsa bu alandaki çabalarımız gevşedi ve kooperatif birliklerinin çalışmalarına karışan çok oluyor. Parti ve devlet organları kolhoz ve kooperatif özyönetiminin başarıyla işlemesini sağlamalı ve baskı yapma, masa başından yönetme uygulamaları durdurulmalıdır.

Anayasamız ülke yaşamındaki temel konularda ulusal çapta tartışma ve referandum yapılmasına ve yerel Sovyetlerin

aldığı kararların tartışılmasına olanak sağlamaktadır. Bu son derece önemli sorun üzerine bir yasa tasarısı hazırlanmasını hızlandırmalıyız. Dolaysız demokrasinin gelişmesi için yurttaşların geniş olarak katıldıkları toplantıları, seçmenlerin halk temsilcilerine verdikleri dilekçeler listesi, halk mektupları, basın, radyo, televizyonun yanısıra kamuoyunun görüşlerini yansıtan öteki araçlardan, bu güvenilir kanallardan daha iyi yararlanmalı ve halkın gereksinimlerine, ruh haline hızlı ve dikkatli yanıt vermeliyiz.

Açıklığın genişletilmesi bizim için ilkesel bir sorundur. Bu, politik bir konudur. Açıklık olmadan demokrasi, yığınların politik yaratıcılığı, bunların yönetime katılımı yoktur ve olamaz. Bu, denilebilir ki, milyonlarca fabrika işçisinin kolhozcu köylünün aydınının yurttaşlık bilincine, yüksek bir sorumluluk duygusuna dayalı ilkesel tutumu için güvencedir, kadrolarımızın psikolojilerini yeniden yapılandırmada hareket noktasıdır.

Açıklık söz konusu olduğunda, bazen, her canlı çalışmada kaçınılmaz olan eksikliklerimiz, yanlışlarımız ve güçlüklerimiz üzerinde konuşurken daha dikkatli olunması ileri sürülüyor. Buna tek bir yanıt verilebilir, bu da Lenin'in yanıtıdır: Komünistler her zaman ve her durumda hakikatten yanadırlar. Geçen yılın deneyimi, ilerlememizi engelleyen her şeyin ödünsüz değerlendirilmesini, Sovyet insanların nasıl kararlılıkla desteklediğini gösterdi. Ancak dikkatsiz bir çalışma alışkanlığı edinmiş olanlar, yalana başvuranlar, açıklık karşısında, devlette ve toplumda yapılan her şeyin halkın denetiminde ve kamuoyunun gözleri önünde olmasından gerçekten rahatsız olurlar. Bu nedenle açıklığı başarılı, operatif bir sistem haline getirmeliyiz. Bu, merkez için gerekli olduğu kadar ve belki de daha fazla, kişinin yaşadığı ve çalıştığı yer için gereklidir. Kişi, sadece ülke çapında alınan kararları değil, aynı zamanda parti ve devlet organlarının, fabrika yönetimlerinin ve sendikaların aldığı yerel kararları da bilmek istiyor ve bilmelidir.

Sovyet yurttaşlarının sosyal-politik ve kişisel hak ve özgürlüklerinin tümü sosyalist demokrasinin genişletilmesi ve daha

da geliştirilmesine hizmet etmelidir. Parti ve devlet, bu hak ve özgürlüklerin derinleştirilmesini ve güvencelerinin sağlanmasını birincil görev sayıyorlar. Ancak sosyalizmin özü öyledir ki, kişinin hakları olmadan ödevleri olamayacağı gibi, ödevleri olmadan hakları da yoktur ve olamaz da.

Emekçilerin her birinin ve tümünün yaratıcı çalışmada, hataların, yolsuzlukların her tür sağlıksız olguların hukuk kurallarından ve ahlak normlarından yan çizmelerin giderilmesinde aktifliklerini artırmak gereklidir. Demokrasi, *sosyalist hukuk sisteminin güçlendirilmesinin en önemli kaldıraçtır*, sağlam hukuk sistemi de demokrasimizin kopmaz bir parçasıdır.

Son zamanlarda toplum yaşamının tüm alanlarında hukuk düzenini güçlendirmek için önemli çalışmalar yapıldı. Ancak bu yöndeki çabalar kesinlikle yavaşlatılmamalıdır. Sovyet yasalarını geliştirmeye devam etmeliyiz. Medeni yasa, iş yasa-sı, mali yasa, yönetsel ve ekonomik yasalar ve ceza yasası gibi yasalarımız, ekonomik ve yönetim yöntemlerinin uygulanmasına, emeğin ve tüketim ölçütünün etkili denetimine ve sosyal adalet ilkelerinin yaşama geçirilmesine daha etkili yardımda bulunmalıdır.

Adalet organlarının ve öteki organların sorumluluğu kesinlikle artırılmalıdır. Sovyetlerde ve ekonomide hukuk hizmeti ve devlet arabuluculuğu güçlendirilmeli ve halkın hukuk eğitimi geliştirilmelidir. Kentlerde ve köylerde halkın, devletin kendi huzur ve güvenini düşündüğünden emin olması ve tek bir suçlunun olsun cezasız kalmaması için önceden olduğu gibi, suç işlenmesini, yasaların çiğnenmesini önlemek için savaşımında Sovyet yasalarından sonuna kadar yararlanılmalıdır.

Adaletin demokratik ilkelerine yurttaşların yasalar önünde eşitliğine, devletin ve her yurttaşın çıkarlarını gözetken öteki güvencelere kesinlikle uyulmalıdır. Bu bağlamda, savcılıkların gözetim rolü önemli ölçüde artırılmalı, mahkemelerin ve avukatların çalışmaları iyileştirilmelidir. Yurttaşların, haklarını çiğneyen resmi yetkililerin yasal olmayan eylemleri hakkında mahkemeye başvurma prosedürünü düzenleyen,

anayasanın öngördüğü yeni yasanın hazırlanması en kısa zamanda bitirilmelidir. Kuşkusuz parti ve devlet organları, sendikalar, gençlik örgütü ve çalışma kolektifleri, gönüllü kamu düzeni gözetimcileri, toplumumuzun tüm güçleri bu çalışmaya ne kadar daha aktif katılırsa, yasaların ve düzenin korunması o denli güvence altına alınacaktır.

Sovyetler Birliği'ne ve öteki sosyalist ülkelere karşı emperyalist gizli servislerinin yıkıcı faaliyetlerinin artması karşısında *devlet güvenlik organlarına düşen* sorumluluk önemli ölçüde artmaktadır. Bu organlar partinin önderliğinde ve Sovyet yasalarına kesinlikle uyararak düşmanın oyunlarını ortaya çıkarmada, her çeşit yıkıcı faaliyeti önlemede ve ülkemizin kutsal sınırlarını korumada büyük bir çalışma yapıyorlar. Sovyet Çekistlerinin ve sınır muhafızlarının her zaman kendilerinden beklenenleri yerine getireceklerine politik ve toplumsal sistemimize yönelik her türlü saldırıya karşı savaşında uyanıklık, sağduyu ve boyun eğmezlik göstereceklerinden eminiz.

Uluslararası durumun karmaşıklığını ve gerici emperyalist merkezlerin artan saldırganlığını dikkate alan SBKP Merkez Komitesi ve onun Politik Bürosu, *ülkemizin savunma yeteneğine, SSCB Silahlı Kuvvetlerinin savaş gücüne* ve askersel disiplinin pekiştirilmesine büyük önem veriyor. Sovyet ordusu ve donanması modern silahlara ve araçlara, iyi yetiştirilmiş görevlilere ve hazırlıklı ve kendini tümüyle halka adanmış komutanlara ve politik kadrolara sahiptir. Onlar en karmaşık ve bazen son derece zor durumlarda görevlerini gerektiği gibi yerine getiriyorlar. Bugün tüm sorumluluğumuzla şunu ilan edebiliriz: SSCB'nin savunma gücü, Sovyet halkının barışçı yaşamını ve çalışmasını güvenilir biçimde koruyacak bir düzeyde tutulmaktadır.

Parti ve devlet her zaman Sovyet askerinin, er ve subayının, zor görevlerini yerine getirirken toplumumuzdan eksiksiz ilgi ve dikkat göreceğinden emin olmasını ve ordumuzun yurttaşlarda anavatana karşı sorumluluk duygusunun pekiştirildiği okul, bir yiğitlik ve yurtseverlik okulu olmasını istemektedir.

Açıktır ki, yoldaşlar, burada, bu kongrede biz sadece demokrasimizi, devleti ve tüm Sovyet politik sistemini yetkinleştirmenin genel çerçevesini ve ana hatlarını belirliyoruz. Hiç kuşkusuz, kongre kararlarının yaşama geçirilmesi sırasında halkın girişiminin yeni örnekleri ve yığınların sosyal-politik yaratıcılığın yeni biçimleri ortaya çıkacaktır.

IV. PARTİNİN DİŞ POLİTİKA STRATEJİSİNİN ANA AMAÇ VE YÖNLERİ

Yoldaşlar, ülkenin ekonomik ve sosyal gelişmesi için yerine getirilmesi gereken görevler aynı zamanda SBKP'nin uluslararası stratejisini de belirlemektedir. Bunun temel amacı çok açıktır. Sovyetler halkının kalıcı barış ve özgürlük koşullarında yaratıcı çalışmasını sağlamaktır. Aslında bu, partinin dış politikamızın önüne koyduğu en üst programatik taleptir. Bugünkü koşullarda bunu yerine getirmek en başta nükleer savaş için maddi hazırlıkları durdurmak demektir.

SBKP, oluşan durumun tüm yanlarını değerlendirdikten sonra bu yüzyılın bitiminden önce yığınsal kırım silahlarının tümüyle yok edilmesi için boyutları bakımından tarihsel nitelikte ve önemde olan bütünsel bir program ortaya koydu. Bu programın gerçekleşmesi insanlık için yepyeni bir gelişme dönemi açacaktır ve tümüyle yaratıcı çalışma üzerinde yoğunlaşma olanaklarını sağlayacaktır.

Bildiğiniz gibi, önerilerimizi sadece geleneksel diplomatik kanallarla değil, doğrudan dünya kamuoyuna, halklara sunduk. Günümüzün gerçeklerini ciddi biçimde kavramanın za-

manı gelmiştir: Nükleer silahlar yeryüzünden tüm insanlığı silip süpürecek bir fırtınanın kaynağıdır. Bizim tutumumuz SBKP'nin dış politika stratejisinin açık, dürüst Leninci karakterini daha iyi kanıtlıyor.

Sosyalizm, devletlerarası politik ve ekonomik çelişkilerin, ideolojik anlaşmazlıkların savaş yoluyla çözülmesini koşulsuz reddeder. Bizim ülkemiz, silahlardan ve şiddetten arınmış bir dünyadır, her halkın kendi gelişme yolunu, yaşam tarzını özgürce seçtiği bir dünyadır. Bu, komünist ideolojinin insancılığının, ahlaksal değerlerinin bir ifadesidir. İşte bu nedenle, *nükleer tehlikeye karşı, silahlanma yarışına karşı, dünya barışının korunması ve güçlendirilmesi için savaşım* gelecekte de partimizin uluslararası alandaki çalışmalarının ana yönünü oluşturmaya devam edecektir.

Bu politikanın hiçbir alternatifi yoktur. Uluslararası ilişkilerde gerginliğin arttığı dönemlerde bu daha çok geçerlidir. Dünyadaki durum, savaş sonrası dönemde hiçbir zaman 1980'lerin ilk yarısında olduğu kadar patlamaya hazır, karmaşık, elverişsiz olmamıştır. ABD'de erke gelen sağ gruplaşma ve onun NATO içindeki yol arkadaşları yumuşama politikasından askersel güç politikasına doğru kesin bir dönüş yaptılar. Dünya çapındaki gelişmenin ilkeleri olarak, uluslararası ilişkilerin politik felsefesi olarak iyi komşuluk ilişkilerini ve işbirliğini reddeden doktrinler kabul ettiler. Washington yönetimi silahlanma yarışının son bulması ve durumun düzeltilmesi yolundaki çağrılarımıza kulaklarını tıkıyor.

Eski defterleri karıştırmanın yararı yok denebilir. Hele şimdi Sovyet-Amerikan ilişkilerinde daha iyiye doğru değişiklik işaretlerinin görüldüğü, bazı NATO ülkeleri yönetimlerinin davranış ve görüşlerinde gerçekçi eğilimlerin yeniden su yüzüne çıktığı bir dönemde. Ama bizce bu gene de yararlıdır. Çünkü 1980'lerin ilk yarısında uluslararası iklimin son derece bozulması, hiçbir şeyin kendiliğinden olmadığını bir kez daha gösterdi. Barış için savaşım vermek gerekiyor, hem de kararlı, amaca yönelik bir savaşım vermek gerekiyor. Savaş tehlikesinin tırmanma eğilimini durdurmak için -hâlâ olanak varken- en küçük olanağı arayıp bulmalı ve kullan-

malıyız. Bu amaçla SBKP Merkez Komitesi, Nisan Plenumunda nükleer tehlikenin karakterini ve boyutlarını birkez daha inceledi ve durumun düzelmesi yönünde pratik adımlar belirledi. Biz şu ilkesel görüşlerden yola çıktık:

Birincisi, günümüzde silahların karakteri, hiçbir ülkeye kendini sadece askersel ve teknik yollarla, örneğin ne kadar güçlü olursa olsun bir savunma oluşturarak, koruma umudu bırakmamaktadır. Güvenliğin garantiye alınması giderek bir politik görev karakterini almaktadır ve ancak politik yollarla çözülebilir. Silahsızlanma yolundan ilerlemek için her şeyden önce irade gereklidir. Güvenlik sürgit misilleme korkusu, başka bir deyişle, "geriletme" ya da "caydırıcılık" doktrinleri üzerine kurulamaz. Tüm dünyanın nükleer rehine alındığı bu durumun saçmalığı ve ahlaktan uzak oluşu bir yana, bu doktrinler er geç kontrolden çıkabilecek olan silahlanma yarışını körüklemektedir.

İkincisi, SSCB ve ABD arasındaki ilişkiler bağlamında güvenlik, ancak karşılıklı olabilir ve uluslararası ilişkileri bir bütün olarak ele aldığımızda bu, evrenseldir. Sadece kendini, özellikle de öteki tarafın zararına kendini düşünmek en büyük bilgelik değildir. Herkesin kendini eşit ölçüde güvenli hissetmesi gerekmektedir. Çünkü nükleer çağın korkusu ve huzursuzluğu politikada ve somut eylemlerde belirsizlik doğurmaktadır. Zaman faktörünün olağanüstü büyük önemini dikkate almak son derece önemli oluyor. Yeni yığmsal kırım silahı sistemlerinin ortaya çıkması, zamanı sürekli kısaltıyor ve bunalım durumlarında savaş ve barış sorunlarında politik karar alabilme olasılığını daraltıyor.

Üçüncüsü, ABD, onun şimdiye kadar çalışmasında herhangi bir yavaşlama eğilimi görülmeyen askersel-sanayi makinesi militarizmin lokomotifini olmayı sürdürüyor. Bu, kuşkusuz dikkate alınmak zorundadır. Ancak askersel-sanayi kompleksinin çıkarları ve istekleri ile bu büyük ülkenin gerçek ulusal çıkarlarının, Amerikan halkının istek ve amaçlarının aynı olmadığını iyi biliyoruz.

Dünya, elbette ABD'den ve onun yabancı ülkelerdeki işgal üslerinden çok daha geniştir. Dünya politikasında kimse ken-

dini çok önemli bile olsa, bir tek ülke ile ilişkilerle sınırlayamaz. Bu, deneyimin de gösterdiği gibi, kendi gücüne aşırı derecede güvenmeyi körükler. Biz, elbette Sovyetler Birliği ile ABD arasındaki ilişkilerin durumuna ve karakterine büyük önem veriyoruz. Ülkelerimiz arasında çakışan noktalar az değil ve her ikisinin de barış içinde yanyana yaşamaya, eşit haklılık ve karşılıklı yarar temelinde, ancak böyle bir temelde işbirliğine somut bir gereksinimi var.

Dördüncüsü, dünya hızlı değişiklikler süreci içindedir ve burada sonsuz bir statüko sağlamak kimsenin gücü dahilinde değildir. Dünyada, herbirinin tamamen meşru çıkarları olan onlarca ülke var. Bunların hepsi ayrımsız çok önemli bir görevle karşı karşıya: Aralarındaki sosyal, politik ve ideolojik çelişkilere gözlerini kapamadan, uluslararası alanda ölçülü ve dikkatli olmanın bilim ve sanatını öğrenmek, uygar bir biçimde, başka bir deyişle uygarca uluslararası ilişkiler ve işbirliği içinde yaşamak zorundadırlar. Ancak bu işbirliğinin önünde geniş olanaklar açmak için ayrımcılığa, yaptırımlara ve emperyalist yeni sömürgeci politikaya özgü öteki uygulamalara karşı her devleti aynı ölçüde koruyacak tam kapsamlı bir uluslararası ekonomik güvenlik sistemi olması gerekir. Böylesi bir sistem silahsızlanmanın yanısıra bir bütün olarak uluslararası güvenlik için güvenilir bir dayanak olabilir.

Kısacası, günümüz dünyası savaşlar ve güç politikası için çok küçüktür, kolay yaralanabilir. Eğer savaşların ve silahlı çatışmaların savunulabilir, kabul edilebilirliği yönündeki yüz yıllar boyunca oluşmuş olan düşünce tarzı ve eylemlere kesinlikle son verilmezse, dünya kurtarılamaz, korunamaz.

Böylece görülmelidir ki, silahlanma yarışını ya da nükleer savaş kazanmak olanaksızdır. Silahlanma yarışının uzağa yayılmasını bir yana bırakalım, bu yarışın dünyada sürmesi bile nükleer silahların zaten kritik derecede yüksek olan yığılmasını ve geliştirilmesini daha da hızlandıracaktır. Dünyada durum, politik yöneticilerin akıl ve iradelerine bağımlı olmaktan çıkacağı bir şekilde gelişebilir; teknolojinin, teknokratik-askersel mantığın tutsağı haline gelebilir. Dolay-

sıyla sadece nükleer savaşın kendisi değil, buna hazırlık, yani silahlanma yarışı, *askersel üstünlük çabası objektif olarak hiç kimseye politik kazanç sağlamaz.*

Dahası, her iki tarafın varolan nükleer potansiyeller dengelinin düzeyinin son derece yüksek olduğunun anlaşılması gerekiyor. Şimdilik bu her iki taraf için *eşit güvensizlik* oluşturmaktadır. Ama sadece şimdilik. Nükleer silahlanma yarışının sürmesi kaçınılmaz olarak bu eşit güvensizliği artıracak ve belki öyle bir noktaya getirecektir ki, denge bile askersel-politik caydırıcılık faktörü olmaktan çıkacaktır. Demek ki, en başta askersel cepheleşme düzeyini önemli ölçüde azaltmak gerekiyor. Çağımızda gerçekten eşit güvenlik en yüksek değil, en düşük düzeyde stratejik denge ile, nükleer ve öteki yığınsal kırım silahlarının tümüyle yok edilerek sağlanacak bir denge ile garanti altına alınabilir.

Son olarak, bugünkü durumda devletler arasında işbirliğinden ve ortak davranmadan başka bir alternatif olmadığının anlaşılması zorunludur. Böylece kapitalizm ile sosyalizm arasındaki cepheleşmenin sadece ve sadece barışçıl yarışma ve barışçı rekabet biçimlerinde olanaklı olacağı objektif, vurguluyorum, objektif koşulları oluşmuştur.

Barış içinde yanyana yaşama, bizim için, SSCB'nin bundan böyle de şaşmadan uygulayacağı bir politik doğrultudur. SBKP, dış politika stratejisinin sürekliliğini sağlamak için günümüz dünyasının gerçeklerinden kaynaklanan aktif bir uluslararası politika izleyecektir. Kuşkusuz, uluslararası güvenlik sorunu bir-iki, hatta çok yoğun barış taarruzlarıyla çözülemez. Yalnızca aralıksız, planlı ve kararlı çabalarla başarı kazanılabilir.

Dış politikada özellikle de yığılmış sorunlara yaklaşımda sürekliliğin sadece yapılanların basit tekrarıyla hiçbir ilgisi yoktur. Kendi olanaklarını değerlendirmede yüksek bir kesinlik derecesi ve karar almada ihtiyatlılık ve yüksek sorumluluk bilinci gereklidir. İlke ve konuları savunmada kararlı olmak, taktik esneklik göstermek, karşılıklı olarak kabul edilebilecek ödünlere hazır olmak ve cepheleşme yerine diyaloga ve karşılıklı anlayışa yönelmek gerekiyor.

Bildiğiniz gibi, bir dizi tek yanlı adım attık. Avrupa'ya orta menzilli füzelerin yerleştirilmesinde moratoryum ilan ettik, bu füzelerin sayısını azalttık ve tüm nükleer denemeleri durdurduk. Moskova'da ve dışarda birçok ülkenin hükümet başkanları ve üyeleriyle görüşmeler yapıldı. Sovyet-Hindistan, Sovyet-Fransız, Sovyet-ABD zirve toplantıları gerekli ve yararlı adımlar oldu.

Sovyetler Birliği silahlanma yarışını azaltma ve devletler arasında güven oluşturma amacıyla Cenevre, Stockholm ve Viyana'da yapılan görüşmelere hız kazandırmak için enerjik çabalar harcadı. Görüşmeler, her zaman hassas ve karmaşık bir sorun olmuştur. Burada en önemli olan nokta - görüşmeleri karşılıklı kabul edilebilir çıkarlar dengesine doğru yönlendirmektir. Yığınsal kırım silahlarını politik entrika konusu yapmak, en azından ahlak dışıdır, politik anlamda ise sorumsuzluktur.

Son olarak, 15 Ocak 1986 tarihli açıklamamıza gelince. Programımız aslında nükleer-uzay çağında güvenli bir dünya oluşturma felsefesi ile somut bir eylemler platformunun organik biçimde birleştirilmesidir. Sovyetler Birliği silahsızlanma sorunlarının bütün bir kompleks olarak ele alınmasını öneriyor. Çünkü güvenlik söz konusu olduğunda bunların hepsi birbirine bağlıdır. Katı bağlamalardan ya da bir başka yönde bir barikat oluşturmak için belli bir yönde "geri adım atma" çabalarından söz etmiyorum. Zaman bakımından kesin bölümlere ayrılmış bir somut eylemler planından söz ediyorum. SSCB bunu gelecek yıllar için *dış politikamızın ana doğrultusu* olarak görmektedir ve gerçekleşmesi için kararlılıkla çalışacaktır.

Sovyet askersel doktrini girişimlerimizin özü ve sözüyle tam bir uyum içindedir. Bu, tartışmasız savunma konumudur. Gelecekte de askersel alanda hiç kimsenin kendi güvenliği konusunda korku duymasına, hatta bunu aklından geçirmesine bile olanak tanımayacak bir tarzda davranmayı amaçlıyoruz. Ancak biz ve bağlaşıklarımız da aynı şekilde altında bulunduğumuz tehlike duygusundan kurtulmak istiyoruz. SSCB nükleer silaha ilk başvuran olmama yükümlü-

lüğünü üstlendi ve bu yükümlülüğü kesinlikle yerine getireceğiz. Ancak bize karşı nükleer vuruş planlarının varolduğu da sır değil. Bunu gözardı etmeye hakkımız yok. Sovyetler Birliği, nükleer savaşın her çeşidine kesinlikle karşıdır. Ülke-miz yığınsal kırım silahlarının kullanımdan kaldırılmasından, askersel potansiyelin uygun bir biçimde sınırlandırılmasından yanadır. Ancak bu tavanın karakteri ve düzeyi ABD'nin ve blok ortaklarının tutum ve eylemleriyle sınırlı olmaya devam ediyor. Bu koşullarda tekrar tekrar şunu söylüyoruz: Sovyetler Birliği daha fazla güvenlik isteminde bulunmuyor, ama daha az güvenliğe de razı olmayacaktır.

Kontrol sorununa dikkat çekmek istiyorum. Biz buna özel bir önem veriyoruz. Çeşitli kereler SSCB'nin kontrole açık olduğunu, buna başkalarından daha az ilgi duymadığını ilan ettik. Kapsamlı ve sıkı bir kontrol silahlı silahsızlanma sürecinin bir bakıma anahtar ögesidir. Bize göre sorunun özü şudur: *Kontrol olmadan silahlı silahsızlanma olanaksızdır ve silahlı silahsızlanma olmadan kontrol anlamsızdır.*

Başka bir ilkesel konu daha var. "Yıldızlar Savaşı"na karşı tavrımızı çok açık belirttik. ABD, bağlaşıklarından bir çoğunu artık bu programa kattı. İşlerin, geri dönülmesi olanaksız bir nitelik kazanması tehlikesi var. Çok geç olmadan silahlı silahsızlanma yarışının uzaya yayılmamasını garanti altına almak için gerçekçi bir çözüm bulmak zorunludur. "Yıldızlar Savaşı" programının silahlı silahsızlanma yarışını daha da hızlandırmak için ya da köklü bir silahlı silahsızlanma yolunda bir engel olarak kullanılmasına izin verilmemelidir. Nükleer potansiyellerin büyük ölçüde azaltılması yolunda önemli bir ilerleme, bu engelin aşılmasına büyük yardımda bulunabilir. Bu nedenle Sovyetler Birliği bu yönde büyük bir adım atmaya, Avrupa bölgesinde orta menzilli füzeler sorununu ayrı olarak, stratejik silahlar ve uzayla ilgili sorunlardan bağımsız olarak çözmeye hazırdır.

Sovyet programı milyonlarca insanı etkiledi ve politik liderler, tanınmış kişiler arasında programa duyulan ilgi artmaya devam ediyor. Programımızı bir kalemde reddetmenin zor olduğu bir zamanda yaşıyoruz. Sovyetler Birliği'nin

günümüzün en yakıcı sorunu olan nükleer silahların yok edilmesi sorununu ele alması ve bunun hızlandırılması yönündeki yapıcı yükümlülüğü konusunda kuşku yaratmak, pratikte giderek daha az inandırıcı oluyor. Nükleer silahlı silahsızlanma politikacıların tekelinde kalmaz. Yaşamın kendisi söz konusu olduğu için tüm dünya bunun üzerinde düşünüyor.

Ancak, silahlı silahsızlanmada başarı ya da başarısızlığın anahtarını ellerinde tutan güç merkezlerinin tepkisini de hesaba katmak gerekir. Kuşkusuz, ABD'deki egemen sınıfın, daha açık söylersek, bunun askersel-sanayi kompleksiyle bağları olan en bencil gruplarının başka, bizim amaçlarımızla taban tabana zıt amaçları var. Onlar için silahlı silahsızlanma kâr kaybı ve politik risk demektir, bizim için ise ekonomik, politik ve ahlaki, her bakımdan iyi bir eylemdir.

Biz başlıca karşıtlarımızı tanıyoruz ve onlarla ilişkilerimizde, görüşmelerde karmaşık ve yoğun bir deneyim sahibi olduk. Önceki gün Başkan Reagan'ın bizim 15 Ocak tarihli açıklamamıza yanıtını aldık. ABD tarafı Cenevre görüşmelerinde kendi düşüncelerini daha ayrıntılı biçimde ortaya koymaya başladı. Bu konularda ABD tarafının söyleyeceği her şeyi dikkatle inceleyeceğiz. Ancak kongre arifesinde yazılı bir yanıt aldığımıza göre, ABD yönetimi, anladığımız kadarıyla, ABD'nin tutumuna karşı bizim yaklaşımımızın dünyaya şimdi bu kürsüden açıklanmasını beklemektedir.

Hemen şunu söyleyebilirim: Başkanın mektubu raporda yanıt gelmeden önce yapılmış olan uluslararası durum değerlendirmesinde bir değişiklik yapılmasını gerektirmiyor. Mektupta nükleer silahların yok edilmesinin, tüm nükleer devletlerin hedefi olduğu belirtiliyor. Başkan mektubunda silahlı silahsızlanma ve güvenlik konularında kimi Sovyet önerilerini ve niyetlerini genel olarak kabul ediyor. Başka bir deyişle, yanıt, bazı umut verici görüş ve tezler içerir gözüküyor.

Ancak bu olumlu ifadeler, çeşitli kayıtların silahlı silahsızlanma sorununa köklü çözümü pratikte engelleyecek "bağlantılar" ve "koşullar"ın içinde boğulup gitmiş. Stratejik nükleer silah yığınaklarında indirim bizim "Yıldızlar Savaşı" programına izin vermemize ve bu arada Sovyet Konvansiyonel silah-

larında tek yanlı indirim yapılması koşuluna bağlanıyor. Avrupa'da nükleer silahların yok edilmesi Büyük Britanya ve Fransa'nın aldığı tutuma dayanılarak ve ABD askeri güçleri olduğu gibi kalırken ülkenin doğusunda savunmamızı zayıflatma istemine bağlanarak engelleniyor. Nükleer denemelerin dondurulmasının reddedilmesi, nükleer silahların bir "geriletme" etmeni hizmeti gördüğü yolundaki savlarla haklı gösterilmek isteniyor. Bu, mektupta belirtilen amaçla, tüm nükleer silahların yok edilmesi zorunluluğuyla doğrudan çelişkilidir. ABD'nin ve egemen çevrelerinin nükleer silahsızlanma yoluna girmedeki isteksizlikleri, tüm dünyanın son bulmasını istediği nükleer denemelere karşı tutumlarında çok açık görülmektedir.

Kısacası, yeni aldığımız mektupta, nükleer tehlikeyi ortadan kaldırmanın belli başlı sorunlarını çözmeye koyulabilmek için ABD yönetiminin herhangi bir ciddi hazırlık içinde olduğunu görebilmek zordur. Washington'da ve bu konuda başka yerlerde kimilerinin nükleer silahlarla yanyana yaşamaya, bu silahları uluslararası arenada kendi planlarıyla bağlamaya alışık oldukları görülüyor. Ancak, isteseler de, istemeseler de, Batılı politikacılar şu soruya yanıt vermek zorundadırlar: Nükleer silahlardan ayrılmaya gerçekten hazır mıdırlar?

Cenevre'de varılan anlaşma gereğince, ABD Başkanıyla bir toplantı daha yapılacak. Önem verdiğimiz bu toplantı, silahlanmanın sınırlandırılması ve silahlarda indirim yapılmasının belli başlı alanlarında pratik sonuçlar doğurmalıdır. Üzerinde anlaşma sağlanabilecek en azından iki konu var: Nükleer denemelerin durdurulması ve Avrupa bölgesinden ABD ve Sovyet orta menzilli füzelerinin kaldırılması. Ve o zaman, eğer anlaşmaya varmaya hazır iseler, toplantının zamanı sorunu kendiliğinden çözülebilir: Bu konuda her çeşit öneriyi kabul edeceğiz. Ama boş görüşmelerle zaman kaybetmenin bir anlamı yok. Eğer başlamış bulunan ve daha iyiye doğru değişiklikler için bir olasılığın kimi temelsiz olmayan umutlarını esinlendiren Sovyet-ABD diyalogu, silahlanma yarışı ve savaşa maddi hazırlıklar şeklinde kullanılırsa, buna kayıtsız kalmayacağız. Sovyetler Birliği, silahlan-

ma yarışının nasıl engelleneceği konusunda SSCB ve ABD liderlerinden somut adımlar, pratik eylemler ve elle tutulur anlaşmalar bekleyen iki ülke ve bütün dünya halklarının umutlarını haklı çıkarmaya kesin karardır. Biz buna hazırız.

Doğaldır ki, başka herhangi bir ülke gibi biz de, karada olsun, denizde olsun, sınırlarımızın güvenliğine büyük önem veriyoruz. Pek çok komşumuz var ve bunlar birbirinden farklı komşulardır. Onların hiçbirisi üzerinde toprak iddiamız yok. Onların hiçbirini tehdit etmiyoruz. Ancak yaşamın defalarca gösterdiği gibi, ülkemizin ve bize komşu olan ülkelerin ulusal çıkarlarını hiçe sayarak Sovyetler Birliği'nin sınırlarında durumu kötüye götürmek için çaba harcayan güçler az değil.

Örneğin, karşı-devrim ve emperyalizm, Afganistan'ı kanayan bir yaraya döndürdü. SSCB, bu ülkenin kendi egemenliğini savunma çabalarını destekliyor. Afganistan hükümetinin isteği üzerine bu ülkede bulunan Sovyet birliklerini ise en yakın gelecekte geri çekmek istiyoruz. Dahası, Afganistan Demokratik Cumhuriyeti'nin iç işlerine yabancı silahlı müdahalenin fiilen durmasını ve yeniden başlatılmamasını güvence altına alan politik bir çözüme varılır varılmaz birliklerin aşamalı geri çekilmesi planı üzerinde Afgan tarafıyla anlaşmış bulunuyoruz. SSCB'nin bütün komşularıyla sürekli iyi ve barışçıl ilişkiler içinde olması, bizim yaşamsal ve ulusal çıkarımızdır. Bu, dış politikamızın yaşamsal önem taşıyan hedefidir.

SBKP, Avrupa yönünü, uluslararası faaliyetinin ana yönlerinden bir sayıyor. Avrupa'nın tarihsel fırsatı ve geleceği, bu kıtanın ülkeleri arasında barışçı işbirliğinde yatıyor. Şimdiye dek birikmiş olan kazanımları koruyarak, ileri doğru gitmek önemlidir: Yumuşamanın başlangıç aşamasından daha istikrarlı aşamasına, olgun yumuşamaya ve daha sonra Helsinki temelinde sağlam güvenliği kurmaya, nükleer ve geleksel silahlarda köklü bir azaltmaya gitmek önem taşıyor.

Asya ve Pasifik yönünün önemi artıyor. Bu geniş bölgede kördüğüm olmuş pek çok çelişki var ve ayrıca, kimi yerlerde politik durum istikrarsızdır. Burada da, gecikmeksizin,

uygun çözümleri ve bunun yollarını bulmak gereklidir. Öyle gözüküyor ki, burada işe önce en yakıcı sorunların politik çözümü ve buna paralel olarak, bu temelde en azından Asya'nın değişik bölgelerinde askersel cepheleşmeyi köreltme ve burada durumu istikrara kavuşturabilmek için girişimlerde eşgüdümü sağlayarak ve daha sonra bunları birleştirerek başlamak gerekiyor.

Asya'da ve öteki kıtalarda savaş tehlikesi ocaklarının sönmemesi bunu daha da ivedi duruma getiriyor. Biz Ortadoğu'da, Orta Amerika, Güney Afrika ve gezegenimizin bütün sıcak noktalarında çatışma durumunu söndürme yollarını bulmak için kollektif arayışları canlandırmadan yanayız. Genel güvenliğin çıkarları bunu kesin zorunlu kılıyor.

Bunalımlar ve çatışmalar uluslararası terörizm için de elverişli bir ortam yaratıyor. İlan edilmemiş savaşlar, her biçimde karşı-devrim ihracı, politik cinayetler, rehin almalar, uçak kaçırımlar, caddeler, havaalanları ve tren istasyonlarında patlamalar- işte kışkırtıcılarının her türlü sinsi uydurmacalarla gizlemeye çalıştıkları terörizmin iğrenç çehresi böyledir. SSCB ilkesel olarak terörizme karşıdır ve onun kökünü kazımak için öteki devletlerle aktif işbirliğine hazırdır. Sovyetler Birliği yurttaşlarını zorbalıklara karşı kesinlikle koruyacaktır. ve onların yaşamını, namusunu ve onurunu korumak için herşeyi yapacaktır.

Geçen yıla baktığımızda şunu görüyoruz: Görünüşte daha sağlıklı bir uluslararası durum için önkoşullar oluşmaya başlamıştır. Fakat bir dönüş noktasının önkoşulları henüz dönüşümün kendisi değildir. Silahlanma yarışı sürüyor, nükleer savaş tehlikesi varlığını koruyor. Ne ki, uluslararası gericilik hiç de herşeye kadir değildir. Dünya devrimci sürecinin gelişmesi, demokratik ve savaş karşıtı yığın hareketlerinin yükselmesi *barışın, mantığın ve iyi niyetin dev potansiyelini* önemli ölçüde genişletti ve güçlendirdi. Bu, emperyalizmin saldırgan politikasının karşısında çok güçlü bir karşı ağırlıktır.

Bugün barışın ve toplumsal ilerlemenin yazgısı, *dünya sosyalist sisteminin ekonomik ve politik gelişmesinin* dinamiğiyle çok daha içiçe geçmiş durumdadır. Halkların esen-

liği için kaygı böylesi bir dinamiğe gereksinimi dayatıyor. Fakat sosyalist dünya bu dinamiğe, savaş tehlikesine karşı durmak zorunlu olduğu için de gereksinim duyuyor. Nihayet burada sosyalist yaşam tarzının olanaklarının sergilenmesi de söz konusudur. Dost-düşman bize bakıyor. Dev, çok çehreli gelişmekte olan ülkeler dünyası bize bakıyor. O seçimi yapmak, yolunu bulmak istiyor ve bu seçimin nasıl olacağı birçok bakımdan sosyalizmin başarılarıyla, onun günün meydan okuyan sorularına verdiği yanıtların inandırıcılığıyla bağlıdır.

Biz sosyalizmin en karmaşık görevleri bile çözmeye yeteneğinde olduğuna inanıyoruz. Bunun için, potansiyellerimizi salt bir toplama sonucunu getirmekle kalmayacak, onların çarpılarak katlanmasını güvence altına alacak ve ortaklaşa yürüyüşümüzü hızlandırmada bir itici güç olacak daha aktif eylem birliği yaşamsal önem kazanıyor. Bu sosyalist topluluk ülkelerinin ortak belgelerinde de ifadesini buluyor.

Erteki komünist partilerinin birlikte davranması onların politik işbirliğinin can damarı olarak kalmaya devam ediyor. Geçen yıl bütün kardeş ülkelerin yönetimleri ile toplantılar ve ayrıntılı görüşmeler yaptık. Böylesi bir işbirliğinin biçimleri de yenileniyor. Bu işbirliğinin yeni, belki de ana halka olacak bir kurumu oluşmaktadır: Kardeş ülkelerin önde gelen yöneticilerinin katılacağı çok taraflı çalışma toplantıları. Böylesi toplantılar, sosyalist kuruculuğun tüm sorunlar bütünlüğü üzerine, onun iç ve dış yanları üzerine operatif ve yoldaşça danışmalarda bulunma olanağı veriyor.

Bu karmaşık uluslararası durumda *Varşova Antlaşması*'nin tüm üye devletlerin oybirliği ile uzatılması kararı çok büyük önem taşıyor. Bu anlaşma, bir bakıma ikinci kez doğmuştur, bu olmadan bugün bir bütün olarak dünya politikasını düşünmek olanaksızdır. Antlaşmanın Politik Danışma Komisyonu'nun Sofya Toplantısı'nı düşününüz. Bu, Cenevre diyalogunun bir tür başlangıcı olmuştur.

Ekonomide bilimsel-teknik ilerleme kompleks programı onaylandı. Bunun anlamı, EYK ülkelerinin birlikte kararlaştırdıkları bir bilimsel-teknik politikaya geçmeleridir. Bizce,

sosyalist bütünleşmenin -Ekonomik Yardımlaşma Konseyi- nin- genel kurmayının çalışmalarında da değişiklikler yapılması gerekmektedir. Fakat burada önemli olan bu programın gerçekleştirilmesinde masa başından yönetmeye, çeşitli komite ve komisyonlar oluşturmaya daha az yer vermek, dikkati daha çok ekonomik kaldıraçlara, girişimciliğe, sosyalist girişim ruhuna ve çalışma kolektiflerinin bu sürece çekilmesine yöneltmektir. Bu, böylesi olağanüstü bir girişimin gerektirdiği derin taraflı bir yaklaşım olacaktır.

Enerji, çalışkanlık, girişimcilik-tüm bu nitelikler günün gereklerine uygundur ve biz bunların tüm kardeş partiler arasındaki ilişkiler sisteminin bütününe yayılmasına çalışacağız. SBKP sosyalist ülkeler yurttaşları arasındaki, farklı meslekten ve kuşaklardan insanlar arasındaki canlı, geniş kapsamlı ilişkilere artan önem veriyor. Bu, karşılıklı manevi zenginlik kaynağıdır, *sosyalist kuruculuk deneyimlerinin*, düşünce ve fikirlerin alış veriş kanalıdır. Günümüzde tek bir ülkenin değil, birçok ülkenin gelişmesi temelinde sosyalist yaşam tarzını incelemek, demokrasinin, yönetim yöntemlerinin yetkinleştirilmesini ve kadro politikasını yeniden düşünmek özellikle önemlidir. Birbirinin deneyimine dikkatli ve saygılı bir tutum ve bunun pratik uygulanması sosyalist dünya için dev bir kaynaktır.

Sosyalizmin öğrenme yeteneği, onun üstünlüklerinden biridir. Yaşamın ortaya attığı sorunları çözmeyi öğrenmek. Sınıf düşmanlarımızın yarattıkları ve kullanmaya çalıştıkları bunalım durumlarıyla başetmeyi öğrenmek. Sosyalist dünyayı bölme ve kimi ülkeleri ötekilerine karşı kullanma denemelerine karşı durmayı öğrenmek. Çeşitli sosyalist devletlerin çıkarlarında çatışmalar olmamasını, bu çıkarları birlikte uyumlaştırmayı ve en çetin sorunlara bile tüm taraflar için kabul edilebilir çözümler bulmayı öğrenmek.

Kanımızca bir bütün olarak sosyalist dünya içindeki ilişkilere daha yakından bakmak yararlı olacaktır. Bizce topluluk, öteki sosyalist devletlerden belli engellerle ayrılmış değildir. SBKP tüm komünist partileriyle, dünya sosyalist sisteminin tüm devletleriyle dürüst, açık ilişkilerden ve onlarla

dostça görüş alışverişinden yanadır. Biz, en başta, sosyalist dünyayı birleştireni görmeye çalışıyoruz. Bu nedenle Sovyet komünistleri, sosyalist devletler arasındaki yakınlaşma yolundaki her adımdan, onlar arasındaki ilişkilerde her olumlu değişiklikten sevinç duyuyorlar.

Sovyetler Birliği'nin büyük komşusu, *sosyalist Çin*'le ilişkilerinde belirli bir iyileşmenin görüldüğünü hoşnutlukla belirtmek gerekir. Bakış açılarında, özellikle bazı uluslararası sorunlara yaklaşımlarda farklılıklar devam ediyor. Fakat biz başka bir şeyi de saptıyoruz: Birçok durumda ortak çalışmak, eşit haklılık ve ilkesellik temelinde, hiçbir şekilde üçüncü ülkelerin zararına olmaksızın, birlikte davranmak olanağı vardır.

Bunun önemini uzun uzadıya açıklamak gerekmiyor. Çin komünistleri, İkinci Dünya Savaşında SSCB'nin ve ilerleme güçlerinin zaferini, Çin'de halk devriminin zaferi için başlangıç olarak nitelendirdiler. Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulması ise, sosyalizmin dünya çapındaki konumlarının pekiştirilmesine, emperyalizmin savaş sonrası çetin yıllardaki bir çok plan ve faaliyetinin boşa çıkartılmasına katkıda bulunmuştur. Gelecek açısından ise SSCB ile Çin'in işbirliği potansiyelleri çok büyüktür. Çok büyüktür, çünkü böylesi bir işbirliği her iki ülkenin çıkarıdır, çünkü ülkelerimiz halkları için en değerli şey olan sosyalizm ve barış birbirinden ayrılmaz.

SBKP uluslararası komünist hareketin ayrılmaz bir bileşenidir. Biz Sovyet komünistleri şunu çok iyi anlıyoruz: Bizim sosyalist kuruculuktaki her zaferimiz, aynı zamanda tüm hareketin zaferidir. Bu nedenle SBKP Ekim Devrimi'nin başlattığı ve açtığı yolda ülkemizi başarıyla ilerletmeyi en önde gelen uluslararası görevi olarak görüyoruz.

Sosyalist olmayan dünyadaki komünist hareket, eskiden olduğu gibi bugün de, burjuvazinin gerici çevrelerinin politik baskısının ve koğuşturmalarının başlıca hedefidir. Tüm kardeş partiler, en aşağılık araç ve manevralardan da geri durmayan antikomünist propagandanın sürekli saldırısı altındadır. Birçok parti illegalitede, sürekliliği ve baskı koşullarında çalışı-

yor. Komünistler, her adımı kişisel cesaret de isteyen bir kavgayı sürdürüyorlar. İzin verirsenez yoldaşlar, 27. Kongre adına, Sovyet komünistleri adına yoldaşlarımızın özverili savaşımına duyduğumuz içten hayranlığı ifade etmek ve onlarla büyük kardeşçe dayanışmamızı dile getirmek istiyorum!

Son yıllarda komünist hareket birçok yeni gerçeklik, görev ve sorunla karşı karşıya geldi. Herşey, onun niteliksel başka bir gelişme aşamasına girdiğini kanıtıyor. Komünistlerin içinde çalıştıkları uluslararası koşullar hızla kökten değişiyor. Burjuva toplumunun sosyal yapısında, bunun içinde işçi sınıfının bileşiminde önemli bir değişiklik oluyor. Genç, egemen devletlerdeki dostlarımız hiç de basit olmayan sorunlarla karşı karşıyadır. Bilimsel-teknik devrim sosyalist olmayan dünyadaki emekçilerin maddi durumuna ve bilincine çelişkili biçimde etkide bulunuyor. Bütün bunlar, birçok şeyi yeniden düşünmeyi, yeni gerçekliklere Marks, Engels ve Lenin'in ölümsüz öğretisi temelinde soğukkanlılıkla ve yaratıcı yaklaşımı gerektiriyor. SBKP bunu, kendi deneyiminden çok iyi biliyor.

Komünist hareketin ve onun önünde yükselen görevlerin muazzam çeşitliliği de bir gerçekliktir. Kimi zaman bu, görüş ayrılıklarına ve farklılıklara götürüyor. SBKP, komünist partiler arasında her zaman ve herşeyde tam bir görüş birliği olmamasını dramatize etmiyor. Ayrırımsız her sorunda, mutlak özdeş görüşler elbette olamaz. Dünya komünist hareketi, işçi sınıfı uluslararası sahneye bağımsız ve muazzam bir politik güç olarak çıktığı zaman oluştu. Bu hareketi oluşturan partiler ulusal temelde boy attılar, fakat barış ve sosyalizmi ortak nihai amaç edindiler. İşte onları birleştiren en önemli, en belirleyici şey budur.

Kanımızca hareketimizin çeşitliliği bölünmüşlikle eşanlamlı değildir. Aynı şekilde birliğin tekdüzellikle, hiyerarşiyle bir partinin öteki partilerin işlerine karışmasıyla, hakikatin tek bir partinin tekelinde olmasıyla hiçbir ortak yanı yoktur. Komünist hareketin gücü ancak ve ancak kendi sınıfsal dayanışmasında, tüm kardeş partilerin ortak amaçlar için savaşımında eşit haklı işbirliğindedir. SBKP birliği

başkaca bir biçimde değil yalnızca böyle algılıyor ve bunu her bakımdan desteklemeyi amaçlıyor.

Barış mantık ve iyi niyet potansiyelinin güçlendirilmesi eğilimi sürekli ve ilkesel bakımdan geri döndürülemez. Bunun ardında insanların, tüm halkların karşılıklı anlayış içinde birlikte yaşama ve birlikte çalışma isteği vardır. Ne ki, nesnelere soğukkanlı bakmak gerekiyor: Savaşa karşı savaşımında güçler oranı ilerleme ile gericilik arasında sert ve dinamik bir çatışma ortamında biçimleniyor. SBKP'nin ulusal ve sosyal kurtuluş güçleriyle dayanışması, sosyalist yönelimli ülkelerle, devrimci-demokrat partilerle ve bağlantısızlar hareketiyle sıkı işbirliğimiz değişmez olarak kalıyor. Sovyet kamuoyu, savaşa karşı çıktıklarında, dinsel olanlar da içinde olmak üzere, komünist olmayan akımlarla ve örgütlerle ilişkileri gelecekte de geliştirmeye hazırdır.

SBKP *sosyal-demokrasi* ile olan ilişkilerine de bu açıdan bakıyor. Elbette komünistler ile sosyal demokratlar arasındaki görüş ayrılıkları derindir, deneyimler ve kazanımlar türdeş ve eşdeğerli değildir. Fakat konumların ve görüşlerin önyargısız tanınması hem komünistler için, hem de sosyal demokratlar için yararlıdır. Herşeyden önce barış ve uluslararası güvenlik için savaşımın aktifleştirilmesi anlamında yararlıdır.

Somut bir dünyada yaşıyoruz ve uluslararası politikamızı, şimdiki uluslararası gelişme aşamasının somut özgüllüklerini hesaba katarak biçimlendiriyoruz. Bu gelişmenin yaratıcı çözümlemesi ve perspektifi görebilme yeteneği bizi çok özlü bir sonuca götürüyor. Bugün, *herşeyi kapsayan bir uluslararası güvenlik sisteminin yaratılması* için dünya barışına gerçekten gönül vermiş hükümetlerin, partilerin, toplumsal örgütlerin ve hareketlerin, tüm halkların daha sıkı ve daha verimli bir işbirliği için yolların bulunması her zamankinden daha önemlidir.

Böylesi bir sistemin ilkesel temelleri şunlar olabilir:

1. *Askersel alanda:*

— nükleer güç sahibi devletlerin birbirlerine ya da üçüncü ülkelere karşı nükleer ve konvansiyonel bir savaştan vaz-

geçmeleri;

- uzayda silahlanma yarışının önlenmesi, tüm nükleer silah denemelerinin durdurulması ve bu silahların tümüyle yok edilmesi, kimyasal silahların yasaklanması ve yokedilmesi, başka yığınsal kırım silahlarının yapımından vazgeçilmesi;
- devletlerin silah potansiyellerinin sıkı bir kontrol altında mantıksal bir yeterli düzeye indirilmesi;
- askersel gruplaşmaların kaldırılması ve buna basamak olarak bunların genişletilmesinden ve yeni grupların oluşturulmasından vazgeçilmesi;
- askersel bütçelerin oranlı ve uygun azaltılması.

2. Politik alanda:

- uluslararası pratikte koşulsuz uyulması zorunlu bir hak olarak, her halkın gelişmesinin yolunu ve biçimlerini egemence belirleme hakkına saygı;
- uluslararası bunalımların ve bölgesel çatışmaların adil politik çözümü;
- devletler arasındaki güvenin pekişmesi için, dışardan saldırıya karşı etkili güvenceler yaratılması için, sınırların dokunulmazlığını güvence altına almak için bir önlemler paketi hazırlanması;
- uluslararası kara, deniz, hava bağlantı yollarının güvenliğinin sağlanması da içinde olmak üzere, uluslararası terörizmin önlenmesi için etkili yöntemlerin saptanması.

3. Ekonomik alanda:

- uluslararası pratikteki ayrımcılığın her biçiminin yokedilmesi; dünya topluluğunun önerileriyle öngörülmedikçe, ekonomik abluka ve yaptırımlar politikasından vazgeçilmesi;
- borçlar sorununa adil bir çözüm bulmak için ortaklaşa yollar aranması;
- tüm devletlere eşit ekonomik güvenlik garanti eden yeni bir dünya ekonomik düzeninin kurulması;
- askersel bütçelerin azaltılmasıyla serbest kalacak olan araç ve kaynakların bir bölümünün dünya topluluğunun, herşeyden önce de gelişmekte olan ülkelerin refahı için kullanılmasının ilkelerinin belirlenmesi;

— uzayın barışçı amaçlarla araştırılması ve kullanılması ve uygarlığın yazgısının bağlı olduğu global sorunların çözümü çabalarının birleştirilmesi.

4. İnsancıl alanda:

- Barış, silahsızlanma ve uluslararası güvenlik fikirlerinin yaygınlaştırılmasında işbirliği; halkların başka halklarla ve onların yaşamıyla ilgili genel nesnel bilgilenmesi ve karşılıklı tanışması düzeyinin yükseltilmesi; halklar arasında karşılıklı anlayış ve hoşgörü ruhunun pekiştirilmesi;
- Soykırım ve ırk ayrımının, faşist propagandanın, her türlü ırksal, ulusal ya da dinsel üstünlük yaklaşımının ve buradan kaynaklanan ayrımcılığın kökünün kazınması;
- her ülkenin yasalarına saygı göstererek politik, sosyal ve kişisel insan haklarının gerçekleştirilmesinde uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi;
- ailelerin birleştirilmesi ve evlilikler konusundaki sorunların insancıl ve olumlu ruhta çözülmesi, insanlar arası ve örgütler arası ilişkilerin geliştirilmesi;
- Kültür, sanat, bilim, eğitim ve tıptaki işbirliğinin pekiştirilmesi ve yeni işbirliği biçimlerinin aranması.

Bu temeller SBKP Programındaki saptamaların mantıksal sonucudur. Bunlar bizim somut dışpolitika girişimlerimizle tümüyle uyum içindedir. Bunlar ışığında davranıldığında, barış içinde yanyana yaşamının devletlerarası ilişkilerde en yüce evrensel ilke olması sağlanabilir. Bize göre, bu belirtilen temeller dünya topluluğunun önde gelen politikacıları arasında hem ikili, hem de çoklu doğrudan ve düzenli diyalog için çıkış noktası ve bir tür çerçeve olabilir.

Ve herşeyden önce barışın yazgısı sözkonusu olduğu için, beş nükleer güç arasında ve Güvenlik Konseyi'nin sürekli üyeleri arasında böylesi bir diyalog özellikle önemlidir. İnsancılığın yazgısının sorumluluğu bunların üzerindedir. Şunu vurguluyorum: Bu bir ayrıcalık, dünya çapındaki konularda "liderlik" iddiası için bir neden değil, tersine hiç kimsenin unutmaması gereken bir sorumluluktur. Öyleyse bu ülkelerin önde gelen politikacılarının bir *yuvarlak masa* çevresinde bir-

araya gelip barışın pekiştirilmesi için nelerin yapılabileceği ve yapılması gerektiğini görüşmemeleri için hiçbir neden yoktur.

Bizce silahlanmanın sınırlandırılması için varolan bütün görüşme mekanizması en yüksek etkisiyle işlemelidir. Böylesi görüşmelerin yıllarca sürmesine ve üstelik buna paralel olarak silahların depolanmasına "alışmak" mümkün müdür?

SSCB, uluslararası organlarda, bu arada Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı süreci içinde, dünya ekonomisinin, silahsızlanma ile kalkınma bağının, ticaretin geliştirilmesinin ve bilimsel-teknik işbirliğinin sorun ve perspektiflerinin birlikte ele alınmasından yanadır. Gelecekte *bir ekonomik güvenlik sorunları dünya kongresi* toplanmasına çok büyük önem veriyoruz. Burada dünya ekonomik ilişkilerine yük olan ne varsa, herşey tartışılmalıdır.

Biz, aynı yöndeki herhangi bir öneriyi gereken ciddiyetle ele almaya hazırız.

Savaşa karşı savaşım mutlaka başarıya ulaşmalıdır. Bu, tüm insanlığın ve yeryüzündeki her bir insanın tarihsel başarısı olacaktır. SBKP bu savaşıma aktif katılımı dışpolitika stratejisinin esas amacı olarak görüyor.

V. PARTİ

Yoldaşlar! Hedeflerimizin boyutları ve yeni türden oluşu, bugün 19 milyondan fazla komünisti amaç, irade ve disiplin ortaklığıyla birleştiren SBKP'nin politik, ideolojik ve örgütsel faaliyetinin karakterine olağanüstü yüksek yükümlülükler getiriyor.

Partinin gücü, zamana denk düşene kulaklarının açık olmasında, yasanın nabız atışlarını hissetmesinde ve yığınların içinde çalışmasındadır. Ve ne zaman ülke yeni görevlerle karşı karşıya gelmişse, parti bunlara çözüm yollarını bulmuş, yönetim yöntemlerini değiştirmiş ve uyarlamıştır. Böylelikle, ülkenin yazgısı için, sosyalizm ve komünizm davası için taşıdığı tarihsel sorumluluğa yanıt verme yeteneğini kanıtlamıştır.

Bizim olanaklarımız sürekli olarak bizzat yaşamın sınavından geçiyor. Geride bıraktığımız yıl, bu açıdan özel bir yıl olmuştur. Parti sıralarının kenetlenmişliği ve Merkez Komitesinin birliği her zamankinden daha gerekli olmuştur. Toplumun gelişmesinde olgunlaşmış sorunlardan kaçmamak ve inatla sorumsuzluklara, nemelazımcılığa ve ağırlığa kayıtsız kalmamak gerektiği konusunda hemfikir olduk. Bu durumda

Politik Büro, MK Sekreterliği ve MK zamanın dayattığı temel sorunları ele aldı. Burada MK'nin Nisan Plenumu çok önemli bir köşe taşı oldu. Halka zorlukları, çalışmamızdaki eksikliklerimizi, yakın geleceğe ilişkin plan ve perspektifi dürüstçe anlattık. Bugün Kongrede, güvenle, Nisan Plenumunun çizgisinin parti üyelerinden ve milyonlarca emekçi-den aktif destek bulduğunu kesinlikle açıklayabiliyoruz.

Şimdiki aşama,-toplumun niteliksel bakımdan dönüştürülmesi aşaması,-partiden ve onun her örgütünden yeni çabalar, kendi faaliyetini değerlendirmede ilkesellik, somut iş ve özveri bekliyor. Kongreye sunulan Parti Programının yeni biçimi ve SBKP tüzüğündeki değişikliklere ilişkin tasarılar, tüm hızlandırma etmenlerinin seferber edilmesi görevini çözmeye, ancak halkın çıkarlarını herşeyin üzerinde tutan bir partinin, bilimsel olarak temellendirilmiş bir perspektife sahip olan ve çalışmasıyla öne konulan hedeflerin elde edilebileceği inancını pekiştiren bir partinin yetenekli olduğundan yola çıkıyor.

Parti, eğer bizzat kendisi sürekli gelişme içinde olursa, "hatasızlık" kompleksinden kurtulursa, elde edilen sonuçları eleştirel olarak değerlendirir ve çözülmesi gerekli görevleri net görebilirse, yeni görevleri başarıyla çözebilir. Sorunların boyutları ve karmaşıklığı, geçmişten tam anlamıyla ödünsüz derslerin çıkartılması işte yeni görevlerin kadrolara, çalışma stilinin bütününe, onun yöntem ve karakterine dayattığı budur.

Bugün yoldaşlar, çabalarımızı işlerin pratik örgütlenmesi, kadroların ve parti aktifinin yerleştirilmesi ve eğitilmesi üzerinde yoğunlaştırmalıyız, tüm çalışmamızı *her düzeyde ve her alanda* partilice yeniden değerlendirmeliyiz. Bu bağlamda Lenin'in şu sözlerini hatırlatmak istiyorum: "Durum değiştiyse ve biz başka türden görevleri çözmek zorundaysak, o zaman geriye bakmamalı ve dünün yöntemleriyle bunları çözmeye çalışmamalıyız. Sakın bu denenmesin, başarılamayacaktır."⁸

⁸ V.İ.Lenin, *Toplu Yapılar*, C. 44, s. 324. Rusça, "Altının Değeri Üzerinden."

I. Yeni tarzda çalışmak parti örgütlerinin rolünü ve sorumluluğunu yükseltmek

Parti çalışmasının dönüştürülmesinde *cumhuriyet örgütünden temel örgüte* kadar her parti örgütünün SBKP MK'nin Nisan Plenumunu (1985) çizgisinin yaşama geçirilmesi için aktif savaşım vermesi ve bir araştırma, kendi çalışmalarının biçim ve yöntemlerini yenileme atmosferinde yaşaması söz konusudur. Bu ancak tüm parti üyelerinin çabasıyla, yani bizzat partide demokrasinin her yönde geliştirilmesiyle, her düzeyde kolektif yönetim ilkesinin geçerli olmasıyla, eleştiri ve özeleştirinin geliştirilmesiyle, denetimle ve görevlere karşı sorumlu tutumla elde edilebilir. Ancak o zaman yenilikçilik ruhu egemen olacak ve tutuculuk, durgunluk taşınamaz kılınacaktır.

Her türden yetersizliğe, bunların somut taşıyıcılarına, sorumluluklarını unutan ve toplum karşısında kayıtsız insanlara, tembellere, açgözlülere ve anonim karalamacılara, memur ruhuna ve rüşvet alanlara karşı haklı olarak kızıyoruz. Ne ki, bunlar bizden hiç de uzakta değil, şu ya da bu somut kolektifte, şu somut kentte ve bir somut köyde, belirli bir örgütte yaşıyor ve çalışıyorlar. Emekçilerden oluşan toplumumuzda, herkesin namusuyla çalışması ve hepimiz için eşit ölçüde bağlayıcı olan sosyalist yaşam normlarına uygun yaşamak zorunda olduğunu, kolektiften, komünistlerden başka kim ısrarla açıklayabilir ki? Onların böyle davranmasını ne ve kim engelliyor?

İşte parti örgütünün rolünü azami yükseltmek görevi tüm büyüklüğüyle burada beliriyor. Biz komünistlere, herhangi birini günah keçisi yapmak yaraşmaz. Eğer parti örgütü nabızları atan bir yaşama sahipse, ilkeselliğe dayalı ilişkiler üzerinde yükseliyorsa, komünistler boş laflarla değil somut işlerle ilgili iseler, başarı kesindir. Eksiklikleri ve hataları görmek ve kınamak yetmez. Sorun bunların bir daha olmaması için herşeyi yapmaktır. *Komünistlerin soyut bir öncü rolü yoktur. Bu kendisini somut eylemlerde gösterir.*

Somut görünüş biçimlerinde ve işlerinde sağlıklı, somut

ve çeşitli olan, açıklığa, plan ve kararların açıklanmasına, komünistlerin insancılığına ve alçakgönüllülüğüne dayanan bir parti yaşamı- bugün bize gereken işte budur. Biz komünistlere her şeyde, çalışmada ve davranışlarda örnek olarak bakılıyor. Öyle yaşamak ve çalışmak gerekiyor ki, emekçi: “Evet, o gerçek bir komünisttir” diyebilsin. Partide yaşam ne kadar arı ve temiz olursa, şu andaki dönüm noktasını belirleyen ve hiç de kolay olmayan görevlerin üstesinden de o kadar çabuk gelebiliriz.

Nisan Plenumunun ve MK'nin onu izleyen plenumlarının çizgilerine bağlı kalarak birçok parti örgütü soğukkanlılıkla ve ısrarla çalışarak iyi sonuçlar alıyorlar. İlerlemenin yollarını belirlerken SBKP MK her şeyden önce bu deneyimlere dayanıyor ve bunların ortak bir hazine olması için çalışıyor. Örneğin, bilimsel-teknik ilerlemeyi hızlandırma üzerine kararlar, büyük ölçüde Leningrad parti örgütünün bu sorunlara girişimci yaklaşımıyla, entansifleştirme programları hazırlama deneyimleriyle, araştırma ile üretimi birleştirmesiyle ve sosyal-ekonomik planlamasıyla bağlıdır. Bilimsel-teknik komplekslerin ve mühendislik merkezlerinin oluşturulmasında ve ikincil kaynakların daha verimli kullanılması yönündeki başarılı çalışmada, Ukrayna parti örgütünün büyük hizmeti vardır. Bütünsel bir tarım-sanayi kompleksi oluşturulması önlemleri Gürcistan'da ve Estonya'da önceden denenmiştir.

İşe modern biçimde yaklaşımla ilgili çok sayıda örnek verilebilir. Yeniyi hissetme ve değişen koşullarla uyum sağlama Belorusya ve Letonya, Sverdlovsk, Çelyabinsk, Krasnodar, Omsk, Ulyanovsk ve öteki parti örgütleri için geçerlidir. Hesap verme ve seçim toplantıları, konferanslar ve cumhuriyet parti kongreleri bunu doğruluyor. Bunlar, sorunların özüne inmeyle, parti üyelerinin rezervleri hareketlendirme ve ilerlememizi hızlandırmaya duydukları ilgiyle, seçim organlarının faaliyetini değerlendirmede titizlikle belirlendi.

Ne ki, dönüşüm gerekliliği, her yerde tam anlamıyla görülmüş değildir. Hesap verme ve seçim kampanyası gereken ölçüde ciddi yaklaşım ve özeleştiril çözümlemelerle pratik

sonuçlar çıkarmaya yönelmemiş parti örgütlerinin sayısının az olmadığını da gösterdi. Eskiye bağlı kalma, yeni olanı görememe, aşırı gösterişli örgütlenmeye dayanma, sorunun etrafında dolaşma alışkanlığı, doğru olanı açıkça ortaya koymaktan korku, dikkati çekiyor.

Eğer yeni tarzda çalışmayı öğrenmezsek, hareketsizliği ve tutuculuğu tüm görünüş biçimleriyle ortadan kaldırmayı başaramazsak, duruma soğukkanlılıkla bakma cesaretini gösteremez ve onu olduğu gibi değerlendiremezsek tek bir adım bile ileri gidemeyiz. Sorumsuzluğun geçmişte kalabilmesi için, her şeyin adını koymayı ve her konuda özgürce hüküm vermeyi kural haline getirmek gerekir. Yoldaşca sıkılık, dürüstlük ve vicdan gereken yerde, gereksiz ihtimama boğulmaya son vermek zamanıdır. Hiç kimse Lenin'in şu ısrarlı uyarısını unutmamalıdır: “Şişirme sözler, boş öğünmeler moral bakımdan ölüm demektir ve kesinlikle politik ölüme neden olur.”⁹

Her parti örgütünün sağlıklı yaşamı için en önemli önkoşullardan birisi, *kollektiflik ilkesinin* kararlılıkla uygulanmasıdır. Ne ki, kimi parti örgütlerinde kollektif organlar olarak plenumların ve büroların rolü küçümsemiş ve ortak karar alma yerine hiç de sık olmayan kaba yanlışlara götüren kişisel yönlendirmelere başvurulmuştur. Parti yaşamının normlarından böylesi sapmalara Kırgızistan Komünist Partisi MK'nde izin verilmiştir. Cumhuriyetin Komünist Partisi'nin Kongresinde yalnızca eski Birinci Sekreterin faaliyeti değil, aynı zamanda ilkesizliği ve dalkavukluğu körükleyenler de ilkesel konulardan değerlendirilmiştir.

Yönetimde kollektiflik ilkesinin her yönde güçlendirilmesi ve buna sınıksız uyulmasıyla subjektivizme dayalı yanlışlıklar önlenabilir ve iyi düşünülmüş ve temellendirilmiş kararlar alınabilir. Bunun iyice bilincinde olan bir yönetici uzun ve verimli bir çalışma dönemi bekleyebilir.

Eleştiri ve özeleştiriye geliştirmek ve tantanacılığa karşı savaşımı güçlendirmek bugün her zamankinden daha ivedi-

⁹ V.İ.Lenin, *Toplu Yapılar*, C. 1, s. 330. Rusça, “Gücümüz Hakikati Söylememizdedir” den.

dir. Yakın geçmişten şunu biliyoruz: Eleştiri ve özeleştiri- nin sustuğu yerde, gerçek durumu partilice çözümlemenin yerini başarı edebiyatının aldığı yerde tüm parti çalışması deforme olur, kimsenin birbirine dokunmadığı, herşeye izin verildiği ve her şeyin cezasız kaldığı bir atmosfer, çok ciddi sonuçları da beraberinde getiren bir atmosfer oluşur. Taban- da da, merkezde de, kendilerine yönelik haklı uyarılardan alı- nan ve hatta eleştiri yapan kişileri koğuşturan yöneticiler hiç de az değildir.

Moskovalıların çalışmalarının sonuçları çok iyi biliniyor. Ama kesinlikle söylenebilir ki, kent parti örgütünde bir süre- den beri özeleştirel ruh ve elde edilenle yetinmeme duygusu yokalmaya başlamasaydı, işler yolunda diye gösterilen kayıt- sızlık olmasaydı, bu başarılar çok daha büyük olacaktı. Kent parti konferansında belirtildiği gibi, kent komitesi yönetimi başarılarına aşırı vurgu yaptı, aynı zamanda karmaşık sorunla- rın çözümünü ihmal etti. İşte bu olgu, hoşgörüyü beraberinde getirdi ve ciddi eksiklikleri ilkesel açıdan değerlendirmeyi olanaksız kıldı.

Eleştiri ve özeleştirin eksikliğinden kaynaklanan olumsuz süreçler Özbekistan'da özel bir keskinlikte ortaya çıktı. Cum- huriyetin eski yönetimi kendisini gerçeklerden kopartmış, yalnızca başarılardan konuşmaya, eksiklikleri geçiştirmeye başlamış, her eleştirel yaklaşım sinirli bir tepkiye yolaçmaya yüz tutmuştu. Cumhuriyet parti örgütünde disiplin gevşemiş ve tek ilkeleri, ilkesizlik olan, kendi çıkarı ve kariyerist mo- tifleri olan kişiler saygı görmeye başlamıştı. "Üsttekin" boyun eğme, sınırsız dalkavukluk yaygınlaşmıştı. Tüm bunların ça-lışmaları engellememesi olanaksızdı. Ekonomik ve sosyal alanda durum kötüleşti, her çeşit yolsuzluk, sadakatsizlik ve çürüme yaygınlaştı, sosyalist yasalar kabaca çiğnendi.

Durumun düzeltilmesi için SBKP Merkez Komitesi'nin müdahalesi gerekti. Cumhuriyete çok yanlı yardım yapıldı. Parti, devlet ve ekonomi faaliyetinin birçok kesiminde kadro desteği verildi. Bu önlemler Özbekistan parti üyeleri ve emek- çileri arasında onay ve aktif destek buldu.

Kayı uyandıran bir başka durum daha vardır. Cumhu-

riyetteki eksiklikler bir günde ortaya çıkmadı. Yıllar boyunca birikti. Küçük eksikliklerden büyük eksiklikler oluştu. Cum- huriyetlerden, aynı zamanda MK çalışanlarından Özbekis- tan'a gidenler oldu. Bunların olup bitenleri görmemesi ola- naksızdı. Cumhuriyetin emekçileri dayanılmaz durumları merkez organlarına büyük bir öfkeyle yazıyorlardı. Ne ki, bu sinyallere gereken önem verilmemiş, bunlar ele alınıp araştırılmamıştır.

Bunlar araştırılmadı, çünkü bizde belirli bir aşamada tek tek cumhuriyetler, bölgeler, yöreler ve kentler eleştiri dışı tutuldu. Tabanda bu, belli bölgelerin, kollektif ekonomilerin, devlet mülklerinin ve sanayi işletmelerinin vb. tam anlamıyla dokunulmazlığını getirdi. Bütün bunlardan kesinlikle şu sonuç çıkartılmalıdır: *Partide denetim dışı olan ve eleştiri dışı tutulan tek bir örgüt, partiye karşı sorumluluktan ser- best bırakılmış tek bir yönetici yoktur ve olamaz.*

Bu, aynı şekilde, tüm bakanlıklar ve öteki merkezi devlet örgütleri için, tüm kurul ve örgütler için geçerlidir. SBKP MK bakanlıklardaki ve öteki merkezi devlet organlarındaki parti örgütlerinin rolünü belirleyici biçimde artırmayı ve on- ların yönetim aygıtının ve ekonomi dallarının dönüştürül- mesindeki çalışmasını yeni ve daha yüksek bir düzeye çı- karmayı gerekli görüyor. Bir dizi bakanlığın parti komitesinin hesap verme raporlarının MK'de ele alınması sırasında bun- ların denetim haklarını henüz çok çekingen ve ürkek kul- landıkları ve yerel bencillığe, kağıt savaşına ve buyrukçu- luğa karşı savaşımın ve yeninin hızlandırıcıları olarak hizmet etmedikleri ortaya çıktı.

Parti politik yönetimi gerçekleştiriyor ve genel gelişme perspektifini belirliyor. Sosyal-ekonomik ve manevi yaşam alanındaki başlıca görevleri formüle ediyor, kadroların seçi- mini ve yerleştirilmesini yapıyor ve genel denetim uyguluyor. Somut ekonomik, sosyal ve kültürel sorunların çözümü için yol ve yöntemler konusunda ise her yönetim organına, her çalışma kollektifine ve ekonomi kadrosuna geniş bir karar verme özgürlüğü tanınmıştır.

Parti, yönetim biçim ve yöntemlerinin yetkinleştirilmesinde

parti komitelerinin işlevleriyle devlet organlarının ve toplumsal örgütlerin işlevlerinin karıştırılmasına kesinlikle karşıdır. Bu basit bir sorun değildir. Yaşamda parti denetiminin ve pratik görevin yerine getirilmesinin örgütlenmesinin, sıradan vesayete, zaman zaman devlet ve ekonomi organlarının işlerini yönetmeye dönüştüğü sınırları belirlemek çok zordur. Her duruma somut yaklaşmak gerekiyor ve burada birçok şeyi yöneticilerin kültürü ve politik olgunluğu belirliyor. Parti çalışmalarını, herkesin bulunduğu kesimde uzmanca ve enerjik biçimde, üzerine sorumluluk almaktan korkmadan çalışacağı biçimde örgütlemeye çalışıyor. Bu sorunun ilkesel, Leninci çözümü budur ve parti çalışmasının tüm alanlarında bize bu yol göstermelidir.

2. Parti üyeliğinin temizliği ve dürüstlüğü için, ilkesel bir kadro politikası için

Yoldaşlar, Parti'nin dev yaratıcı potansiyelini, Sovyet toplumunun gelişmesini hızlandırma çabalarına ne kadar daha kararlı çekersek Nisan Plenumunun, *kadroların girişimciliğinin ve sorumluluğunun artırılmasının gerekliliği ve parti üyeliğinin temizliği ve dürüstlüğü için yorulmak bilmez bir savaşımın önemi* üzerine çıkardığı sonuçların ne denli haklı olduğu, derin temele dayandığı o kadar daha açık biçimde ortaya çıkacaktır.

Komünist Partisi, hem politik hem de ahlak bakımından öncüdür. Geçen beş yıl içinde yaklaşık 1 milyon 600 bin yeni üye kabul edildi. İşçi sınıfının, toplumun tüm tabakalarının bağrındaki kökleri giderek güçleniyor. Her yeni yüz üyeden 59'u işçi, 26'sı ekonominin çeşitli kollarında çalışan eğitilmiş uzmandır. Yeni üyelerin beşte dördünü gençler oluşturuyor.

Genel olarak partinin bileşiminin biçimlenmesi ve sıralarının büyümesi, Tüzük normlarına uygun biçimde olmaktadır, ancak her canlı çalışma gibi, partiye üye alımı sistemi daha da yetkinleştirilmelidir. Kimi örgütler parti sıralarını niteliğin zararına büyütmede acele ediyor yeni üyelerin yüksek ni-

telikli olmasına özen göstermiyor, yeni üye alımında titiz davranmıyorlar. Görevimiz parti sıralarının arılığı için sürekli özen göstermek ve kendini davaya adamamış insanlara, kendi kariyerist ya da çıkarıcı hesapları için partiye gelenlere kapıları sağlam biçimde kapatmaktır.

Komünistlerin ideolojik eğitimlerini daha da iyileştirmeliyiz ve parti disiplinine daha sıkı uyulması ve Tüzükte yer alan istemlerin kesinlikle yerine getirilmesi üzerinde ısrarlı olmalıyız. Her parti örgütünde, komünistler kendileri, herhangi bir kişinin parti normlarına uymaması olasılığını dışlayacak bir karşılıklı titizlik atmosferi yaratmalıdırlar. Bu bağlamda birçok parti örgütünün, komünistlerin yoldaşları önünde düzenli hesap vermesi ve parti değerlendirmelerinin parti toplantılarında tartışılması ve onaylanması deneyimleri desteklenmeli ve yayılmalıdır. Bu, ayırimsız tüm parti üyelerinin kendi örgütleri için daha yüksek bir sorumluluk duygusu kazanmalarına yardımcı oluyor.

Kimi komünistlerin yakışık almaz davranışlarda komünist adını lekeleyici eylemlerde bulunması bize büyük zararlar veriyor. Son dönemde bir dizi yüksek derecedeki görevli değişik yolsuzluklar nedeniyle görevlerinden alındı ve partiden atıldı. Bunlardan bazıları mahkemeye verildi. Böylesi durumlara, örneğin Alma-Ata'da, Çimkent ve öteki bölgelerde, kimi cumhuriyet ve yörelerde, aynı zamanda kimi bakanlık ve kurumlarda rastlandı. Bu türden olaylar, genellikle kadro seçimi ve eğitimine, çalışmaların denetlenmesine ilişkin parti ilkelerinin çiğnenmesinden kaynaklanıyor. Parti, komünist adını lekeleyen herkesi sıralarından temizlemek yolundan kararlılıkla yürüyecektir.

Kongremizde, *işe değer verme* üzerine birkaç söz daha söylemek istiyorum. Bu ilkesel bir sorundur. Söylenenle yapılan arasındaki herhangi bir uyumsuzluk, temel olana, parti politikasının saygınlığına zarar verir ve buna kesinlikle izin verilemez. Komünist Partisi söz ile işin birliğinin partisidir. Bunu, hiçbir yönetici, hiçbir komünist aklından çıkarmamalıdır. Sovyet halkı, çalışmalarımızı, söz ile işin birliğine göre değerlendirecektir.

Nisan Plenumundan bu yana merkezde ve yerel düzeylerde önemli kararlar alındı, ilginç fikirler ortaya sürüldü, ilginç öneriler getirildi. Ancak bunların ne ölçüde yaşama geçirildiğini ya da çalışmalarımıza yansıdığını çözümlersek tartışma götürmez gelişmelerin yanı sıra, pek çoğunun pratik uygulama alanına takılıp kaldığı görülür. Her komünist, özellikle her yönetici, yaşamı ilerletmenin ve emeği daha üretken kılmanın tek aracı olan pratik eylemlerin muazzam anlamının değerini biçemediği sürece, hiçbir yeniden yapılandırma, hiçbir değişiklik gerçekleştirilemez. Örgütsel çalışma, sayısız toplantı ve konferanslarda gevezelik ve boş söz yarıştırmayla karıştırılmamalıdır.

Bir başka konu da şudur: Parti, bürokrasiye karşı kararlı ve acımasız bir savaşım açmalıdır. Vladimir İliç Lenin, bürokrasiye karşı savaşımın, en önemli anlarda, bir yönetim sisteminden ötekine geçiş sırasında, azami ölçüde beceriklilik, çabukluk ve enerjinin gerekli olduğu durumlarda, özel bir önemi olduğu görüşündeydi. Bürokrasi bugün, bizim ana sorunumuzun, yani ülkenin sosyal-ekonomik gelişmesinin hızlandırılması ve bununla bağlı olarak ekonomik yönetim mekanizmasının temelden yeniden yapılandırılması sorununun çözümü önünde ciddi bir engeldir. Bu sorun kaygı yaratıyor ve sonuçlar çıkarmayı gerektiriyor. Bununla ilgili olarak, bürokratik sapmaların, beceriksizce çalışıldığı, açıklığın ve tabandan denetimin olmadığı, insanlardan yaptıkları konusunda daha az hesap sorulduğu yerlerde daha güçlü biçimde ortaya çıktığını akılda tutmak önemlidir.

Yoldaşlar, son zamanlarda yeni, enerjik, modern düşünceli kişiler yüksek görevlere getirildiler. Parti, yönetmede deneyimli kadrolar ile genç kadroları birleştirme çizgisini izlemeyi sürdürecektir. Yönetici görevlere giderek daha çok kadın getirilmektedir. Şimdi parti ve yerel yönetim organlarında daha çok kadın vardır. Tüm bu daha yüksek görevlere getirmede ve değişikliklerde tek bir ölçüt vardır: Politik nitelikler, meslek bilgisi, yetenek ilgili kişinin gerçek başarıları ve insanlara karşı tutumu. Bunu vurgulamayı gerekli görüyorum. Çünkü kimileri partinin sıradan komünistlerle, emek-

çilerle sürekli ilişkide olma geleneğini terketmiştir. Bu ise parti çalışmalarının özünü baltalamaktadır. Bugün her parti örgütünün başında yığınlarla sıkıca bağlı, ideolojik bakımdan sağlam, yeni düşüncelerle dolu ve dinamik bir yöneticinin bulunması gerekiyor. İnsanların somut yaşamlarında karşılaş-tıkları olumlu ya da olumsuz her şeyi yöneticinin, özellikle de parti yöneticisinin kişiliğiyle bağladıklarını hatırlatmaya bilmem gerek var mı? Sıradan emekçi, semt, kent ya da bölge komitesinin sekreterine bakarak, parti komitesi, ya da bir bütün olarak parti hakkında hüküm vermektedir.

Kendilerini parti davasına adanmış olan ve onun politik çizgisini uygulama savaşımında önsıralarda yer alan kadrolar bizim temel ve en değerli zenginliğimizdir. Parti militanları, tüm komünistler Bolşevizmin büyük geleneklerini iyice benimsemeli ve kendilerini bu geleneklerin ruhunda yetiştirmelidir. Partide, onun her halkasında, ilkeli tutum ve parti yoldaşlığı sarsılmaz normlar haline gelmelidir. Ancak böyle bir tutum, partinin ahlak sağlamlığını sağlayabilir. Bu ise tüm toplumun sağlamlığının güvencesidir.

3. İdeolojinin yaşamla bağıını güçlendirmek ve kişinin manevi dünyasını zenginleştirmek

Yoldaşlar, "Teorik çalışmaları, işin gerektirdiği yöne yöneltmeden, bu teorinin sonuçlarını yaymadan olduğu gibi,... teorik çalışma yapmadan da ideolojik yönetici olmak mümkün değildir."¹⁰ Lenin, bize bunu öğretiyor.

Marksizm-Leninizm en büyük devrimci dünya görüşüdür. İnsanoğlunun önüne koyduğu en insancıl hedefi temellendirmiştir: Yeryüzünde adil bir toplumsal sistem yaratılması. Marksizm-Leninizm, muazzam çeşitliliği ve çelişkiliği ile yasal ve bütünsel bir süreç olan toplumun gelişmesinin bilimsel incelenmesinin yolunu gösteriyor, ekonomik ve politik güçlerin karakterini ve karşılıklı etkileşmesini doğru kavra-

¹⁰ V.İ.Lenin, *Toplu Yapılar*, C. 1, s. 309. Rusça, "Halkın Dostları Kimlerdir?" den.

mayı, savaşımın yönelimlerini, biçimlerini ve yöntemlerini doğru seçmeyi ve tarihin tüm keskin dönemlerinde kendinden emin olmayı öğretiyor.

SBKP, tüm çalışmalarında, Marksist-Leninist öğretiye bağlılığın, elde edilen deneyimler temelinde onu yaratıcı geliştirmede yattığı görüşünden hareket ediyor. Toplumumuzun ve bir bütün olarak dünyamızın gelişmesinin şimdiki kritik karekterinden kaynaklanan bir dizi karmaşık sorun, partinin teorik düşüncesinin merkezinde yer alıyor. Hızlandırmanın çok yönlü görevleri ve bunun karşılıklı bağlantı içindeki yönleri -politik, ekonomik, bilimsel, teknolojik, sosyal, kültürel, entellektüel ve psikolojik- daha derin ve daha kapsamlı bir çözümlemeyi gerekli kılıyor. Temellendirilmiş ekonomik ve sosyal öngörülere, derin tarihsel araştırmalara ve ciddi felsefi genellemelere büyük bir gereksinim duyuyoruz.

Felsefi ve ekonomik cephemizin, bir bütün olarak toplumsal bilimlərimizin, diyebilirim ki, günün istemlerinden biraz uzakta kalan bir durumda olduğu olgusunu görmezden gelemeziz. Bunun yanı sıra, planlama ve ekonomi organlarımız ve öteki kurumlar, toplum bilimcilerinin amaca yönelik önerilerini pratiğe geçirmede gereken ilgiyi göstermiyorlar.

Günümüz, toplum bilimcilerinin önüne pratiğin somut gereksinimlerinin üzerine geniş biçimde gitme görevini koyuyor ve toplum bilimcilerimizden yaşamda süregiden değişimlere duyarlı olmalarını, yeni olguları gözönüne almalarını, pratiği doğru biçimde yönlendirecek sonuçlar çıkarmalarını istiyor. Ancak pratikten gelen ve anlamlı genellemelerle ve yapıcı önerilerle zenginleşmiş olarak tekrar pratiğe dönen araştırma yönleri yaşam gücüne sahiptir. Skolastiklik, kitap bilgeliği ve dogmatizm, her zaman bilgiye gerçek bir katkının ayak bağı olmuşlardır. Bunlar, düşüncede durgunluğa götürür, bilimin etrafına güçlü bir duvar örerek, onu yaşamdan koparır ve gelişmesini engeller. Hakikat açıklamalar ya da kurallarla elde edilemez, hakikat bilimsel tartışmalardan ve fikir kavgasından doğar ve eylemlerde doğrulanır. Merkez Komitesi toplumsal bilimlərimizin önemli teorik ve pratik sonuçlara ulaşılmasına olanak sağlayan bu yolda ilerlemesinden yanadır.

Partinin her alanda gerçekleştirmeyi amaçladığı yaratıcılık atmosferi, toplumsal bilimler için özellikle yararlıdır. Ekonomist ve felsefecilerimizin, hukukçu ve sosyologlarımızın, tarihçi ve edebiyat araştırmacılarımızın yeni sorunların cesur ve yenilikçi formüle edilmesi ve teorik planda yaratıcı işlenmesinde bu atmosferin aktif değerlendirileceğini umuyoruz.

Ancak fikirler kendi başlarına ne kadar çekici olurlarsa olsunlar, eğer yığınların sosyal-politik deneyimleri ile bağlı değillerse otomatik olarak bütünsel ve aktif bir dünya görüşü oluşturamazlar. *Sosyalist ideoloji, enerjisini ve etkisini ileri fikirler ile yeni toplumun kuruluşunun karşılıklı etkileşiminden alıyor.*

Partinin ideolojik çalışmalarının temel doğrultuları SBKP Programının yeni biçiminde belirlenmiştir. Bunlar SBKP MK Plenumlarında ve Aralık 1984'te yapılan SSCB Pratik-Bilimsel Konferansı'nda tartışıldı. Bunlardan yalnızca birkaçı üzerinde duracağım.

Partinin bütün etki gücünün yoğunlaşması gereken en temel şey, her kişinin yaşamakta olduğumuz anının bir dönüm noktası olarak ivedi karakterini kavramasıdır. Eğer insanlar kayıtsız kalırsa, eğer yığınların çalışma ve toplumsal alanlardaki aktifliğini yükseltmezsek, enerji ve girişimlerini artırmada başarısız kalırsak, bütün planlarımız havada kalır. *Ülkenin sosyal-ekonomik gelişmesini hızlandırmanın birincil koşulu, toplumu yeni görevlere yöneltmek ve bunların yerine getirilmesinde halkın, her çalışma kollektifinin yaratıcı potansiyelinden yararlanmaktır.*

Akıllı ve doğru sözlerin muazzam etkisi olduğu tartışma götürmez. Ancak, politik, ekonomik ve toplumsal adımlarla birleştirildiğinde, bunların anlamı yüz kat artar. Usandırıcı vaazlardan kurtulmanın ve çağrıları ve belgeleri gerçek yaşamın nefesi ile doldurmanın tek yolu budur.

Sözlerin olgulardan uzaklaşması, ideolojik çabaların değerinin ciddi biçimde düşmesine yolaçar. Dikkatli davranış üzerine ne kadar çok söylev verirek verelim kabalık ve bürokrasiyi ne kadar lanetlersek lanetleyelim, insanlar büroda, sokak ya da mağazada bir kabalıkla karşılaştığından bütün

bunlar uçup gider. Kültürlü davranış üzerine ne kadar çok konuşursak konuşalım, eğer bu, üretimde, günlük yaşamda, insani ilişkilerde yüksek düzeyde bir kültürün sağlanması çabaları ile desteklenmiyorsa, boşuna olacaktır. Sosyal adalet, düzen ve disiplin üzerine ne kadar çok yazı yazarsak yazalım, bunlar, çalışma kolektiflerinin etkili eylemleri ve yasaların kesin uygulanması olmadan bir sonuç vermezler.

İnsanlar ideolojimizin hakikate büyük bağlılığını ve politikamızın ilkesel karakterini sürekli görmeli ve hissetmelidir. Emek ve ürünlerin dağılımı öyle örgütlenmeli ve sosyalist yaşamın yasa ve ilkelerine öylesine titizlikle uyulmalı ki, her Sovyet yurttaşı ülkelerimize ve değerlerimize sağlam bir inanç beslesin. Konut koşulları, yiyecek maddeleri temini, tüketim maddelerinin kalitesi ve sağlık hizmetlerinin düzeyi, bütün bunlar insanların bilincini ve ruh halini en dolaysız biçimde etkiliyor. İşte, parti, devlet ve yığın örgütlerinin eğitsel çalışması ile bağlı tüm sorunlar yelpazesine tam da bu açıdan yaklaşmalıyız.

Sosyal-ekonomik gelişmenin hızlandırılmasına yönelinmesiyle, ideolojik çalışmanın etkisinin hızla artırılması için elverişli koşullar fazlasıyla yaratılmıştır. Ancak kimse bununla ideolojik-politik eğitimin, çalışma ve ahlak eğitiminin daha basitleştiğini düşünmemelidir. Bugünkü ortamın, ne kadar elverişli olursa olsun, kendi çelişkileri, zorlukları olduğu her zaman akılda tutulmalıdır. Değerlendirmelerde hiçbir hafife almaya izin verilemez.

Toplumsal bilinci geliştirmek her zaman karmaşık bir süreç olmuştur, ancak mevcut aşamanın ayırdedici karakteri birçok acil sorunu özellikle keskinleştirmiştir. Birinci olarak, hızlandırma görevinin bizzat kendi boyutu, toplumsal atmosferi, onun karakterini ve özelliklerini belirliyor. Henüz herkes gerçekleşmekte olan kavramaya ve kabul etmeye hazır değildir. İkinci olarak, ve bu önemle vurgulanmalıdır, sosyal-ekonomik gelişmedeki yavaşlama, yalnızca ekonomik yönetimdeki değil, aynı zamanda ideolojik çalışmadaki ciddi hataların da sonucudur.

Bu konuda az konuşulduğu ya da konuşulanların yanlış

olduğu söylenemez. Ancak pratikte, amaca yönelik eğitsel çalışmanın yerini çoğu kez, propagandayı yaşamdan uzaklaştıran ve toplumsal atmosfer üzerinde ters bir etki yapan yapmacık kampanyalar aldı. Yaşamdaki çelişkilerin keskinliği sık sık görmezden gelindi ve ekonomide, aynı şekilde toplumsal ve öteki alanlarda, işlerin gerçek durumu gerçekçi açıdan değerlendirilmedi. Geçmişin kalıntıları iz bırakmadan kaybolmuyor. Bunlar, halkın bilincinde, eylemlerinde ve tutumlarında etki göstererek, kendilerini hissettiriyorlar. Yaşam tarzı, öyle göz açıp kapayıncaya kadar değiştirilemez, düşünce ağırlığına son vermek ise daha da zordur. Enerjik çabalara gereksinim vardır.

Politika, ancak sınıfların, toplumsal grupların ve bireylerin çıkarlarının hassas biçimde hesaplanması üzerine temellen-dirilmişse, gerekli sonuçları verir. Bu toplumun yönetilmesi açısından doğrudur, ideoloji ve eğitim söz konusu olduğunda ise daha da doğrudur. Toplum, somut çıkarları, sevinç ve üzüntüleri, yaşam hakkında, onun gerçek ve sözde değerleri hakkında kendine özgü kavrayışları olan somut insanlardan meydana geliyor.

Bu bağlamda, *eğitimin en önemli alanı olarak bireysel çalışma* üzerine birkaç söz söylemek istiyorum. Bunun önemsenmediği söylenemez, ancak ideolojik alanda alışıl-gelmiş "toptancı" yaklaşım ciddi bir engeldir. Gerçekten de, ilgili istatistikler etkileyicidir. Onbinlerce ve yüzbinlerce propagandacı, ajitator ve politik okutman, eğitim grupları ve seminerler, tirajı onmilyonları bulan gazete ve dergiler, konferanslarda milyonlarca izleyici. Bütün bunlar iyi. Ancak bütün bu "boyutlar" ve sayılar yığını arasında insanın kendisi kaybolmuyor mu? İdeolojik istatistikler, bir yanda toplum tarafından yüksek bir ödüllendirmeyi hak etmiş özverili emekçileri, öte yandan antisosyalist moralin taşıyıcılarını görmemizi engellemiyor mu? Eğitimde azami ölçüde somut olmak işte bu nedenle son derece önemlidir.

İdeolojik çalışmanın temel bir özelliği de, sosyalist ideoloji ile burjuva ideolojisi arasındaki sert çatışma tarafından belirlenen bir ortamda yürütülmekte olmasıdır. Burjuva ideo-

lojisi sermayeye, tekellerin, maceracılığın ve toplumsal öç almanın çıkarlarına hizmet eden bir ideolojidir, geleceği olmayan bir toplumun ideolojisidir. Amaçları ortadadır: Her aracı kullanarak kapitalizmi süslemek, onun doğasında var olan antihümanizmi ve adaletsizliği gizlemek, onun yaşam ve kültür standartlarını dayatmak, her yolla sosyalizmi kalamak ve demokrasi, özgürlük, eşitlik ve toplumsal ilerleme gibi değerlerin anlamını çarpıtmak.

Emperyalizmin açtığı “psikolojik savaş”, saldırganlığın ve enformasyon emperyalizminin, halkların egemenliğini, tarihini ve kültürünü ayaklar altına alan özel bir biçimden başka bir şey değildir. Aynı zamanda bu, savaşın dolaysız politik ve psikolojik hazırlığıdır ve elbette bunun ne gerçek bir fikir çatışması ile, ne de Batı’da iki yüzlü biçimde çok sözü edilen fikirlerin serbestçe değiş tokuşu ile hiçbir ilgisi yoktur. İnsanlara, emperyalizme uygun düşmeyen her topluma tüfeğin gezinden bakmasını öğretmeyi başka türlü değerlendirmek olanaksızdır.

Elbette, burjuva propagandasının etkisini küçümsemek için hiçbir neden yoktur. Sovyet insanları, çeşitli peygamberlerin ve de peygamberce öngörülerin hakiki değerinin yeterince farkındadır, egemen tekeli güçlerin yıkıcı faaliyetlerinin hakiki amaçlarını açık görmektedir. Ancak “psikolojik savaş”ın, insanların düşünceleri, dünyayı kavrayışları, yaşamsal, toplumsal ve manevi ölçütleri uğruna bir savaşım olduğunu unutmaya da hakkımız yoktur. Çok çeşitli ve yüzlerce yıllık bir politik deneyime sahip kaşarlanmış bir sınıfsal hasımla karşı karşıyayız, elinde gelişkin teknik araçlarla donatılmış ve büyük bir eğitilmiş sosyalizm nefretçileri ağına sahip dev bir yığınsal propaganda makinesi vardır.

Burjuva propagandacıların sinsiliğine ve ilkesizliğine, ideolojik işçilerimizin büyük ustalığıyla, sosyalist toplumun ahlak ve kültürüyle, enformasyonda açıklıkla ve propagandamızın çekiciliği ve yaratıcılığı ile karşıkoymalıyız. İdeolojik yıkıcılığın sergilenmesinde ve sosyalizmin gerçek kazanımları üzerine, sosyalist yaşam tarzı üzerine doğru enformasyonun sağlanmasında atak olmalıyız.

Baskıdan ve sömürden kurtulmuş bir dünya, toplumsal olarak kaynaşmış ve kendine güvenen bir toplum kurduk. Biz, anavatanımızın yurtseverleri, bundan böyle de onu tüm gücümüzle koruyacağız, onun zenginliklerini artıracacağız, ekonomik ve moral gücünü pekiştireceğiz. Sovyet yurtseverliğinin derin kökleri, toplumsal sistemde, hümanist ideolojimizdedir. Gerçek yurtseverlik, aktif bir yurttaşlık konumu almak demektir. Sosyalizm, yüksek düzeyde ahlaka sahip bir toplumdur. İnsan dürüst, vicdanlı, düzenli, kendi kendine karşı titiz olmadan inanç adamı olamaz. Yeni toplumun ülküleri, ilkeleri ve değerleri daha enerjik yükseltildikçe, eğitimimiz daha da verimli hale gelecektir. Yaşamın temizliği için savaşım ideolojik eğitimin etkisini ve toplumsal sonuçlarını artırmanın ve sağlıklı etmenlerin ortaya çıkmasına karşı güvenceler yaratmanın en etkili yoludur.

Kısaca söylersek, yoldaşlar, ideolojik çalışmanın hangi alanını alırsak alalım, herşeyde hareket noktası yaşam olmalıdır. Haberleşme, propaganda, sanat ve amatör sanat faaliyeti, klüplerin, tiyatroların, kütüphanelerin ve müzelerin çalışması gibi canlı, dinamik ve çok yönlü bir çalışmada, tüm ideolojik-politik çalışma, ahlak ve ateizm eğitimi alanında durgunluğa, ağırlığa kesinlikle hoşgörü gösterilemez.

Dinamik değişimlerle dolu olan günümüzde, *yığınsal iletişim araçlarının rolü* önemli ölçüde artıyor. MK Nisan Plenumundan bu yana geçen süre, partinin bir bütün olarak gazetecilik alanındaki çalışması açısından çetin bir sınav oldu. Yazı kurulları, birçok açıdan yeni olan karmaşık sorunların üzerine cesaretle gittiler. Gazete ve dergilerde, televizyon programlarında, başarıları ve çelişkileri ile yaşamın nabızı attı. Sorunlar daha çözümleyici ve daha sorumlu ele alınıyor. Sorunların ortaya konması ve yetersizliklerin ve eksikliklerin somut eleştirisi daha sert yapılıyor. Yıkıcı ekonomik, sosyal ve ideolojik sorunlarla ilgili birçok yapıcı öneri getirildi.

Yığınsal iletişim araçlarının etkisi konusu şimdi daha büyük bir önem kazanıyor. MK bunları, partinin, yerel çıkarların ya da kurumun çıkarlarının ön plana çıkarılmasını

dıştalan bir genel görüş açısı oluşturma ve ifade etme aracı olarak görüyor. İlkeleri savunmanın, çalışmaları iyileştirme kaygısının dayattığı herşeyin, parti tarafından desteklenmesi sürecektir. Yığnsal iletişim araçlarının çalışması, bunlar ne kadar derin düşünceli ve güncel olursa, aşılması ve sansasyona ilgi ne kadar etkisizleşirse, o kadar verimli olacaktır.

Televizyon ve radyo ağıımız hızla gelişiyor, modern bir teknik düzeye ulaşıyor. Bunlar, enformasyon taşıyan ve ahlak değerlerimizi ve kültürümüzü propaganda eden ve yerleştiren, kapsamlı araçlar olarak yaşamda sağlam bir yer almışlardır. Burada iyiye doğru gözle görülür bir gelişme var. Televizyon ve radyo programları daha çeşitli ve ilgi çekici hale geldi. Yerleşmiş klişeleri aşmak, izleyicilerin ilgilerinin çeşitliliğini daha tam dikkate almak yönünde belli bir çaba gösteriliyor.

Ancak yığnsal iletişim ve propaganda araçlarımızın tüm potansiyellerini kullandıklarını söyleyebilir miyiz? Henüz söyleyemeyiz. İyi olmayan daha çok şey vardır, ağırlık giderilmemiştir ve yeni olana duyarsızlık henüz tedavi edilememiştir. İnsanlar, haberlerin iletilmesindeki hızın yetersiz olmasından, pratiğe sokulan ileri yeniliklerin üstünkörü ele alınmasından hoşnut değildirler. Yalnızca ideolojik ve estetik açıklıktan değil, en temel zevkten de yoksun olan kimi edebiyat yapıtları, televizyon programları ve filmler hakkı tepkiler doğurmaktadır. Kitap ve dergi yayıncılığında ve dağıtımında köklü bir iyileşme olmalıdır. Kültür Bakanlığı, Devlet Radyo ve Televizyon Komitesi, Devlet Film Komitesi, SSCB Devlet Yayıncılık Komitesi ve haber ajanslarının yöneticileri, kamuoyunun sayısız eleştiri uyarılarından etkili sonuçlar çıkarmalıdır. Yetersizlikler ortaktır, ancak sorumluluk somuttur ve bu, ideolojik kadrolar tarafından her zaman akıldan tutulmalıdır.

Parti, *kültür alanında politikamızın* ana amacını, insanların yeteneklerini ortaya koyabilmesi için ve yaşamlarını kültürel açıdan zengin ve çok yönlü kılabilmesi için en geniş olanaklar açmak olarak görüyor. Bu alanda da işleri iyileş-

tirme yönünde köklü değişiklikler yaparken, tüm eğitim-kültür çalışmalarının, insanların manevi gereksinimlerini daha tam karşılayacak, onların çıkarlarına yanıt verecek biçimde örgütlenmesi çok önemlidir.

Toplumsal ahlak sağlamlığı ve insanların içinde yaşadıkları manevi ortam, büyük ölçüde, *edebiyat ve sanat* tarafından belirlenir. Yeni dünyanın doğuşunu yansıtmış olan edebiyatımız, onun inşasında ve bu dünyanın yurttaşının, vatanını seven bir yurtsever ve kelimenin gerçek anlamında bir enternasyonalist olarak biçimlendirilmesinde de aktif olmuştur. Edebiyat ve sanat böylece tüm halkın davasında yerini ve rolünü doğru seçmiştir. Bu, aynı zamanda halkın ve Partinin bir yazarın ya da sanatçının çalışmasını değerlendirmesinin ve Sovyet edebiyat sanatının kendi görevlerine yaklaşımının bir ölçütü olmuştur.

Toplum, zamanın, özellikle bir değişim zamanının sanatsal değerlendirilmesini gerekli gördüğünde, her zaman, kendisi için bunun bir iç gereksinim olduğu insanları da ortaya çıkarır. Bugün işte böyle bir zamanda yaşıyoruz. Partinin de, halkın da kağıt üzerinde gösterişli sözlerle, önemsiz şeylerle zaman kaybetmeye, duruma göre davranmaya çalışmaya, kişisel çıkarına bakmaya gereksinimi yoktur. Toplum yazardan sanatsal yenilik ve her zaman hakiki sanatın özü olmuş olan yaşamın gerçeklerini yansıtmayı bekliyor.

Ancak hakikat, soyut bir kavram değildir. Somuttur. Halkın başarılarında ve toplumsal gelişmenin çelişkilerinde, kahramanlıkta ve günlük çalışmada, zaferlerde ve başarısızlıklarda, başka bir deyişle, tüm çeşitliliği, dramatikliği ve büyüklüğü ile yaşamın kendisinde bulunur. Ancak ülkelere bağlı yüksek sanatsal değere sahip ve halkla bağlı bir edebiyat, çağının yükünü omuzlama yeteneğine sahip dürüst ve cesur insanlar yetiştirebilir.

Eleştiri ve özeleştiri toplumumuzun yaşamının doğal bir ilkesidir. Bunlar olmadan ilerleme olamaz. Edebiyat ve sanat eleştirisinin, sağlam ahlaki cürüten hoşgöründen ve boyun eğmeden kendini kurtarmanın ve eleştirinin, yazarın gösterişine ve tutkularına hizmet eden bir alan değil, toplumsal

bir konu olduğunu hatırlamasının zamanı gelmiştir.

Sanatçılarımızın birlikleri zengin bir geleneğe sahiptir, sanat yaşamında ve tüm toplumda bu konuda önemli bir rol oynamaktadırlar. Çalışmalarının başlıca sonuçları yalnızca aldıkları kararlarla ve yaptıkları toplantılarla değil, toplumun gereksinim duyduğu ve halkın manevi yaşamını zenginleştirebilen yetenekli ve orjinal kitaplar, filmler, oyunlar, tablolar ve müzik yapıtlarıyla ölçülüyor. Bu bağlamda, kamuoyunun, çeşitli yüksek ödüllere aday gösterilen yapıtları değerlendirmedeki ölçütlerin düzeyinin yükseltilmesi önerileri ciddiyle ele alınmalıdır.

Manevi, kültürel yaşamı yönlendirmek kolay bir iş değildir. Bu özenli ve ölçülü davranış, sanattan anlamayı ve elbette mutlaka edebiyat ve sanata sevgiyi, yeneteğe saygıyı gerektiriyor. Burada çok şey partinin kültür politikasını propaganda etme, onu yaşama geçirme yeteneğine, değerlendirmelerde adil olmaya, yaratıcı çalışma ve yazar, besteci ve artistin arayışları karşısında iyi niyetli bir tutum almaya bağlıdır.

İdeolojik çalışma, yaratıcılık gerektiren bir çalışmadır. Her durum için geçerli bir reçetesi yoktur, sürekli bir arayışı ve yaşamın hızına ayak uydurma yeteneğini gerekli kılar. Bugün, hangi çalışma alanı olursa olsun, günümüzün sorunlarının karakteri hakkında derin bir anlayış, sağlam bir bilimsel dünya görüşü, ilkeli bir tutum, yüksek kültür ve yüksek bir sorumluluk duygusu kazanmak özellikle önemlidir. *Toplumun olgunluk düzeyini yükseltmek ve komünizmi kurmak, bireyin bilincinin olgunluğunu düzenli artırmak ve manevi dünyasını zenginleştirmek demektir.*

Parti, ideolojik alanda çalışan kadroların bilgisine, deneyimine ve kendini adamışlığına büyük değer biçiyor. Burada, Kongremizde, Parti'nin ana çalışma alanlarından biri olan bu alanda son derece önemli Parti görevini onurla yerine getirmiş ve getirmekte olan milyonlarca Parti üyesi övgüyle anılmalıdır. İdeolojik çalışmada kendi kişisel örnekleriyle inançlarını kanıtlamış, çözümleyici düşünebilen ve halkı dinlemeyi ve onunla konuşmayı bilen, kısaca politik ve meslek-

sel bakımdan iyi eğitilmiş ve günümüzün yeni görevlerini başarıyla yürütme yeteneğindeki yoldaşları görevlendirmeye devam etmeliyiz.

VI. PARTİ PROGRAMI'NIN YENİ BİÇİMİ VE TÜZÜK DEĞİŞİKLİKLERİ ÜZERİNE TARTIŞMANIN SONUÇLARI

Yoldaşlar, SBKP MK Politik Raporu, Parti Programı'nın hedeflerini, günümüzdeki ekonomik ve politik stratejilerini parti içi yaşamın daha da iyileştirilmesinin sorunlarını ve çalışma stil ve yöntemlerini, yani, SBKP Programı'nın yeni biçimi ve Tüzük değişiklikleri tasarılarının özünü oluşturan herşeyi inceliyor. Bu nedenle, burada bütün bunları ayrıntılı olarak belirtmenin gereği yok. Bu belgelerin tasarıları üzerinde tüm Parti üyeleri ve tüm halk arasında yürütülen tartışmanın sonuçlarını gözönüne alarak, kimi ilkesel noktalar üzerinde duracağım.

Bu sonuçlar hangileridir? Herşeyden önce, SBKP Program ve Tüzüğü'nün maddeleri ve sonuçları geniş bir onay görmüştür. Komünistler ve Sovyet halkı partinin ülkenin sosyal-ekonomik gelişmesini hızlandırma politikasını ve Parti Programı'nın komünist perspektifini ve dünya barışını pekiştirme açık yönelimini destekliyorlar. Yeni tarihsel görevlerin, toplumsal gelişmenin ivedi sorunlarının derinlemesine çözümlemesi üzerine temellendirilmiş olduğunu işaret ediyorlar.

Programın yeni biçimi yurt dışında da geniş bir yankı uyandırdı. İleri kamuoyu, Programın derin insancıl karakterini, insana yönelimini, uluslararası karşılıklı anlayış ve insanlığa barışçı bir gelecek sağlanması için yaptığı ateşli çağrısı belirtiyor. Sovyetler Birliği'nin dünya sosyalist sisteminin tüm ülkeleriyle kalıcı yoldaşça ilişkilere ve her yönde işbirliğine sarsılmaz biçimde yönelmesi ve halkların barış, demokrasi, toplumsal ilerleme ve bağımsızlığın pekiştirilmesi için antiemperyalist savaşımına gösterdiği destek yurt dışındaki dostlarımızı esinlendiriyor. Burjuva kampındaki bir çok sağduyu sahibi kişi Programımızın barışçı yöneliminin, SBKP'nin silahsızlanma ve tüm ülkelerle normal, sağlıklı ilişkiler çizgisinin altını çiziyorlar.

Kongre öncesi belgelerin hazırlanması ve tartışılması Parti'nin ideolojik ve politik çalışmasını canlandırdı ve milyonlarca emekçinin toplumsal aktifliğini artırdı.

Programın yeni biçimiyle ve Tüzük değişiklikleriyle ilgili tasarılar temel parti örgütlerinin, bölge, kent, il ve yöre parti konferanslarında, ve birlik cumhuriyetleri komünist partileri kongrelerinde tartışıldı. Tartışmanın başlangıcından bu yana, yalnızca Parti Programı üzerine 6 milyondan fazla mektup, yanıt geldi. Bunların sahipleri, işçiler, kolhozcu köylüler, bilim adamları, öğretmenler, mühendisler, doktorlar, ordu ve donanmadan askerler, komünistler ve partisizler, emektarlar ve gençlerdir. Bunlar Programın yeni biçimini Sovyet halkının yaşamsal çıkarlarına yanıt veren bir belge olarak değerlendirerek, sayısız önerilerde bulundular, eklemeler ve redaksiyonunda kimi düzeltmeler yapılmasını istedikler. Bunlardan bazıları üzerinde durmanın yararlı olduğuna inanıyorum.

Tartışılan taslağın yeniliğini vurgulayan kimi mektup sahipleri, bunun Kongre'de dördüncü Parti Programı olarak kabul edilmesini önerdiler. Yeni Parti programlarının, yani ikinci ve üçüncü programların kabul edilmesinin gerekliliğinin, bir önceki programlarda öne konmuş amaçlara ulaşılmış olması olgusundan kaynaklandığı hatırlanmalıdır. Şimdiki durum başkadır.

Partinin sosyalizmi geliştirme ve güçlendirme, onun planlı ve her yönde yetkinleştirilmesi ve Sovyet toplumunun komünizme doğru sürekli ilerlemesi temel görevleri yürürlüktedir. Sunulan belgede, zamanın sınavından geçmiş teorik ve politik yönelimlere yeniden yer veriliyor.

Aynı zamanda, Üçüncü Parti Programı'nın kabul edilmesinden bu yana geçen çeyrek yüzyıl içinde yaşamımızda çok şey değişti. Yeni tarihsel deneyimler elde edildi. Öngörü ve sonuçların tümü doğrulanmadı. Komünizmin tüm boyutlarıyla kurulması görevlerinin dolaysız pratik eylemlere dönüştürülmesinin erken olduğu ortaya çıktı. Bir dizi somut sorunun çözümü için kesin bir süre saptanırken de kimi yanlışlar yapılmıştır. Sosyalizmin yetkinleştirilmesine ve gelişmesinin hızlandırılmasına ilişkin yeni sorunlar ve aynı zamanda uluslararası politikada yeni sorunlar ortaya çıktı ve kesinlik kazandı. Bütün bunların Parti Programı'nda yansıtılması gerekti.

Böylece, Üçüncü Parti Programı'nın yeni biçimi olarak sunulan belgenin değerlendirilmesi gerçeklere dayanmaktadır ve ilkesel önem taşımaktadır. Program, SBKP'nin ana hedeflerini komünist kuruculuğun temel yasallıklarını doğruluyor ve aynı zamanda biriktirilen tarihsel deneyimin yaratıcı bir tarzda yorumlandığını ve strateji ve taktiklerin mevcut dönüm noktasının özgüllüklerine uygun düşecek biçimde oluşturulduğunu kanıtlıyor.

Programın, ülkenin erişmiş olduğu toplumsal gelişme aşamasını ve Programın uygulanması sonucu ulaşılabilecek hedefleri tanımlayan bölümleri büyük dikkat topladı. Bunlara ilişkin değişik görüşler dile getirildi. Kimileri gelişmiş sosyalizme ilişkin bölümlerin Programdan tümüyle çıkarılmasını önerirken, kimileri tam tersine, bu konunun daha geniş ele alınması gerektiğine inandıklarını dile getirdiler.

Tasarıda bu konuda dengeli ve gerçekçi bir yaklaşım sergilenmektedir. Çağdaş sosyalist topluma ilişkin çıkarılan ana sonuçlar ülkemizin gelişmiş sosyalizm aşamasına girdiğini doğruluyor. Biz aynı zamanda, sosyalist ülkelerin kardeş partilerinin programatik belgelerinde öne koydukları gelişmiş

sosyalizmi kurma görevini de anlıyoruz.

Aynı zamanda, gelişmiş sosyalizme ilişkin tezlerin ülkemizde, komünizm kuruculuğunun görevlerini yerine getirmenin yol ve süresine ilişkin basitleştirilmiş düşüncelere bir tepki olarak yaygınlık kazandığını hatırlatmak yerinde olacaktır. Ne var ki, daha sonraları gelişmiş sosyalizmin yorumlanmasında vurgu giderek kaydırılmıştır. İş, çoğu zaman salt başarıların kaydedilmesine indirgeniyor, bu arada ekonominin entansifleştirilmesi, emek üretkenliğinin yükseltilmesi nüfusa sunulan tüketim maddelerinin iyileştirilmesi ve olumsuz olguların üstesinden gelinmesine ilişkin birçok ivedi soruna değinilmiyordu, bunlara gerekli dikkat ayrılmıyordu. İsteyerek ya da istemeyerek, bu yakıcı sorunların çözüme kavuşturulmasındaki ağırlığı bir tür haklı gösterme hizmeti görüyordu. Partinin sosyal-ekonomik gelişmeyi hızlandırma politikasını açıkladığı ve uyguladığı günümüzde, bu yaklaşım kabul edilemez.

Mevcut koşullar, teorik ve politik düşüncemizi, başarıların kaydedilmesine değil, yaşamın değişik alanlarında niteliksel değişimlerin bağlı olduğu sosyal-ekonomik ilerlemenin yol ve yöntemlerinin temellendirilmesi üzerine yoğunlaştırmamızı zorunlu kılıyor. Toplumsal ilerlemenin temel ödevlerinin çözüme kavuşturulması kıyas kabul etmez derinlikte bir yaklaşımı gerekli kılıyor. Programın yeni biçiminde, getirildiği biçimde SBKP'nin stratejisinin anlamı, toplumun gelişmesinde değişimin, dinamizmin artırılmasının gerekliliği üzerine merkezileşmiştir. Toplumumuz, sosyal-ekonomik hızlandırma yoluyla, sosyalist sistemin üstünlüklerinin kendini bütün yönleriyle ortaya koyacağı ve daha önceki aşamalardan miras kalmış sorunların çözüleceği yeni aşamalara yükselecektir.

Program maddelerinin ayrıntılarına ilişkin olarak değişik görüşler dile getirildi. Kimileri Programın daha özlü bir belge, Partinin amaçlarının bir tür kısa ilanı olması gerektiği görüşündeydiler. Kimileri ise ekonomik ve sosyal gelişmenin hedeflerinin daha ayrıntılı gösterilmesinden yanaydılar. Kimi mektuplar Sovyet toplumunun komünizme ilerleyiş sürecinde geçeceği dönemlerin daha kesin bir kronolojisine ilişkin öne-

riler taşıyordu.

Program belgelerinin oluşturulmasına ilişkin Leninci ilkelere ve oluşmuş geleneklere göre, Program, tüm yönleriyle çağdaş dünyanın bir resmini vermeli, onun gelişmesinin ana eğilimlerini ve yasallıklarını göstermeli, Partinin önüne koyduğu ve ulaşmak için yığınları seferber ettiği amaçları açık, iyi temellendirilmiş biçimde ortaya koymalıdır. Bununla birlikte Lenin, Programın kesin bilimsel olması, mutlak varolan olgulardan yola çıkması, ekonomik açıdan kesinlik göstermesi ve hiç bir ölçüsüz şey vaatmemesi gerektiğini vurgulamıştır. Gelecekteki toplumun öne konan görevlerin tanımlanmasında azami ölçüde gerçekçi olunmasını istemiştir. Lenin şöyle diyor: "Biz olabildiğince dikkatli ve kesin olmalıyız. Eğer veremeyeceğimiz en küçük bir şeyi ileri sürersek, bu, programımızın gücünü zayıflatır. Programımızın yalnızca bir fantazi olduğu kuşkusuz doğar."¹¹

Programın önerilen biçimi, bana öyle geliyor ki, bu istemlere yanıt vermektedir. Programın hedeflerine ulaşılmasına ilişkin kronolojik çerçeveyi belirlemek de doğru olmaz. Geçmişte yapılan hatalar, bizim için bir derstir. Bugünden kesinlikle söyleyebileceğimiz tek şey, mevcut programın gerçekleştirilmesinin içinde bulunduğumuz yüzyılın ötesine geçeceğidir. Önümüzdeki 15 yıl içinde yerine getireceğimiz görevleri daha somut belirlemek olanaklıdır ve bunlar Parti Programı'nın yeni biçiminde özetlenmekte, daha ayrıntılı biçimde de ülkenin 2000 yılına kadar ekonomik ve sosyal gelişmesinin temel doğrultularında belirtilmektedir. Ve program hedeflerine ulaşılmasında, ekonominin bilimsel-teknik ilerleme temelinde entansif gelişme rayına geçirilmesinde büyük bir adım atılması öngörülen 12. beşyillik planının elbette, önemli yeri olacaktır.

SBKP Programı'nın yeni biçimini hazırlayan SBKP MK Komisyonuna gelen yanıt ve mektupların birçoğu sosyal politikaya ilişkindi. Sovyet insanları, halkın refah düzeyinin yükseltilmesini, sosyal adaletin her yerde sağlanmasını ve sosya-

lizmin ilkelerine ters düşen her şeyin yaşamımızdan temizlenmesini amaçlayan önlemleri onaylıyor ve destekliyorlar. Sovyet yurttaşları, malların emeğin niceliğine ve niteliğine uygun olarak dağıtım ilkesinin daha tam ve sıkı uygulanmasını ve toplumsal tüketim fonlarının iyileştirilmesini; emeğin ve tüketimin ölçütü üzerindeki denetimin sıkılaştırılmasını, hakedilmemiş kazançlara ve toplumsal mülkiyetin kişisel çıkarlar düşünülerek kullanılması girişimlerine kararlılıkla son verilmesini; ekonominin değişik kollarında eşit iş için haksız yere farklı ödüllendirme yapılmasının ortadan kaldırılmasını, çıkarılan işe bakmadan eşit ücret verilmesi sistemi-ne son verilmesini sağlamayı amaçlayan önerilerde bulundular. Bu önerilerden kimileri tasarıya alındı. Ötekiler, parti, devlet ve ekonomi organları tarafından dikkatle incelenmeli, yasal düzenleme ve kararlarda, pratik çalışmalarda göz önünde bulundurulmalıdır.

Programın halkın sosyalist özyönetiminin geliştirilmesine ilişkin maddeleri ülke çapındaki tartışma sırasında büyük ilgi uyandırdı. Sosyalist toplumun her yönde demokratikleştirilmesi ve emekçilerin ekonomik, toplumsal ve politik süreçlerin yönetilmesine en geniş biçimde ve etkili katılımı oybirliğiyle destekleniyor. Bu alanda atılmış olan somut adımlar da onaylanıyor ve devlet ve toplum işlerinin yönetiminin yetkinleştirilmesiyle ilgili sorunlar açıklanırken dolaysız demokrasinin temel hücreleri olarak çalışma kolektiflerinin olanaklarının daha açık olarak gösterilmesine ilişkin düşünceler dile getiriliyor. Bu düşünceler göz önüne alındı.

Sovyet insanların komünist ülkeler ve ahlak kuralları ruhunda eğitilmesinin ve bunlara taban tabana zıt olan şeylere karşı savaşımızın güçlendirilmesi isteği toplumumuzun manevi yükselişine duyulan ilgiden doğmaktadır. Program komisyonu bu yüce ülkü ve ahlak ilkelerinin Parti Programı'nın içeriğine daha tam yansımaları görüşünden hareketle bu önerileri kabul etmeyi uygun gördü.

Yaklaşık iki milyon kişi SBKP Tüzüğü ile ilgili görüşlerini ilettiler. Tartışmaların sonucunu inceleyen Parti Merkez Komitesi, komünistlerin öncülük rolünü temel parti örgütlerinin

¹¹ V.İ.Lenin, *Toplu Yapılar*, C. 36, s. 66. Rusça, "Buharin'in Parti Programıyla İlgili Karara Ek Yapılması Önerisine Karşı Konuşma"dan.

militanlığını yükseltmeyi, parti içi demokrasiyi genişletmeyi her parti örgütünün her parti çalışanının faaliyeti üzerinde sarsılmaz bir denetim sağlamayı amaçlayan bir dizi özlü ekleme ve açıklamayı Tüzüğe almayı gerekli gördü.

Kimi yoldaşlar komünistlerden istenenlerin artırılması düşüncesini desteklerken Parti'nin, tutumları ve yaşam tarzları, norm ve ülkülerimize ters düşenlerden kurtarılması amacıyla bir temizlik yapılmasını önerdiler. SBKP sıralarını temizlemek amacıyla özel bir kampanyaya gerek olduğunu düşünmüyorum. Partimiz, sağlıklı bir organizmadır; kötü çalışması ve yakışsız tutumuyla saygınlığını yitirmiş kimselerden kendini arıtarak, çalışma stilini ve yöntemlerini yetkinleştirmektedir ve formalizmin, bürokrasinin ve buyrukçuluğun kökünü kazımaktadır, ilerlememizin önüne dikilen eski tutucu ne varsa söküp atmaktadır. Parti örgütleri bu çalışmayı ileride de sürekli, sistematik ve kararlı biçimde sürdüreceklidir.

Programın yeni biçimi ve Parti Tüzüğünde önerilen değişiklikler, Lenin tarafından oluşturulan ve pratikte denenmiş ve sınanmış olan Bolşevik parti kuruculuğu ilkelerini, Parti çalışmasının stil ve yöntemlerini ve komünistlerin davranış normlarını belirtiyor ve geliştiriyor.

Bir bütün olarak yoldaşlar, SBKP Programı ve Tüzüğü'nün tartışılması olağanüstü verimli oldu. Bu, birçok görüşün açıklanmasına eklerin daha tam olmasına ve ifadelerin iyileştirilmesine yardımcı oldu. Kongremiz adına, komünistlere ve tüm Sovyet insanların Kongre öncesi belgelerin tartışılmasına aktif, ilgiyle katıldıkları için içten teşekkürlerimizi belirtmeme izin verin.

SBKP Merkez Komitesi, Partinin ve halkın deneyimleri ve tarihin şu anda yaşanmakta olan döneminin istemlerine uygun olduğu görüşündedir. Bu belgeler bir kere daha Partimizin yüce Marksizm-Leninizm öğretisine bağlılığını kanıtlamakta, iç ve uluslararası yaşamın temel sorunlarına bilimsel olarak temellendirilmiş yanıtlar vermekte, komünistlere ve tüm emekçilere açık bir perspektif sunmaktadır.

* * *

Yoldaşlar, daha ileri gelişmemiz için 27. Kongrenin tartışmasına sunulan programatik görevler işte bunlardır.

Bu çizilen planların gerçekçiliğini sağlayan nedir? Sosyal-ekonomik ilerlemeyi hızlandırma politikasının doğruluğunun ve uygulanacağının güvencesi nerededir?

Bu, herşeyden önce, planlarımızın Marksist-Leninist teorisinin sağlam temelleri üzerinde oturmasında, bunların Lenin'in düşüncelerinin tükenmez zenginlikleri üzerine temellendirilmiş olmasındadır.

SBKP gücünü sosyalizmin muazzam olanaklarından yığınların yaratıcı çabalarından alıyor. Tarihin karmaşık dönüm noktalarında, Lenin'in Partisi, defalarca ilerlemenin doğru yolunu bulma, milyonlarca emekçiyi esinlendirme, seferber etme ve örgütleme yeteneğini kanıtlamıştır. Devrim sırasında böyle olmuştur, barışçı kuruculuk yıllarında böyle olmuştur, savaşın sınavlarında ve zorlu savaş sonrası dönemde de böyle olmuştur. Gelecekte de böyle olacağından eminiz.

İşçi sınıfının desteğine güveniyoruz, çünkü Partinin politikası, onların politikasıdır.

Köylülüğün desteğine güveniyoruz, çünkü partinin politikası, onların politikasıdır.

Halk aydınlarının desteğine güveniyoruz, çünkü partinin politikası, onların politikasıdır.

Kadınların, gençlerin, emektarların, Sovyet anavatanımızın tüm sosyal gruplarının ülkemizin tüm ulus ve halklarının desteğine güveniyoruz çünkü partinin politikası tüm halkın umutlarını, çıkar ve özlemlerini dile getiriyor.

Tüm Bilinçli ve dürüst insanların, tüm Sovyet yurtseverlerinin partinin, ülkenin gücünü pekiştirme, yaşamımızı daha iyi, daha temiz, daha adil kılma stratejisini desteklediklerine inanıyoruz. SBKP'nin dayandığı büyük sosyal güçler işte bunlardır. Bunlar SBKP'ni izliyor, ona inanıyorlar.

Tarihin durdurulamaz akışı 20. yüzyıldan 21. yüzyıla geçiş noktasına doğru ilerliyor. Bu noktanın ötesinde ne var? Bu konuda kehanette bulunmayalım. Ancak şunu biliyoruz: Bugün öne koyduğumuz planlar sıradan değil, cesur planlardır ve günlük işlerimiz sosyalist ahlak ve adalet ruhu ile dolu-

dur. Şimdiki fırtınalı çağda, sosyal, diyebilirim ki, yaşamsal stratejimizin amacı, insanların gezegenimizi, gökyüzünü ve uzayı koruması, uzayı barışçı bir uygarlığın öncüleri olarak araştırması, yaşamı nükleer karabasandan kurtarmasıdır, evrenin eşsiz varlığı insanın bütün iyi yeteneklerini yapıcı, yalnızca yapıcı çabalar için tümüyle özgür bırakmaktır.

Sovyet halkı, partinin ülkemizin geleceği, yeryüzünde kalıcı bir barış ve çizilen politikanın doğruluğu açısından sorumluluğunun tamamen bilincinde olduğundan emin olabilir. Bunu pratiğe dönüştürmek için gerekli olan ısrarlı çalışma, parti ile halkın birliği ve tüm emekçilerin kenetlenmiş eylemleridir. Büyük Lenin'in, büyük bir enerji ve kararlılıkla yükselme, ilerleme öğüdünü biz ancak böyle yerine getirebiliriz. Tarih bize başka bir yazgı tanımamıştır. Ama ne harikulade bir yazgıdır bu yoldaşlar!

MİHAİL GORBAÇOV YOLDAŞIN 27. KONGRE KAPANIŞ KONUŞMASI

Değerli yoldaşlar,

27. Kongre, çalışmalarını tamamlıyor.

Kongrenin önemini, objektif olarak, tarih değerlendirecek. Ama daha bugünden söylenebilir ki, Kongre, ilkesellik ve birlik, titizlik ve bolşevik gerçekçilik havası içinde, eksikliklerin ve hataların açık ortaya konduğu, toplumumuzun gelişmesiyle ilgili iç ve dış koşulların derinlemesine çözümlendiği bir hava içinde geçti. Kongre, partinin çalışmaları için, tüm ülkemizin yaşamı için ahlaksal açıdan, manevi bakımdan yol gösterici bir örnektir.

Delegeler bu kürsüye gelerek, ortak davamıza engel olan ve bizi geriye çeken şeyleri açığa vurarak, sorunları açık yürekle ortaya koydular. Değişik düzeylerdeki parti örgütlerinin, hem merkezi hem de yerel devlet ve ekonomi organlarının çalışmalarıyla ilgili eleştirel görüş belirtildi. Aslında yaşamımızın hiç bir alanı, eleştirel çözümleme dışında kalmadı. Tüm bunlar, yoldaşlar, en iyi parti geleneklerine, bolşevizm ruhuna uygundur.

60 yılı aşkın bir zaman önce, V.İ.Lenin, Rusya Komünist Partisi (bolşevikler) Merkez Komitesi'nin 11. Kongreye sunulan Politik Raporu üzerinde yapılan tartışmaların sonuçlarını değerlendirirken, ilkesel önemdeki şu görüşü belirtmiştir: "Şimdiye kadar dağılıp giden tüm devrimci partiler, kendilerini beğendikleri, güçlerinin nerede olduğunu göremedikleri ve eksiklikleri üzerine konuşmaktan korktukları için dağılıp gitmişlerdir. Biz dağılıp gitmeyeceğiz, çünkü eksikliklerimiz üzerinde konuşmaktan korkmuyoruz ve eksiklikleri ortadan kaldırmayı öğreneceğiz."

Biz de Kongremizde, işte böyle, Leninci tarzda hareket ettik, biz ileride de böyle hareket edeceğiz.

Kongre, yaşamın partinin önüne, toplumun önüne koyduğu sorunlara yanıt verdi, her komünistin, her Sovyet yurttaşının önünde duran görevleri açık görmesini sağladı. Kongre, Nisan Plenumu'nda ülkenin sosyal-ekonomik gelişmesinin hızlandırılması görüşünü ortaya koyarak, ne denli doğru hareket ettiğini gösterdi. Gelişmeyi hızlandırma görüşü, tüm Kongre öncesi çalışmalarımıza yansdı, bu, Kongrenin dikkat merkezinde yer aldı, Merkez Komitesi'nin Politik Raporu'nda, Parti Programı'nın yeni biçiminde ve Parti Tüzüğü'nde yapılan değişikliklerde, ülkenin 12. beşyılıktaki ve 2000 yılına kadarki dönemde ekonomik ve sosyal gelişmesinin temel doğrultularında ifadesini buldu. Bu belgeler, delegeler tarafından tam destek gördü ve onaylandı.

Partinin iç ve dış politikasıyla ilgili olarak hazırlanan ve onaylanan genel çizgi, ülkenin sosyal-ekonomik gelişmesinin hızlandırılması, dünya barışının güçlendirilmesi çizgisi, SBKP 27. Kongresi'nin temel politik sonucudur. Bu genel çizgi, bugünden başlayarak partinin, onun her örgütünün yaşamının yasası, komünistler, tüm emekçiler için eylem kılavuzu olacaktır.

Biz, SBKP'nin, gelişmeyi hızlandırma stratejisini önesürerken, tarih önünde ne denli büyük sorumluluk üstlendiğini kavırıyoruz. Ama biz tam da böyle bir stratejinin gerekli olduğuna inanıyoruz. Bu stratejinin gerçekçi olduğuna inanıyoruz. Sosyalizmin tükenmez olanaklarına ve üstünlüklerine,

halkın canlı yaratıcılığına dayanarak, tüm düşündüklerimizi gerçekleştirmeyi başaracağız.

Ülkenin sosyal-ekonomik gelişmesinin hızlandırılması demek, sosyalizmin ekonomik sistemini yetkinleştirerek, üretici güçlerin gelişmesine, bilimsel-teknik ilerlemeye yeni, güçlü bir ivme vermek, ekonominin muazzam rezervlerini harekete geçirmek demektir.

Gelişmenin hızlandırılmasını sağlamak demek, emekçilerin refah düzeyini emek üretkenliğiyle, insana her yönlü özen göstermeyi sosyal adalet ilkelerinin kararlılıkla uygulanmasıyla sınıksız bağlayarak, aktif ve güçlü bir sosyal politika uygulamak demektir.

Gelişmenin hızlandırılmasını sağlamak demek, demokrasiyi derinleştirerek, halkın sosyalist özyönetimini sürekli geliştirerek, Partinin ve toplumun yaşamında açıklığı genişleterek, her emekçinin, her kollektifin girişimleri için, kendi başına aktif faaliyette bulunması için geniş perspektifler açmak demektir.

Gelişmenin hızlandırılmasını sağlamak demek, ideolojik ve örgütsel çalışmaları yaşamın gerçek sorunlarıyla daha sıkı bağlayarak, gevezeliklerden ve boş konuşmalardan kurtularak, verilen görevi yerine getirmede sorumluluğu artırarak, bunu insana yakın kılarak, güçlükleri aşmaya yönelterek, önümüzde duran ödevleri pratikte çözmek demektir.

Tüm bunları, yoldaşlar, biz yapabiliriz ve yapmak zorundayız.

SBKP, Kongre sonrası döneme, daha örgütlü, birlik düzeyi ve savaşım yeteneği daha yükselmiş olarak, enine boyuna düşünülmüş uzun vadeli bir programla giriyor. Ve Kongrenin ilkesel görüşlerini yalnız açıklamak değil, aynı zamanda çalışmaları günümüzün istemlerine uygun şekilde pratikte örgütlemek gerekiyor.

Kongremizde ve Kongre öncesinde çok sayıda ilginç öneri yapıldı, çok sayıda ilginç görüş belirtildi. Bunları dikkatle incelemek ve tüm değerli ve yerinde önerilerin yaşama geçirilmesini sağlamak gerekiyor.

Şimdi en önemlisi, düşüncelerin enerjisini somut eylemle-

rin enerjisine dönüştürmektir. Bunu Belgorod kolhozu başkanı Vasiliy Yakovleviç Gorin çok iyi biçimde belirtti: "Tüm ülkede, her çalışma kollektifinde zor, ama inanıyoruz ki, geri döndürülemez bir yenilenme ve yeniden yapılandırma süreci gidiyor. Bu süreç, Sovyet insanların kafalarından ve yüreklerinden geçiyor, herkesin kendini tamamen bu işe vermesini gerektiriyor. Özellikle çalışma alanında."

Evet yoldaşlar, gelişmenin hızlandırılması, yaşamımızın tüm alanlarında köklü değişiklikler yapılması, yalnız bir slogan değil, partinin kesin ve kararlı biçimde izleyeceği bir doğrultudur.

Birçok delege, kurumun çıkarlarının ön plana çıkarılmasının ya da bölgeciliğin, bürokrasinin vb., yeni, ileri olanın önünde ciddi engel oluşturduğunu belirtti. Yoldaşlar, size kesin olarak söyleyebilirim ki, Merkez Komitesi kararlı biçimde, sosyal-ekonomik gelişmenin hızlandırılması yolunda ortaya çıkan tüm engelleri ortadan kaldıracak, disiplin ve düzeni güçlendirecek, yaratıcılığın, cesurca yapılan araştırmaların, sosyalist işletmeciliğin örgütsel, maddi ve manevi önkoşullarını yaratacaktır. İnanıyorum ki, bu, tüm parti tarafından, tüm emekçiler tarafından geniş ve aktif desteklenecektir.

Kongrenin belirlediği amaçlara ulaşılmasını, yukarıdan aşağıya kadar tüm parti komiteleri örgütleyecek. Şimdi çalışma tarzında özellikle şunlar gereklidir: Somutluk, beceriklilik, kararlılık, söz ile iş arasında birlik, en verimli araç ve yöntemleri seçmek, insanların görüşlerini kesinlikle gözünde bulundurmak, tüm toplumsal güçlerin faaliyetini ustaca uyumlaştırmak.

Hareketsizliğe, formalizme, ilgisizliğe, enerjik çalışmayı ardı arkası gelmeyen konuşmalarla, boş sözlerle boğma alışkanlığına, değişikliklerden yana kararlı tutum almamaya kesinlikle son verilmelidir.

Kongrenin çıkardığı temel sonuçlardan biri de şudur: Tüm parti komiteleri, gerçek politik yönetim organları olarak faaliyet göstermelidirler. 27. Kongremizin temel doğrultusunun yaşama geçirilmesi yönündeki savaşımımızın başarıya ulaşmasını, eninde sonunda, geniş halk yığınlarının komünizm

kuruculuğuna bilinçli katılımı belirleyecektir. Yoldaşlar, her şey bize bağlıdır. Enerjik çalışma, birlik ve beraberlik içinde eylem gösterme zamanı gelmiştir. Parti, her komünisti, her Sovyet insanını, planlarımızın gerçekleştirilmesi, Sovyet toplumunun yetkinleştirilmesi, sosyalist anayurdun yenilenmesi yönündeki büyük çalışmalara aktif katılmaya çağırıyor.

Yoldaşlar, Kongre, bir kez daha, sosyalizm ile barışın, barış ile kuruculuğun birbirine kopmaz biçimde bağlı olduğunu gösterdi. Sosyalizm, eğer insanlığın askersel tehlikeden ve zorbalıktan kurtulması için savaşımının başını çekmezse, tarihsel misyonunu yerine getirmemiş olur. Sovyetler Birliği'nin politikasının ana hedefi, tüm halklar için güvenilir ve adil bir dünya oluşturmaktır. Savaşa ve savaş hazırlıklarına karşı, kin ve zorbalığın propagandasının yapılmasına karşı savaşımı biz tüm uluslararası ilişkilerin demokratikleştirilmesinin, yeryüzünde politik havanın gerçekten iyileştirilmesinin zorunlu bir koşulu sayıyoruz.

Nükleer savaş tehlikesi bir şeyde tüm devletleri eşit duruma getirdi: Kimse bu büyük savaşın dışında kalamayacak ya da kimse başkasının uğradığı felaketten yarar sağlayamayacak. Herkese eşit güvenlik sağlanması, günümüzün buyruğudur. Bunu sağlamak, giderek daha çok, ancak politik araçlarla çözülebilecek bir politik ödev haline geliyor. Devletler arası ilişkilerin silah üzerine değil, sağlam bir temel üzerine oturtulmasının zamanı gelmiştir. Biz bunun bir alternatifini göremiyoruz, aramıyoruz da.

Ama, ne yazık ki, uluslararası toplulukta, özel bir güvenlik, yalnız kendilerine uygun düşen bir güvenlik isteyenlere hâlâ rastlanıyor. Washington'un tutumu buna tanıklık ediyor. Washington'da, uluslararası politikada en güvenilir argüman saymaya devam ettikleri güce dayanma çağrıları eskisi gibi sürdürülüyor. Öyle görülüyor ki, kimileri Sovyet-Amerikan ilişkilerinde ve tüm dünyadaki durumda ciddi, uzun vadeli iyileşme olanaklarının belirmiş olmasından korkuyor.

Biz böyle bir durumla ilk kez karşı karşıya gelmiyoruz. Militarist, saldırgan güçler, elbette, şimdi de cepheleşmeyi dondurmak, ebedileştirmek isteyebilirler. Ya biz ne yapalım,

yoldaşlar? Kapaıyı çarpıp kapatalım mı? Bizi bunu yapmaye kıskırtmak isteyebilirler. Ama biz ölkemizin yazgısı, dünyanın yazgısı için taşıdığımız sorumluluğun bilincindeyiz. İşte bundan ötürü, biz, insanlığın nükleer tehlikeye, silahlanma yarışına alışmasını isteyenlere bu yönde yardımcı olmak niyetinde değiliz.

Sovyet dış politikası, karşılıklı anlayış sağlanmasına, diyalog kurulmasına, barış içinde yanyana yaşamının devletler arasındaki ilişkilerin evrensel bir normu olarak yerleşmesine yöneliktir. Biz, bunun nasıl sağlanacağı üzerine açık bir görüşe, dünya barışının korunması ve güçlendirilmesi yönünde somut bir çalışma programına sahibiz.

Sovyetler Birliği, uluslararası alanda ciddi ve açık, aktif ve dürüst hareket ediyor, ileride de böyle hareket edecektir. Biz, çeşitli girişimlerde bulunarak, ısrarla nükleer silahların ortadan kaldırılmasını, silahlanma yarışının köklü biçimde sınırlandırılmasını, tüm devletler için sağlam ve eşit bir güvenlik sistemi kurulmasını sağlamaya çalışacağız. Kongremizde, barışın korunması, silahlanma yarışının durdurulması çağrısı delegelerin konuşmalarında güçlü, ateşli bir şekilde yükseltildi. Parti, bu çağrıyı her zaman gözönünde bulunduracaktır.

Biz kapitalist toplumsal sistemdeki devletlerin yöneticilerini, dünya politikasının bugün kilit sorunu olan barış ve savaş sorununa sorumluluk duygusuyla yaklaşmaya çağırıyoruz.

SBKP ve Sovyet devleti yönetimi, halkımıza kalıcı bir barış ve özgürlük koşullarında yaratıcı çalışma olanağı sağlamak için elinden geleni yapacaktır. Partimizin, Sovyetler Birliği'nin barış, özgürlük ve insanlığın ilerlemesi uğrındaki savaşımında, yurtdışında çok sayıda bağlaşığı, yandaşı ve partnörü vardır. Kongremiz bunu bir kez daha kanıtladı.

Biz burada sosyalist devletlerin yöneticilerini görmekten sevinç duyuyoruz. İzin verirseniz, Kongre adına, bu ölkelerin komünist partilerine ve halklarına SBKP'yle, Sovyetler Birliği'yle yaptıkları dayanışmadan ötürü en içten teşekkürlerimizi bildireyim.

Bu yıl, birçok sosyalist devlet kardeş partisi için de kongre yılıdır. Tarihsel gelişmenin erkteki komünist partilerin önüne

koyduğu sorunlar ve görevler birçok bakımdan birbirine benziyor. Bu sorunlara yanıt verirken, her parti, dünya sosyalizminin ortak deneyim hazinesine belirli katkıda bulunuyor. Değerli yoldaşlar, size başarılar dileriz.

SBKP, komünist, devrimci-demokratik, sosyalist, sosyal-demokrat partilerin, demokratik hareketlerin, kurtuluş hareketlerinin, savaş karşıtı güçlerin temsilcilerinin partimizle ilgili olarak söyledikleri sözlere teşekkürlerini belirtir. Biz bu parti, hareket ve güçlerin, Kongrenin ileri sürdüğü evrensel çapta bir dünya güvenlik sistemi kurulması fikrine, 2000 yılına kadar nükleer silahların ortadan kaldırılmasını öngören plana gösterdikleri anlayış ve desteğe büyük önem veriyoruz. SBKP inanıyor ki, bunlar tüm halkların, tüm ölkelerin, tüm insanlığın gerçek çıkarlarına yanıt vermektedir.

Yoldaşlar, Kongremiz gösterdi ki, toplumsal gelişmenin şimdiki kesin değişimler döneminde Lenin'in partisi, bu tarihsel görevleri yerine getirebilecek güçtedir. Bu kürsüden, tüm partimizi temsil eden delegeler adına şunu belirtmek istiyorum: Biz komünistler işçilerin, köylülerin, aydınların, tüm Sovyet insanların güvenine büyük değer veriyoruz. Halkın, anayurdun, sosyalizm ve barışın çıkarları, bizim için her şeyin üzerindedir. Biz, SBKP 27. Kongresi'nin kararlarını yaşama geçirmek için gücümüzü, enerjimizi esirgemeyeceğiz.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi PROGRAMI

**27.Kongre'de kabul edilen
yeniden kaleme alınmış biçimi**

ERMIS Verlag
Postfach 101016
4300 ESSEN 1